Yoon Cultural Foundation
يون كولتوري يون

افغاني
اوسنی رسنی
(۱۳۸۰ - ۱۳۸۷)

Ketabton.com

محمد اسمعیل یون

۱۳۸۷ ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني
اوسنۍ رسنۍ

(۱۳۸۰-۱۳۸۷ کلونه)

(د ماسترۍ دورې تيزس)

ليکوال

محمد اسمعيل يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	افغاني اوسنۍ رسنۍ
لیکوال:	پوهندوی محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
چاپکال:	۱۳۸۷ل کال
د لیکوال	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
د خپرندوی	
پرله پسې نومره:	(۳۱)
کمپوزر:	ضیاءالرحمن ضیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سرلیک	مخ
ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې	۱
افغاني اوسنۍ رسنۍ او یوه لنډه یادونه	۳
د اوسنیو رسنیو ارزونه	۷
سریزه:	۱۰

لومړی څپرکی

د اوسنیو رسنیو دټوکېدو عوامل

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل	۱۴
۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل	۱۹
۳- سیاسي عوامل	۲۳
۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا	۲۸
۵- د رسنیو قانون	۳۲

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

۱- چاپي رسنۍ	۴۰
۲– اورېدنۍ رسنۍ	۱۰۸
۳ – لیدنۍ رسنۍ	۱۱۸
۴- کتنۍ رسنۍ	۱۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریيم څپرکی

له چنګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

۱- دولتي رسنۍ ۱۴۹
۲- تنظیمي یا ګوندي رسنۍ ۱۵۰
۳- ازادې رسنۍ ۱۵۱
۴- انجیویزې رسنۍ ۱۵۳
۵- د ازادو رسنیو په نوم نا ازادې رسنۍ ۱۵۴
۶- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ ۱۵۶

څلورم څپرکی

د اوسنیو رسنیو فکري لوری

۱- ملتپالنه ۱۶۰
۲- سمون او ولسواکي ۱۶۲
۳- پردیپالنه ۱۷۰

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز

۱- د ولس پر ذهن ۱۷۸
۲- پر دولتي چارواکو ۱۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی
اوسنۍ رسنۍ او ادبيات

۱- چاپي رسنۍ او ادبيات ۱۸۸
۲- اورېدنۍ رسنۍ او ادبيات ۱۹۰
۳- ليدنۍ رسنۍ او ادبيات ۱۹۳
۴-کتنۍ رسنۍ او ادبيات ۱۹۶

اووم څپرکی
د افغاني رسنيو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړانديزونه

۱- د رسنيز قانون تطبيق ۲۰۱
۲- د رسنيو د مالي سرچينو سپيناوی ۲۰۲
۳- د سترو ارزښتونو پالنه ۲۰۳

***

وروستۍ يادونه ۲۰۶
اخځونه ۲۰۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې اثر پر لومړي چاپ څو خبرې

د څومره والي له پلوه څو تېر (۷-۸) کلونه د افغـاني رسنيو لپاره طلايي کلونه دي. ما د همدې کلونو په بهير کې د هېواد رسنيز بهير له نږدې څارلی او پـه خپله مې هم د رسنيو د يـو غـړي او همکـار پـه توګـه کـار کـړی دی. کلـه چې د ماسټرۍ دورې په پای کې د تېزس ليکلو موضوع مطرحه شوه، نو مـا د همدې رسنيز بهير د څېړنې موضوع ځکه غـوره وګڼلـه، چې زيات اهميت يې درلود. په دې څېړنه کې به درانه لوسـتونکي د لـومړي لاس داسـې مـواد ولـولي، چې د لـومړي ځـل لپـاره خپاره شوي دي. کله چې ما دا اثـر تـر نسبي بشـپړاوي پـورې ورسـوه او يـو شـمېر ليکـوالـو او فرهنګيـانو تـه مـې د ليـدلو لپاره ورکړ، نو اکثرو خوښ کړ او د عاجل چاپ غوښتنه يې هـم وکـړه. مـا د موضـوع د اهميـت او زمـا د ګرانـو قـدرمنو ليکوالو د غوښتنې له مخې دا اثر چاپ تـه ورکـړ، پـر دې هم پوهېږم، چې زما له ډېرو هڅو سره سره بيا هم په دې اثـر کـې ګڼې نيمګړتياوې او تېروتنې شته، خو تـر هغـه پـورې چې يـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر چاپ نه شي، لوستونکي او خپله ليکوال يې بيا ونه ګوري، ټولې نيمګړتياوې يې نه ښکاريږي.

نو زه يې اوس په همدې نيت لومړي چاپ ته لېږم، چې نيمګړتياوې يې لا ښې ښکاره شي، له درنو لوستونکو هيله من يم، چې تر چاپ وروسته يې نميګړتياوې را په ګوته کړي، خپل نور معلومات او وړانديزونه يوځای ماته راولېږي، چې تر دويم چاپ دمخه له هغو څخه ددې اثر په بډاينه کې ګټه واخلم.

په مينه او درناوي
په هېواد کې د يو ګټور ملي رسنيز بهير
د غوړېدو په هيله
پوهندوی محمد اسمعيل يون
ارګ- د جمهوري رياست ودانۍ
کابل- افغانستان
د ۱۳۷۸ل کال د کب ۲۵مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني اوسنۍ رسنۍ او یوه لنډه یادونه

څه موده پخوا د هند په یوه لرې پرته سیمه کې یوه تن غوښتل، یوه غیر دولتي موسسه، له کلیوالو سره د مرستې په مقصد پرانیزي. ددغه ټولنیز کار لپاره یې هغه څه او شرایط چې اړین وو، هم پوره او برابر کړل، یوه سلاکار دده د دغو هڅو ټول اړخونه مثبت وارزول، خو یوه خبره یې دا هم ورته وکړه، چې که په دغه کار کې له صداقت څخه کار وانخلې، نو ټولې هڅې به دې له خاورو سره برابرې شي، په دې چې نن سبا په هند او نړۍ کې د ډله ییزو رسنیو بهیر دومره پیاوړی شوی، چې یو ووړ خیانت هم ترې پټېدلای نه شي...

د سړي چې دغه ټکي ته پام شو او خپل درغل نیت ته یې وکتل، نو په ډاګه یې اعتراف وکړ، چې دی د دغه ازاد بهیر د ځواب ویلو نه دی، ځکه یې د هغه کار لارښوونه یوې مېرمنې ته پرېښوده.

خبره داده، چې په اوسنۍ نړۍ کې رسنۍ او مطبوعات د هرې ټولنې په جوړښت کې د رګونو ځای او دنده لري، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هغې ټولنې ته وده ورکوي او د پرمختګ پر لوري يې لار پرانيزي. د انګرېزانو په اړه، چې يو وخت يې د نړۍ لارښوونه کوله اوس دا خبره ويل کېږي، چې که په اوسني عصر کې همدغه رسنيزه ورټيا ترې لرې کړې، نو د ځان د لوړتيا ښودنې لپاره به په نړيواله کچه بل هېڅ لامل له ځان سره ونه لري.

رسنۍ که له يوې خوا په نړۍ کې د ډيموکراسۍ او ازادۍ له بهير سره جوړه روانې دي، نو له بلې خوا يې روزنيزه دنده هم په ځانګړې توګه دومره د يادونې وړ ده، چې د ټولنيز سمون او هڅون ستنې، چې د اوسنۍ پرمختللې ټکنالوژۍ پر بنسټونو باندې ولاړې دي، پياوړې کړې دي.

يون صيب په «افغاني اوسنۍ رسنۍ» اثر کې، چې ټول اووه څپرکي لري، په افغانستان کې د مطبوعاتو د بهير پر ودې، سالميت، ارزښت، اهميت، اغېز او نورو ورتياوو باندې ژوره رڼا اچولې او هغه يې په هر اړخيزه توګه څېړلې او معرفي کړې دي. په سريزه کې يې، په اويايمو کلونو کې د افغاني رسنيو بهير ته کتنه کړې، په لومړي څپرکي کې يې د اوسنيو رسنيو د رامنځته کېدو عوامل، په دويم څپرکي کې يې د هغو ډولونه، په درېيم څپرکي کې يې د رسنيو تمويلي سرچينې، په څلورم څپرکي کې يې د رسنيو فکري تمايل، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکي کې يې پر افغاني ټولنه د رسنيو اغېز، په شپږم څپرکي کې يې رسنۍ او ادبيات په مستنده او علمي توګه څېړلي او په اووم څپرکي کې يې د رسنيو د پرمختګ او اغېز لپاره خپل وړانديزونه وړاندې کړي دي.

ددغه اثر يوه جالبه او د پاملرنې وړ برخه د هغه شپږم څپرکی دی، چې د هغه په ترڅ کې د ژورناليزم او ادب دواړو پر اړيکو، پولو او دندو باندې هم غږېدلی دی. هغه موضوع چې نن سبا په نړۍ کې ددغو دواړو علومو په اړه لا هم د پوښتنې وړ موضوع ده، په دې مانا چې يو ژورنالستيک اثر څومره ادبي دی او يا دا چې څومره بايد ادبي وي. په همدې شان يو ادبي اثر بايد څومره ادبي وي او څومره بايد ژورنالستيک وي يا نه وي؟ زموږ په ادبي څېړنو کې ډېر ځله ادبپوهانو د معاصر افغاني ادبتاريخ پيل او معاصر افغاني ژورناليزم تاريخ سره ګډ کړي دي، لکه چې وايي: ((زموږ معاصر ادبيات د سراج الاخبار له خپرېدو سره سم را پيل کېږي...)) په داسې حال کې چې د سراج الاخبار برخليک تر ادب زيات له افغاني ژورناليزم سره تړاو لري.

په هر ډول، موضوع په هر اړخيزه توګه نوې او ليکنۍ تګلاره (ميتود) يې هم علمي او د نويو څېړنو پر وړتياوو برابره ده. سربېره پر دې چې دا اثر په پښتو ژبه ليکل شوی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په دې کې شک نه شته، چې دا په خپله په پښتو کې يو بل علمي زيار او زياتونه ده، چې بايد په درناوي سره يې يادونه وشي، ځکه نو زه د ګران يون صيب د دغې برياليـ هڅې ستاينه کوم او له لوی خدای(ج) څخه يې د پښتو او پښتنو د علمي خدمت په لاره کې د لا روښانه او بريمونو هڅو او يونونو هيله من يم.

په درناوي
پوهنوال دوکتور عبدالخالق رشيد
نوی ډيلی- هندوستان
۱۳۸۷ل کال، د کب (۲۰)مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاربنود استاد نظر:

د اوسنیو رسنیو ارزونه

یوه ګڼوره هڅه

د طالبانو رژیم تر له منځه تګ وروسته په افغانستان کې رسنۍ په یو ناڅاپي ډول راوټوکېدې، ددې کار یو علت دا و، چې په نوي رژیم کې رسنیو ته ډېره ازادي ورکړل شوه، د رسنیو قانون جوړ شو، مالي امکانات هم زیات شول او تخنیکي وسایل هم ډېر شول. د رسنیو ډېربښت نه یوازې ددې سبب شو، چې خلک او چارواکي خپل نظرونه او پیغامونه یو بل ته ورسوي، بلکې رسنیو د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلې خواوې هم تر خپل پوښښ لاندې راوستې او د ژوند ډېرې برخې، بریاوې او ناخوالې یې منعکس کړې.

ادبیات چې له رسنیو سره ډېر نږدې اړیکې لري او په واقعیت کې د ادبیاتو د ودې، خپراوي او پرمختګ درونند بار د همدې رسنیو پر اوږو پروت دی، نو رسنیو د ټولنې د ژوندانه دې مهم ډګر او اړتیا ته هم ډېر پام راواړوه. ټولو رسنیو په خپلو خپرونو کې ادبیاتو ته ځانګړی ځای او وخت ورکړ، دا کار ددې سبب شو، چې زموږ ادبیات هم ورسره ځلا ومومي او وده وکړي. د رسنیو د ودې چټک بهیر ددې ایجاب کاوه، چې دا مهم پرمختیایي بهیر باید له هر اړخیز پلوه وڅېړل شي او وارزول شي، له ادبیاتو سره یې اړیکي او د ادبیاتو په وده کې د هغو نقش هم وڅېړل شي. له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېکه مرغه د هېواد تکړه او ځیرمن لیکوال او د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد پوهندوی محمد اسمعیل یون، لکه د نورو مهمو علمي او ادبي مسایلو په شان دې مسئلې ته هم په دقیق ډول متوجه شو. د ماسترۍ دورې په پای کې یې د خپل تېزس لپاره همدا موضوع وټاکله. د موضوع د ټاکنې پر مهال یې له ما سره مشوره وکړه، ما هم دا موضوع خوښه کړه او د کابل پوهنتون د ماسترۍ دورې ژوري هئیت (علمي جرګې) هم دا موضوع تائید کړه. پوهندوی محمد اسمعیل یون د نږدې یو کال په بهیر کې خپل دا تېزس بشپړ کړ او ماته یې د بیا کتنې لپاره راکړ، ما چې دا اثر وکوت، نو د یون صیب زیار او زحمت، هڅه او دقت راته په کې له ورایه څرګند شول. دا راته هم په ډاګه شوه، چې ددې ډول لومړي لاس موادو راټولول دا مهال له پوهندوی یون پرته د هر چا لپاره ممکن نه وو. یون د دولتي مقام او د څېړنې د امکاناتو له مخې هم په داسې حالت کې دی، چې ددې ډول درانه تحقیق بار اوچتولای او هغه ډول اسناد ترلاسه کولای شي، چې هر چاته یې دا مهال ترلاسه کول اسانه نه دي. یون خپل دا اثر په اوو څپرکو کې اوډلی دی. په لومړي څپرکي کې یې د اوسنیو رسنیو د ټوکېدو عوامل، په دویم کې د رسنیو ډولونه، په دریم کې له پانګیز پلوه د رسنیو وېش، په څلورم کې د افغانستان د اوسنیو رسنیو فکري لوری، په پنځم کې پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز، په شپږم څپرکي کې یې اوسنۍ رسنۍ او ادبیات په هر اړخیز ډول څېړلي دي. د اثر په وروستي یا اووم څپرکي کې یې د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره خپل ګټور وړاندیزونه او نظریات وړاندې کړي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چېرې عملي شي، نو د رسنيو اعتبار، شفافيت او پرمختګ ته ډېره ګټه رسولای شي.

په مجموعي ډول دا اثر په تېرو څو کلونو کې د افغاني رسنيو يو ښه جاج خلکو ته وړاندې کوي. دا اثر د رسنيو د څرنګوالي د تشريح ترڅنګ د اوسنيو رسنيو د کميت پېژندنې لپاره د يو ښه ډېټابيس حيثيت هم لري. ددې اثر بله ښېګنه دا ده، چې يون د ادبياتو او رسنيو اړيکي هم په ښه ډول تشريح کړې دي.

زه په داسې حال کې چې د يون دا ګټور اثر د ده د ماسټرۍ دورې لپاره پوره او کره ګڼم، له اړوندو مقامونو څخه هيله کوم، چې نه يوازې دده دا اثر د ماسټرۍ دورې لپاره يو پوره اثر وګڼي، بلکې د ټول هېواد په کچه يې په ښو څېړنيزو، تحليلي او ګټورو اثارو کې محاسبه کړي. ددې ترڅنګ خپله له ښاغلي پوهندوی محمد اسمعيل يون څخه هيله کوم، چې د خپلو نورو اثارو په شان دا اثر هم ژر تر ژره د چاپ په ګاڼه سمبال کړي، چې ګټه يې عامه او ټولو افغانانو ته ورسېږي.

په پای کې يون ته د لوی خدای(ج) له دربار څخه د لازياتو برياليتوبونو هيله کوم، ددې ترڅنګ له يون څخه غوښتنه کوم، چې وخت پر وخت نور دا ډول ګټور او څېړنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کړي.

په درنښت
پوهنوال محمد صابر خويشکی
د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو
پوهنځي د پښتو څانګې استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

رسنۍ د یوه هېواد او ټولنې په ذهني وده او فکري تګلوري کې اساسي رول لري. په همدې خاطر په دودیزه اصطلاح، رسنۍ یا میډیا د یوه دولت څلورم قوت یا ستن ګڼل کېږي، خو د اوسنیو تخنیکي امکاناتو او د نړۍ د بېلابېلو ملتونو د زده کړې د کچې د اوچتیا له مخې رسنۍ، په یوه دولت کې تر خپل څلورم دریځ یا موقف څخه نورې هم د مخه شوي او ان اغېزې یې تر دې حده زیاتې شوي، چې د دولت د نورو دربواړو ځواکونو (اجرائیه، مقننه او قضایه) دثبات او تزلزل سبب هم ګرځي. په وروسته پاتې او نا لوستو ټولنو کې رسنۍ هغومره رول نه لري، لکه په پرمختللو او لوستو ټولنو کې یې چې لري. پر هغو ټولنو، چې اختناقي رژیمونه واکمن وي، هلته پر رسنیو هم د سانسور خپسه ناسته وي، رسنۍ یوازې ناسیاسي تګلوری لري او له واکمن فکري جریان سره سم حرکت کوي، خو کله چې اختناق ختم شي، د ژوند د نورو ډګرونو په شان رسنۍ هم په کې وغوړېږي او د وخت په تېرېدو سره د ژوندانه د بېلابېلو ډګرونو د اړتیاوو د خړوب جوګه شي. افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یو وروسته پاتې ساتل شوی او جګړې ځپلی هېواد ګڼل کېږي او بېلابېلو کینهو او ښي افراطي نظامونو ښه کړولی دی، تر یوه ځپونکي ګډوډیز اختناق وروسته دا دی نیم ازاد یا نیم اختناقي حالت ته راوتی دی. له رسنیز پلوه ورته نیم اختناقي حالت ځکه وایو، چې اوس لا هم ځینې مړه او ژوندي جنګسالاران له انتقاده معاف دي او د نیوکو تېره توره یې یوازې هغو ډلو ټپلو یا لوریو ته اړم ده، چې یا پوره مات شوي او یا هم نیم مات دي، یانې د محکومیت په حالت کې دي، خو دې سره سره بیا هم د طالبانو تر افراطي واکمنۍ وروسته، په یو ناڅاپي ډول د دومره رسنیو راټوکېدل، د جګړې ځپلو او مخ پر ودې هېوادونو په تاریخ کې یوه بېساري رسنیزه پېښه ده، چې هر اړخیزې څېړنې ته اړتیا لري. له هغې ورځې چې د طالبانو نظام ړنګ شوی، ان تر هغه دمخه او تر دې دمه زه د افغانستان د چاپي، لیدنیو او اورېدنیو رسنیو د یوه غړي، ملګري، همکار، لېوال او مینه وال په توګه پاتې شوی یم. د (هیلې)، (شمشاد) او (کابل پوهنتون) مجلو د چلوونکي ، د (قلموال جریدې) د موسس او کتونکي په توګه مې کار کړی. د ګڼو نورو چاپي رسنیو د چاپ لپاره مې له فکري او مالي پلوه هلې ځلې کړي او په لسګونو نورو چاپي خپرونو ته مې خپلې او د نورو لیکوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ورلېږلي دي. له ګڼو راډیوګانو او ټلویزیونونو سره مې په لسګونو مرکې کړي او په ګردیو مېزونو کې مې ونډه اخیستې ده. په دې ډول د افغانستان د رسنیو کمیت او کیفیت راته د دې تېرو څو کلونو په اوږدو کې ښه څرګند شوی دی. په داسې یو حالت کې، چې یو څوک خپله د یوې مسئلې په داخل کې واقع وي، د هغې مسئلې څېړنه او شننه ورته تر هغه چا زیاته اسانه او دقیقه وي، چې مسئلې ته له بهر څخه ګوري، نو په همدې خاطر ما د ماسټرۍ دورې د تېزس لپاره همدا موضوع «افغاني اوسنۍ رسنۍ» غوره کړه، لارښود استاد او د کابل پوهنتون استاد ښاغلي پوهاند محمد صابر خویشکي هم دا موضوع غوره وبلله او د ماسټرۍ دورې ژوري هئیت یا کمیسیون هم تائید کړه.
افغاني اوسنۍ رسنۍ ما په اوو څپرکو کې تر بېلابېلو عنوانونو لاندې څېړلې دي. څرنګه چې زموږ اوسنۍ رسنۍ لا اوس هم د نورې چټکې ودې په حال کې دي؛ هره ورځ یې په کمیت، فکري ارتقا او رنګارنګۍ کې بدلون راځي او تر اوسه یې لا د نوي ژوند لسیزه پوره کړې نه ده، نو په دې خاطر تر دې لیکنې وروسته پر راتلونکي مهال د نورو چاپېدونکو او خپرېدونکو نویو او چټکو رسنیو په اړه څه نه شي ویل کېدی، خو وړاندوینه یې کېدی شي، دلته یوازې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر هغو رسنیو بحث او څېړنه کېږي، چې د طالبانو د نظام ترسقوط وروسته سم له لاسه پیل شوي او ددې اثر تر لیکلو پورې خپرېږي.

که زه په دې اثر کې خپلو قدرمنو لوستونکو ته د خپل هېواد د رسنیو یو روښانه تصویر وړاندې کړم، نو دا به زما لپاره د بري زېری وي. د لارښود استاد ښاغلي پوهنوال محمد صابر خویشکي لارښوونې د قدردانۍ او مننې وړ بولم، کور ودانی ورته وایم، دغه راز له خپلو نورو لیکوالو ملګرو څخه، چې ما سره یې د ماسترۍ دورې د تېزس د بشپړاوي په برخه کې مرسته کړې، یوه نړۍ مننه کوم. د ټولو دې کور ودان وي.

په درنښت
پوهندوی محمد اسمعیل یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د اوسنیو رسنیو د راټوکېدو عوامل

څرګنده خبره ده یو شی؛ یو سیاسي، علمي، خپرنیز جریان، چې په طبیعي او یا هم په یو ناڅاپي ډول را ټوکېږي، خپل طبیعي، تصنعي، کورني او بهرني عوامل لري. په افغانستان کې زموږ د اوسنیو رسنیو راټوکېدنه هم له پورتنیو عواملو خالي نه ده. که بېلابېل او ان مختلف لاملونه نه وای، نو د رسنیو اوسنی سېلاب به په دومره چټکۍ سره روان نه وای، ددې سېلاب تر شا چې زور نه وي په دومره چټکۍ حرکت نه شي کولای. موږ غواړو دلته زموږ د اوسنیو رسنیو د یو ناڅاپي را زرغونېدو او پراختیا همدغه عوامل یو په بل پسې وڅېړو.

۱- د نظام بدلون او د اختناق ختمېدل:

مخکې تر دې چې د اختناق پر ختمېدلو بحث وکړو، لازمه ده چې په خپله پر اختناق خبرې وشي. اختناق او فشار، څومره؟ څه وخت؟ څه ډول او پر چا باندې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې اختناق، د سیاسي رژیمونو په بڼې، فکري تګلوري، د حکومت د حاکمیت په ساحې او قوت پورې اړه پیدا کوي. د طالبانو نظام چې د ۱۳۷۵ل کال د تلې یا میزان پر ۲/۵ نېټه پر کابل واکمن شو، له همغه پیله بیا له یوه اختناق او سیاسي قتله پیل شو.

که څه هم د طالبانو اختناقي رژیم تر هغه وړاندې ګډوډېز نظام څخه ډېر ښه و، خو فکري سانسور او نور ډول ډول بندیزونه په کې تر دې حده زیات وو، چې قطعاً په کې چاته د ازاد تنفس مجال نه پیدا کېده، همدې حالت خلک له روحي او فکري پلوه دومره ستړي کړل، چې په عوامو کې د طالبانو نظام ته د ((رنځ او عذاب)) نظام اصطلاح دود شوه. د طالبانو په نظام کې پر موسیقۍ او د ښځو پر تعلیم سخت بندیز ولګېد، ږیره پرېښودل اجباري شول او د دوی په خپل تعبیر سخت شرعي قوانین نافذ شول. رسنۍ چې هغه وخت یوازې په چاپي رسنیو کې رالنډېدې، له سختو ستونزو سره مخ وې. پر تصویري او لیدنیو رسنیو چورلټ بندیز و، څو اوربدنۍ او څو چاپي رسنۍ وې، چې د دولت په انحصار کې وې؛ ((د شریعت غږ)) په نامه څو راډیویي سټېشنونو او څو چاپي خپرونو فعالیت درلود. پر ژوندي (زیروح) تصویر، هر چېرته او هر ځای کې سخت بندیز و او هېڅ چاپي خپرونې حق نه درلود، چې زیروح تصویر چاپ کړي. یوازې د قبالې، تذکرې، پاسپورټ او ځینو نورو املاکي اسنادو لپاره عکس کارونې جواز درلود او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټول هېواد په کچه يوه نا دولتي رسنۍ فعاله نه وه او نه ورته د فعاليت اجازه وه. د طالبانو د واکمنۍ پر مهال يوازې دوه ډوله رسنۍ؛ اورېدنۍ او چاپي رسنۍ فعالې وې، چې پر هغو هم ډول ډول بنديزونه لګېدلي وو او د هېواد د خلکو اړتياوې يې نه شوې پوره کولای. په راډيويي رسنيو کې دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شريعت غږ مرکزي راډيو، کابل راډيو، ننګرهار راډيو، کونړ راډيو، غزني راډيو، ګرديز راډيو، خوست راډيو، کندهار راډيو، تخار راډيو، پروان راډيو، بغلان راډيو، کندز راډيو، هرات راډيو، بلخ راډيو او ځينې نورې.

په راډيويي رسنيو کې پر موسيقۍ ټينګ بنديز و او مجموعي نشرات يې هم ډېر زيات نه وو.

په چاپي رسنيو کې د ټول هېواد په کچه دغه لاندې رسنۍ فعالې وې:

شريعت اخبار	پکتيا
ننګرهار اخبار	ننګرهار
ننګرهار مجله	ننګرهار
اتفاق اسلام اخبار	هرات
طلوع افغان اخبار	کندهار
کندهار اخبار	کندهار
بلخ اخبار	بلخ
سنايي اخبار	غزني
قلم اخبار	کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوست مجله	خوست
خلافت مجله	کابل
فرهنګ مجله	کابل
کتاب مجله	کابل
طالبان اردو مجله	کابل
الامارات مجله	کابل

او ځیني نورې.

په چاپي رسنیو کې بیا د نورو فکري بندیزونو ترڅنګ د ژوندیو تصویرونو پر خپراوي سخت بندیز و. لنډه دا چې نه راډیویي رسنۍ او نه هم چاپي رسنۍ د کیفیت او صحافت له مخې د رسنیو پر معیارونو برابرې وې.

پر دې مهال ازادو رسنیو ته د چاپ اجازه نه وه او نه د رسنیو کوم قانون موجود و، کوم شی، چې پر دې مهال زیات و، هغه د هېواد بېلابېلو ولایتونو کې د بېلابېلو مناسبتونو په ویاړ، د ادبي غونډو او مشاعرو جوړول وو، په کابل، کندهار، ننګرهار، خوست او نورو سیمو کې ګڼې مشاعرې جوړېدلې، چې شاعرانو به په کې په ډکلمې او ترنم کې خپل شعرونه اورول. څرنګه چې هغه وخت پر لیدنیو رسنیو او موسیقي چورلټ بندیز و، نو یو نیم کس به چې په ترنم کې خپل او یا هم د کوم بل چا شعر یا نظم وایه، د خلکو د موسیقۍ ذوق به یې تر یوه بریده خړوباوه؛ بندیز تر دې حده سخت و، چې په تش ترنم هم د خلکو د موسیقۍ تنده ماتېدله. ځینو طالبانو او ازادو شاعرانو به په پټه د مشهورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سندرغاړو کېسـتونه اوربدل، لـه هغو څخـه بـه يې کمپوزونه زده کول او بيا به يې خپل شعر په هماغه سُر او تال کې اچوه. دغسې يـو سـخت او تنـګ حالـت کې خلـک طبعاً د يـوې نسـبي ازادۍ ارمان کوي او که چېرې بشپړه ازادي ورتـه ميسـره شي، نـو دا خـو ورته ببخي د يو نعمت غوندې ښکاري.

د سـپتمبر د ۱۱مـې نېټې تـر پېښـې وروسـته، د طالـب نظـام د ړنګېدو باور پوخ شو، د يو دوو مياشتو په بهير کې د امريکايي ځواکونو له خوا د طالبانو نظام نسکور شو او پخوانۍ ملېشې او جنګسالاران يې پر ځای کېنول شول.

د طالـب نظـام سقوط داسې و، چې يـو څـوک لـه خوټېدونکي ديګي يا کټوې څخه برغولی پورته کړي، يو دم له کټوې ټول بخار پورته شو، د طالبانو نظام لـه سقوط سره سم پـه مليونونـو جبري رېبرې کلې شوې، پر همغو لوړيو ورځو ځينو خلکو پـه کابـل او نورو سيمو کې د خپلو کورونو له پاسه ډېش انتنونه نصب کړل، د موسيقۍ دوکانونه او ويډيو ګيمونه ژر ژر پرانيستل شول، پـه راډيو کې د ښځينه ويندويانو غږ اوچت شو او تلويزيون بېرتـه فعال شو. د ازادۍ دا سرعت دومره چټک و، چې پخواني افراط خپـل ځـای يـو بـل تفريط تـه پرېښـود، ناکنټرولـه او بې سـروبولـه رسنۍ راوټوکېدې او داسې ښکارېدله، چې زموږ ټولنـه افـراط ته په تفريط ځواب ورکوي او يا هم يو افراط د بل افراط ځای نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره چې د طالبانو د واکمنۍ پر مهال پر رسنيو فشار زيات و، دومره دا مهال د رسنيو د مهار رسۍ وشلېدله، خو دا مهال هم رسنۍ لکه څنگه چې بايد په رښتينې توگه ازادې وای، ازادې نه وې او نه دي، د واکمن جگړه مار گروپ پر جنگسالارانو انتقاد د ژورناليست له مرگ او يرغملتيا سره معادل دي؛ رسنۍ که له يوه اختناقه خلاصې شوي، نو د يوې بلې مافيا په منگولو کې راگير شوې دي.

۲- د مصنوعي اقتصاد راټوکېدل:

د طالبانو تر سقوط وروسته سملاسي افغانستان ته د نړۍ د گڼو هېوادونو مرستې راماتې شوې. سره له دې چې دا مرستې په موثر او عادلانه ډول ونه کارول شوې، خو بيا هم د افغاني ټولنې د ژوند بېلابېلو برخو ته يې نوی ځواک او تحرک ورکړل. رسنيز ډگر ته هم له بېلابېلو لارو دا مرستې را ورسېدې؛ د دولتي خپرونو د تقويې لپاره مرستې وشوې او له ازادو رسنيو سره هم کومکونه وشول. له دولتي رسنيو سره د مرستو په باب يو بهرني (ريکارډو گراسي) د رويټرز پرېس سروېس په استازۍ په کابل کې په يوه علمي ورکشاپ کې وويل: ((له څينو دوه اړخيزو مرستندويانو پرته، چې په خپلو کې څه نا څه همغږي لري، نور په افغانستان کې د مرستندويانو د مرستو په منځ کې هېڅ همغږي نه شته، مرستندويانو د ۲۰۰۲ او ۲۰۰۴م کلونو ترمنځ موده کې رسنيو په ځانگړې توگه د حکومت تر واک لاندې باختر خبري اژانس او د افغانستان راډيو ټلويزيون ته خواوشا (۲۰) مليونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکـایي ډالـر ورکـړي دي.»[1] دغـه راز د ولایتـي رسـنیو د ژورنالیستانو د روزنې لپاره د هېواد په داخل کې لنډ مهالي او اوږد مهالي کورسونه جوړ شول، په سلګونو ژورنالیستان وروزل شـول، د جرمنـي هېـواد پـه مرسـته نـه یـوازې د راډیـو ټلویزیـون ودانیـزې برخې ورغـول شـوې، بلکـې ددې هېواد پـه مرسـته ګـڼ شمېر افغان ژورنالیستان هم وروزل شول، جاپان هېواد هم، له ملي راډیو ټلویزیون او د دولت له ځینو رسنیزو ادارو سره مالي مرسته وکړه.

د ازادو رسـنیو د پیاوړتیا لپـاره هـم د «ائینـه» پـه نامـه یـوه ځانګړې نادولتي اداره جوړه شوه، چې لـه یـو شـمېر ازادو رسـنیو سره یې مرسته کوله، په ټولیز ډول دغو لاندې نادولتي موسسو د ازادو رسنیو مالي ملاتړ کړی دی:

۱- ائینه رسنیز او کلتوري مرکز
۲-سهار نېکمرغه افغانستان راډیو
۳- انټرنیوز موسسه
۴- د جګړې او سولې د راپور لیکنې انسټیټیوټ
۵- د رسنیو، پالیسۍ او مدني ټولنې انسټیټیوټ
۶- د افغانستان د ازادو رسنیو بنسټ
۷- طنین نیټورک[1]

---

(۱) رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.
[1]Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې نادولتي موسسو کې ائينې موسسې دغو لاندې چاپي رسنيو سره مالي مرسته کړې ده:

۱- کابل؛ اوونيزه، ۲-ملالۍ؛ مجله، ۳-سيرت؛ ښځينه اوونيزه، ۴-پرواز؛ د ماشومانو درې مياشتنۍ، ۵- ائينه؛ خبري اوونيزه، ۶-زمبېل غم؛ مهالنۍ، ۷- ليس نيوليس؛ د کابل مياشتنۍ، ۸- سباوون؛ ولسي او کلتوري اوونيزه.

پر پورتنيو موسسو سربېره د امريکا متحده ايالاتو د نړيوالو پرمختيايي ادارې (USAID)، د ځينو بهرنيو هېوادونو سفارتونو او ځينو نورو نادولتي موسسو هم په مستقيم او نامستقيم ډول د افغاني چاپي، انځوريزو، برېښناييزو رسنيو او خبري اژانسونو مالي ملاتړ کړی دی.

سربېره پر دې، دولتي او نا دولتي موسسو ته د نړۍ د بې دريغه مالي مرستو رسېدل، هم دولتي ادارې، هم يو شمېر انجوګانې او هم يو شمېر اشخاص، چې ددې پيسو زياته برخه يې په برخه شوې، هم ددې جوګه کړل، چې د رسنيو په زياتوالي کې اساسي ونډه واخلي، له ځينو مشخصو اشخاصو سره د زياتو پيسو راټولېدنه، بل عامل شو، چې هر چا له خپل شوق او ذوق سره سمې رسنۍ ميدان ته کړې. له ځينو اشخاصو او تنظيمواکو سره د ځينو ګاونډيو هېوادونو پخواني او اوسني پټ او ښکاره روابط او مالي امکانات هم ددې سبب شول، چې رسنۍ زياتې شي او د رسنيو بازار يا مارکېټ پراختيا ومومي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته د افغانستان اقتصاد په ناڅاپي او تصنعي ډول لوړ شو، دا لوړتيا که څه هم طبيعي نه وه او د عوامو پر ځای يې د خواصو ژوند ډېر لوړ کړ، خو د ژوند د کچې همدغې لوړتيا د رسنيو پراختيا ته لاره اواره کړه. څرنګه چې د رسنيو له بېلابېلو ډولونو، په تېره بيا له چاپي رسنيو سره د عوامو او نالوستو خلکو ډېر کار او رابطه نه شته او دا کار په خواصو او په تېره بيا په لوستې ښاري ټولنې پورې اړه پيدا کوي او دا خواص يا ښاري ټولنه د کليوالي سيمو په انډول د نړيوالې ټولنې له مرستې زياته برخمنه شوې، نو ځکه خو په ښارونو کې رسنيو زياته وده وکړه او د کنټرول کيلي يې هم د خواصو په ګوتو کې پاتې شوه. په ټوليز ډول ويلای شو، که چېرې د نړيوالې ټولنې بې دريغه مرستې نه وای او بيا دا مرستې له حساب او کتاب پرته د ټولنې د ځينو مشخصو اشخاصو لاسو ته نه وای ورغلې، نو پوره باور دی، چې زموږ رسنۍ به د کميت له پلوه، پر دومره لږه وخت، دومره لوړې کچې ته نه وای رسېدلې.

د پنځو شپږو کلونو په بهير کې ځينې هغه رسنۍ، چې د نړيوالو په مرستو پيل شوې وې، د هغو د مرستو په بندېدو سره بېرته بندې شوې او پر ټپه ودرېدلې. ددې مانا دا ده، چې زموږ يو شمېر رسنۍ په تصنعي ډول رامنځته شوې او د ټولنې او يا په هغې کې د ځينو مطرحو څېرو د مصنوعي اقتصاد زېږنده دي. خو که چېرې زموږ اکثره رسنۍ د ټولنې له نورمال او طبيعي اقتصادي، سياسي، ټولنيز او فرهنګي پرمختګ سره سمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شوې وای، نو ژوند او بقا به يې هم د ټولنې له طبيعي حرکت سره سمون درلود، په ټوليز ډول ويلای شو، چې زموږ د رسنيو يو زيات شمېر اوس هم، د همدغه مصنوعي او موقتي اقتصاد په زور رامنځته شوي، چلېږي او کله چې دا حالت ختم شي، نو له دې ډول رسنيو به ډېرې کمې خپل ژوند تضمين کړي او اکثره به بېرته له منځه لاړې شي.

۳- سياسي عوامل:

د افغانستان د اوسنيو رسنيو په غوړولو کې سياسي عوامل هم ستر نقش لري، که چېرې تر هر څه دمخه، په سياسي نظام کې بدلون نه وای راغلی، نو طبيعي خبره ده، چې د طالبانو په سرسختي مذهبي نظام کې د دا ډول رسنيو هېڅ امکان نه و؛ هغوی نه له سياسي، نه له مذهبي او نه هم له ذهني او فکري پلوه د رسنيو دې ډول حاکمت او محتوا سره جوړ وو او نه يې هم ددې زغم درلود. سياسي بدلون ددې لاره اواره کړه، چې نوې رسنۍ له خپل دې ټول کميت او کيفيت سره را وټوکېږي. په موقته، انتقالي او بيا انتخابي اداره کې د نړيوالې ټولنې غوښ دريځ دا و، چې رسنۍ بايد په پراخه کچه وده ومومي، د دوی ټينګار ان تر دې بريده و، چې که ځينې رسنۍ د افغانستان اسلامي، ملي او دودويزو ارزښتونو ته زيان هم واړوي، نو دوی يې په کيسه کې نه دي. د نظام تر سياسي بدلون وروسته د «ولسواکۍ»، د «بيان ازادي» او «د بشري حقوق» شعارونه تر هرڅه زيات مطرح شول، دې شعارونو د رسنيو له طبيعي او تصنعي ودې سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرسته وکړه. د ګڼ شمېر هېوادونو سیاسي استازیو او نادولتي موسسو په مستقیم او نا مستقیم ډول د افغانستان دولتي او ازادې رسنۍ له مالي او سیاسي پلوه ونازولې؛ نړیوالې ټولنې په افغانستان کې د رسنیو رنګارنګي او ازادي خپل یو ستر بری وباله، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو حکومت دا کار د خپل ځان لپاره ویاړ وګاڼه. پر ۲۰۰۳ م کال د افغانستان لپاره د امریکا متحده ایالتونو ځانګړي استازي زلمي خلیلزاد او د ملګرو ملتونو سازمان ځانګړي استازي لخدر ابراهیمي ((د افغانستان اساسي قانون او مدني ټولنه)) په نوم په جرمني کې د جوړ شوي سیمینار برخوالو ته په ډاګه وویل، چې موږ په افغانستان کې د رسنیو له ودې څخه ډېر خوشاله یو، زلمي خلیلزاد وویل چې دا مهال نږدې (۲۲۰) چاپي رسنۍ په ټول افغانستان کې خپرېږي او دا زموږ لپاره د خوښۍ زېری دی. که څه هم په سیمینار کې یو شمېر برخوالو د ښاغلي زلمي خلیلزاد پر خبرو اعتراض درلود او د رسنیو دا شمېر یې طبیعي نه، بلکې تصنعي باله، خو بیا هم زلمي خلیلزاد او لخدر ابراهیمي د چاپي رسنیو کمیت د نړیوالې ټولنې لپاره یو ښه پیغام باله. د ازادو رسنیو د پیاوړتیا په همدغه ((ګرم)) او ((طلایي)) عصر کې یو شمېر رسنۍ پر دې بریالۍ شوې، چې د نړیوالې ټولنې، په تېره بیا د امریکا متحده ایالتونو وړیا مرستې را جلب کړي. (افغان ټلویزیون) لومړنی ټلویزیون و، چې د یو څه مالي مرستې په راجلبولو سره یې د لومړني ازاد ټلویزیون په نامه، په کابل کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپروني پیل کړې، وروسته د (طلوع ټلویزیون) چلوونکي پر دې برياली شول، چې د امریکا د متحده ایالتونو د پرمختیایي اداري(USAID) نږدې یو نیم ملیون ډالره وړیا مرستې په راجلبولو سره خپل نشرات پیل کړي او وروسته بیا د خپل دوراني حرکت په واسطه پر دې بریالي شول، چې د خپلې ګټې له لارې خپل ژوند ته دوام ورکړي. د نړیوالې ټولنې د هر اړخیز ملاتړ په برکت په افغانستان کې د نړیوالو راډیوګانو او ازادو اژانسونو له خوا په سلګونو ژورنالیستان وروزل شول، د مرکز او ولایتونو په کچه د ژورنالیستانو او د ژورنالیستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنې جوړې شوې، لکه د افغانستان د ژورنالیستانو ټولنه، د افغانستان د ژورنالیستانو ملي اتحادیه، د افغانستان د ژورنالیستانو د حقوقو د ملاتړ ټولنه، د جنوبي اسیا د ژورنالیستانو ټولنه او همدارنګه په سیمه ییزه او ولایتي کچه په لسګونو دا ډول ټولنې جوړې شوې. د افغانستان ژورنالیستانو ته ددې لاره اواره شوه، چې بهرینو هېوادونو او همدارنګه د نړۍ ګڼ شمېر ژورنالیستان افغانستان ته رسمي او کاري سفرونه وکړي. په افغانستان کې د ژورنالیستانو د بېلابېلو ټولنو رامنځته کېدل، د هغو فعالیت، د ژورنالیستانو له نورو سیمه ییزو او نړیوالو ټولنو سره د هغو روابط ددې سبب شول، چې تر ډېرې کچې د ژورنالیستانو حقوق خوندي شي. د تېرو څو کلونو په اوږدو کې د ژورنالیستانو سیاسي ملاتړ تر دې حده زیات و، چې بېلابېلو ژورنالیستانو د دولت لومړۍ درجه دیموکرات واکمن هم تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرسختو پوښتنو او ګروېږنو لاندې راوستلای شول. که څه هم د یو شمېر ژورنالیستانو لپاره فوق العاده ازادي رامنځته شوه، خو دا ازادي هغه ډول ژورنالیستانو ته ډېره زیاته وه، چې په حاکم نظام کې یې له تظیمي زورواکو سره نږدې پیوند درلود او په اصطلاح د یو ډول ازادو خپرونو تر چتر لاندې یې تنظیمي، سمتي او ګوندي مسایلو ته لمن وهله؛ اساسي زورواکي د دې ډول خبریالانو له انتقادونو معاف وو. د دولت او ملت په کچه د ازادیو ددې ډول مختلف کچ و مېچ یا ګراف په پام کې نیولو سره یو شمېر ژورنالیستان د دې تېرو څو کلونو په بهیر کې زیانمن شول او د ژورنالیستانو پر وړاندې د زور زیاتي بېلګې هم د دولت او هم د مخالفینو له خوا رامنځته شوې. د نړیوال ژورنالیزم د مرکز رئیس ښاغلی رحیم الله سمندر د ژورنالیستانو پر وړاندې د پېښو په باب وایي: «په ۲۰۰۲م کال کې د ګواښلو او ځورولو ۵۰ قضیې ثبت شوي او د رسنیو درې کارکوونکي وژل شوي دي. تر دې چې د پارلمان غړو دغه چلند کړی دی.»⁽¹⁾ دا ګواښونه له یوه کاله بل ته توپیر کوي. «د ۲۰۰۴م کال په پیل کې د انټرنیوز د رسنیو د څارنې لومړۍ ګڼې د خپرونو او راډیو سټېشنونو پر ضد د وېرولو نهه پېښې لست کړې، ګواښونه د پولیسو، جنایي جرمونو سره د مبارزې د ادارې، د عدلیې وزارت د وسلوالو استازو، د افغانستان د سترې محکمې، د کابل ښاروال او د هرات او ننګرهار د سیمه ییزو واکمنو په شمول له

⁽¹⁾ رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلابېلو سرچينو څخه شوي دي. د ۲۰۰۲م کال په مارچ کې ځارونکي د کابل د عامه امنيت د محکمې، د ولسمشر د دفتر، نامعلومو بم چوونکيو، بېلابېلو پوليس افسرانو او حتی د امريکايي ځواکونو له خوا د ګواښولو د شپږ پېښو په هکله راپورونه ورکړل.

د افغان ژورناليستانو د اتحاديو په وينا په ۲۰۰۵ کال کې د ژورناليستانو پر ضد د وېرولو او عمل ۴۵ قضيې ثبت شوي دي. د يوې ښځينه ژورناليستې په شمول دوه وژنې هم شوې دي.))[1] د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه چلند د اکثرو پېښو رپوټونه نه ورکول کېږي، خو که په اټکليز ډول موږ ددې اټکل وکړو، نو هر کال د ژورناليستانو پر وړاندې د ناوړه پېښو مجموعي شمېر تر سلو پېښو هم اوړي.

لکه څنګه چې په دې دوره کې يو شمېر کورنيو او بهرنيو سياستوالو په افغانستان کې د رسنيز بهير مادي او مانيز ملاتړ وکړ، دغسې يو شمېر ژورناليستانو هم د سياستوالو ملاتړ ته راودانګل، يا په بله وينا يو شمېر سياسي اشخاصو د ليکوالۍ او ژورناليزم له دې خلاصې فضا نه ګټه پورته کړه او د ژورناليزم تر چتر لاندې يې سياسي فعاليتونه پيل کړل، دا هڅې تر دې حده ورسېدې، چې که چېرې د دولت يا هم کوم بل ارګان له خوا پرې فشار راته، بيا نو دوی د ژورناليزم له ماسک نه ګټه پورته کوله او ويل به يې، چې دولت د ژورناليستانو خونديتوب ته

(۱) رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پام نه کوي، په دې توګه، دې ډول اشخاصو د افغانستان د رسنیو ناپیېلتوب پیکه کړ او یو شمېر رسنۍ په نا مستقیم ډول د پخوانیو سیاستوالو او زورواکانو په خدمت کې بوختې پاتې شوې. د نړۍ، سیمې او خپله په کورنۍ کچه د رسنیو له دې هر اړخیز سیاسي ملاتړ سره سره بیا هم تراوسه د رښتینو او ازادو رسنیو تصویر تت دی او زموږ رسنۍ یو ډېر څرګند، روښانه او شفاف تګلوری نه لري. که څه هم زموږ اوسنۍ رسنۍ د محتوا له پلوه روښانه حرکت نه لري، خو د کمیت او صحافت له مخې یې د همدې خلاصې سیاسي فضا له امله ډېر پرمختګ کړی دی، دا چې دا اوسنی کمیت به په پای کې پر یو مثبت کیفیت بدل شي که نه؟ رسنۍ به د خپلو محتویاتو له مخې یو بل سره اخته شي او یا به خپل مسیر روښانه کړي که نه؟ هېواد ته به یې ګټه زیاته وي که زیان؟ دا هغه پوښتنې دي، چې وخت به یې ځوابوي.

۴- د ټولنې د عمومي ظرفیت لوړتیا:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، نه یوازې د افغاني ټولنې په سیاسي ژوندانه کې بدلون راغی، بلکې په اقتصادي، ټولنیز او فرهنګي ژوندانه کې هم زیات بدلونونه پېښ شول، همدې بدلونو د رسنیز بهیر غوړېدو ته لاره اواره کړه او تر یوه حده د رسنیو د دوراني حرکت سبب شول؛ هر څومره چې په ټولنه کې مثبت سیاسي بدلونونه پېښېدل، په هماغه کچه د رسنیو لپاره د ازاد تنفس زمینه برابرېده، څومره چې فرهنګي او علمي پرمختګونه رامنځته کېدل، همدومره د رسنیو مینوال او لېوال زیاتېدل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځومره چې د خلکو د اقتصاد کچه لوړېدله، همدومره يې رسنيو ته قوت او حرکت باښه. که اوسنۍ دوره يو ځل بيا د طالبانو له واکمنۍ سره پرتله کړو، نو ډېر زيات توپير به راته ځرگند شي؛ د ساري په توگه د طالبانو د واکمنۍ پر مهال د افغانستان ټوله رسمي دولتي بوديجه نږدې (يو پنځوس ميلونه ډالره) وه، چې د مامورينو پر معاش، دولتي لگښتونو او نورو جگړه ييزو چارو لگېدله، خو اوسمهال که د رسنيو په چارو کې د ټولو لگېدونکو لگښتونو يوه اټکلي محاسبه وکړو، نو يوازې په همدې رسنيزه برخه کې لگېدونکې پيسې هر کال تر (پنځوس ميلونو ډالرو) اوړي.

پر ۱۳۷۱ل کال په کابل کې د ((مجاهدينو)) او ((ملحدينو)) تر ائتلاف او اختلاف دمخه نږدې پنځه لس لويې او وړې چاپخونې فعالې وې، چې ټولې د جگړه مارو ډلو له خوا پو پناه شوې، د طالبانو د واکمنۍ پر مهال خو اصلاً ليدنيو رسنيو ته اجازه نه وه، د چاپي خپرونو په برخه کې هم ډېر محدوديتونه وو، دا مهال هېواد ته عصري چاپخونې هم را نه وړل شوې او ځو د گوتو په شمار چاپي رسنۍ، چې چاپېدلې د همغو زړو چاپخونو په پاتې وسايلو چاپېدلې. د طالبانو د واک تر سقوط وروسته هېواد ته گڼ شمېر چاپخونې له خپلو عصري وسايلو سره راوړل شوې او دلته يې پر فعاليتونو پيل وکړ، تر اوسه پورې په لسگونو لويې او وړې چاپخونې يوازې په کابل ښار کې فعاليت کوي، چې د گڼو کتابونو او نورو ډول ډول خپرونو د چاپ ظرفيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دولتي چاپخونه، د پوهنې چاپخونه، نبراسکا، بهير، سحر، دانش، احمد او نورې ددې چاپخونو له جملې څخه دي. پر چاپخونو سربېره د هېواد په مرکز او ولايتونو کې ګڼ شمېر خپرندويې ټولنې تاسيس شوې، چې پر ډېر کم وخت يې په سلګونو عنوانونه نوي اثار چاپ کړل. لکه په کابل کې: رسالت، الازهر، سيرت، اقرا، نور، کوثر، صميم، سعيد، دانش، خاور، ميوند، سېلاب، فرهنګ، پامير، خيبر، مستقبل، سالنګ، سعادت، خيري، اميري، فيصل، چنار، ګهيځ خپرندويې ټولنې. په هرات کې: احمدشاه ابدالي، موميني، امام ابوحنيفه، فاضلي، فيضي، شفيقي، عرفان او نعماني خپرندويې ټولنې. په ننګرهار کې: مومند، ګودر، هارون، افغان، ناګار خپرندويې ټولنې او همدارنګه په نورو ولايتونو کې په مجموعي ډول نورې په لسګونو خپرندويې ټولنې جوړې شوي چې هرې يوې يې په خپل نوبت سره ګڼ شمېر کتابونه چاپ کړي دي. لکه څنګه چې دمخه مو يادونه وکړه، د خلکو اقتصادي پياوړتيا، د رسنيو له پياوړتيا سره مستقيماً ارتباط لري، د خلکو د تعليمي کچې اوچتيا هم ددې لامل شوه، چې خلک رسنيو ته لېوال کړي. چاپي رسنۍ طبعاً له لوستي پاړکي سره اړه پيدا کوي، سره له دې چې د تېرو اوو کلونو په ترڅ کې تر دې دمه (١٣٨٧ل کال وروستيو پورې) نږدې (٢٢٥) ښوونځي سوځول شوي او تړل شوي دي، خو ددې ترڅنګ نږدې (٥٠٠٠)ښوونځي نور جوړ شوي دي. اوس د ټولو زده کوونکو شمېر تر اوو مليونو کسانو اوړي. دولتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتونونه رغول شوي او نور په لسګونو ستر علمي او فرهنګي مرکزونه هم جوړ شوي دي. د خپلواکو فرهنګي ټولنو شمېر هم سلګونو ته رسېږي. یوازې ((د افغان کلتوري ټولنو ګډه جرګه)) کې نږدې دوه سوه فرهنګي ټولنې راټاله دي. په مجموعي ډول په هېواد کې د تعلیم کچه لوړه شوې، د زده کړې تر څنګ د خلکو اقتصادي ودې، په ښارونو، په تېره بیا په لویو ښارونو کې، خلک د ددې جوګه کړي، چې پر رسنیو لګښت وکړي، په تېره بیا چاپي رسنۍ راونیسي. پخوا د خلکو د اقتصاد کچه ټیټه وه؛ ډېرو کمو کسانو ددې وس پیدا کاوه، چې چاپي رسنۍ واخلي، هغه وخت خلکو د خپلو لومړنیو ضرورتونو د پوره کولو او د ژوند د بقا لپاره خپل ټول وس کاوه، دې ډول چاپي رسنیو د خرڅلاو له لارې خپل دوراني حرکت نه شو تر سره کولای، نو ځکه خو اکثره چاپي رسنۍ یا په کم قیمت او یا هم د سبسایډۍ په زغملو خرڅېدلې او یا هم وړیا وېشل کېدلې. د وړیا وېش کلتور هم د چاپي رسنیو ارزښت راټیټ کړی و، اکثره خلک به تر هغه وخته منتظر وو، چې چاپي رسنۍ په وړیا ډول تر لاسه کړي، ډېر کمو خلکو پر کتاب او چاپي رسنیو پیسې ورکولې. پر وروستیو کلونو، چې لیدنۍ رسنۍ زیاتې شوې، دعامو لیدونکو او نالوستو دواړو لپاره یې د وړیا لید زمینه برابره کړه او ټول کولای شي ګټه ترې پورته کړي. د افغانستان په ګڼو لیدنیو، اورېدنیو او چاپي رسنیو کې د زرګونو افغان ژورنالیستانو ګډون او فعالیت هم د خپل ژوند د خړوب لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼ شمېر افغانان له رسنيو سره وتړل. اوس رسنۍ نه يوازې د تبليغ او خبر وسيلې دي، بلکې په زرګونو افغانانو ته د کار وبار او ګټې وټې وسيلې هم دي. يو زيات شمېر رسنۍ اوس په ټولنه کې د اقتصاد د عمومي کچې د لوړتيا له امله کولای شي، د ګڼو اعلانونو او نورو ګټندويو خبرتياوو له لارې خپل ژوند ته دوراني حرکت ورکړي. د افغاني رسنيو د مالي ملاتړ په پياوړتيا کې نه يوازې د افغاني ټولنې د اقتصادي، فرهنګي او علمي ظرفيت لوړتيا ونډه لري، بلکې په افغانستان کې د بهرنيو هېوادونو سياسي او پوځي حضور، دهغوی مرستې او ضرورتونه هم لوی اغېز لري. په ټوليز ډول هر څومره چې دټولنې عمومي ظرفيت لوړېږي، په همغه کچه رسنۍ هم پياوړې کېږي او د پرمختګ پر لوري ګامونه اخلي.

۵- د رسنيو قانون:

په هره ټولنه کې د رسنيو د ودې يو عامل د رسنيو قانوني مشروعيت او قانوني تضمين دی. که په يوه ټولنه کې د رسنيو لپاره قانوني او حقوقي ملاتړ نه وي، د رسنيو چلوونکي په ډاډه زړه کار نه شي کولای؛ يوازې هغه رسنۍ به کار وکړي، چې له واکمن نظام سره اړخ لګوي او فکري خواخوږي ورسره لري، خو يوازې رسنيز قانون هم د رسنيو له ودې سره سل په سلو کې مرسته نه شي کولای؛ کېدی شي په هغو ټولنو او هېوادونو کې چې مذهبي او ډيکتاتوري نظامونه واکمن وي، د رسنيو لپاره هم خپل خپل قوانين ولري، خو په دې قوانينو کې به داسې قيدوبند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، چې رسنۍ بشپړې خپلواکۍ ته پرېښودي. د ځينو ټولنو کلتوري، مذهبي او ټولنيز جوړښت هم کېدی شي داسې وي، چې د رسنيو پوره ازادي ونه شي زغملای، ځينې نورې ټولنې او هېوادونه، چې تازه په کې زورواکي رژيمونه پرځېدلي او د ازاد فکر ورېمه په کې نوې چلېدلې وي، هلته هم د رسنيو د ازادۍ پر وړاندې ستونزې وي، د يو اړخيزو زورواکو نظامونو له خوا ، د ټولنې دوديز کنټرول او له بلې خوا د رسنيو له يونا ځاپې ازادۍ څخه د ليکوالو او ژورناليستانو ناسم تعبير او تفسير، د تجربو کموالی او له هغو څخه ناسمه ګټه اخيستنه هم ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د ودې طبيعي بهير له ځنډ و ځنډ سره مخامخ کړي.

په هر حال د رسنيو قانون د رسنيو د قانوني فعاليت لپاره اساسي لاره ده، چې هم د رسنيو د ودې بهير ته زمينه برابروي او د نيمګړتياوو او تېروتنو د مخنيوي لارې چارې يې هم په ګوته کوي. په افغانستان کې د رسنيو قانون ډېره اوږده سابقه نه لري، ان د چاپي رسنيو ترچاپ، لسيزې وروسته موږ د مطبوعاتو د قانون څښتنان شو، د ۱۳۴۳ل کال تر اساسي قانون وروسته، چې د ديموکراسۍ لسيزه پيل شوه، نو په دې لسيزه کې مطبوعاتو هم ښه وده وکړه، پر همدې مهال يو شمېر ازادو، ګوندي او نا دولتي خپرونو د چاپ مجوز ترلاسه او پر فعاليت يې پيل وکړ. تر هغه وروسته بيا ان د طالبانو تر راتګ پورې د کاغذ پرمخ د مطبوعاتو قانونو، خو د رسنيو لپاره عملي او رښتيني ازادي نه وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو په اساسي مانا نه رسنۍ وې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هم د رسنیو قانون؛ پر تصویري رسنیو چورلټ بندیز و، یوازې ځو د ګوتو په شمار طباعتي خپرونې وې، چې په هغو کې هم د ژیروحو تصویرونو پر خپراوي بندیز و. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته چې یوه نابېره، ناڅاپي او نا طبیعي دیموکراسي رامنځته شوه، نو له دې سره جوخت د رسنیو قانون چې موقته بڼه یې لرله، هم رامنځته شو، خو کله چې پر (۱۳۸۳)ل کال د افغانستان نوی اساسي قانون جوړ شو، نو په دې قانون کې تسجیل شول: ((د بیان ازادي له تېري څخه خوندي ده. هر افغان حق لري، چې خپل فکر د وینا، لیکنې، انځور او یا نورو وسیلو له لارې، په دې اساسي قانون کې د راغلو حکمونو په رعایت، څرګند کړي.

هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم مطالب، بې له دې چې هغه مخکې له مخکې دولتي مقامونو ته وښیي، خپاره او نشر کړي.

د مطبعو، راډیو او ټلویزیون، د مطبوعاتو د خپرولو او د جمعي ارتباط په نورو وسایلو پورې مربوط حکمونه د قانون له لیارې تنظیمېږي.))[1] نو د همدې اساسي قانون په رڼا کې رسنیز قانون کې یو څه بدلون راغی. د رسنیو د دې اوسني قانون په لومړۍ ماده کې راغلي دي:

((دغه قانون د اساسي قانون د څلوردېرشمې مادې د حکم له مخې او د بشر د حقوقو د نړیوال میثاق د نولسمې مادې په رعایتولو سره سم د فکر او بیان د ازادۍ د حق د تامین او په

---

(۱) د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد کې دټولیزو رسنیو د فعالیت د تنظیم په موخه وضع شوی دی....»(۲)

د افغانستان د رسنیو قانون ټولټ (۴۳) مادې لري، چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له خوا ولسي جرګې ته وړاندې شوی دی. د ولسي جرګې غړو دا قانون څو ځله په خپل منځ کې واړاوه راواړاوه، خو کوم توافق ته پرې ونه رسېدل، د ۱۳۸۷ ل کال د وږي پر میاشت ولسي جرګې دا قانون له یو لړ بدلونونو سره پاس کړ، البته دا قانون لا تر دې دمه د (سنبلې تر ورستیو) د مشرانو جرګې له خوا نه دی تصویب شوی، د مشرانو جرګې له خوا د احتمالي تغیراتو په پام کې نیولو سره کېدی شي، دا قانون بېرته ولسي جرګې ته لاړ شي او بیا وروسته ورته د اختلافي ټکو د حل په خاطر د دواړو جرګو له خوا د مساوي غړو په تعداد کمیسیون وټاکل شي او تر هغه وروسته بیا جمهور رئیس ته د توشیح لپاره لاړ شي. په هر حال هغه متن چې د حکومت له خوا ملي شورا ته وړاندې شوی، د رسنیو د ازادۍ د تضمین لپاره ډېر قوي ټکي لري، ان تردې حده چې ځینې برخې یې زموږ د ټولنې د دودیز جوړښت د هضم تر کچې هم اوچتې دي، ددې قانون غټې موخې دادي:

«۱- د فکر او بیان د ازادۍ د حق دودول او له هغه څخه ملاتړ، د خبریالانو (ژورنالیستانو) له حقوقو څخه دفاع او د هغوی د ازاد فعالیت لپاره د وړ شرایطو برابرول.

---

(۲) د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د ازادو، خپلواکو او زيات پلويو (کثرت گرا) رسنيو دودول او پرمختيا.

۳- د وينا، ليکنې، رسم، انځور(تصوير)، د فيتې پر مخ د ثبت، تمثيل، خوځښت (حرکت) او د نورو علمي، هنري او چاپي پديدو په مرسته د هېواد د اتباعو د فکر او احساس د څرگندولو لپاره د زمينې برابرول.

۴- د اسلام د مبين دين د حکمونو په پام کې نيولو سره، د بشر د حقوقو په نړيوال ميثاق کې مسجل شوی د بيان او ټولنيزو رسنيو د ازادۍ د اصل رعايتول.

۵- د ټوليزو رسنيو د سالمې ودې په موخه داسې مرسته چې وکړای شي په هېواد کې د ثقافت د خپرېدو اغېزناکه وسيله شي او عامه رايې په رښتينې او گټوره توگه ټولنې ته منعکس کړي.))[۱]

ددې قانون په درېيمه ماده کې د رسنيو اصطلاحات، لکه خپله رسنۍ، مطبوعات، خبريال، چاپخونه، چاپوونکی، خپروونکی، د امتياز خاوند، مسئول مدير، خپرول، راډيو، ټلويزيون، کېبلي شبکه او نور تعريف شوي دي. د درېيم څپرکي څلورمه ماده بيا د رسنيو د چلوونکو پر حقوقو او وجايبو غږېږي، وايي:

[(۱) هر کس د فکر او بيان د آزادۍ حق لري. د دولتي مسوولينو له خوا له مداخلې او محدوديت پرته، د معلوماتو او نظريو غوښتل، ترلاسه کول او انتقال په دې حق کې شامل دي او

---

(۱) د ټوليزو رسنيو (مطبوعاتو) قانون، دويمه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیان او د معلوماتو د خپرولو ،وېش او تر لاسه کولو د وسایلو آزادي هم په خپله لمن کې رانغاړي.]

(۲) دولت د ټولیزو رسنیو د آزادۍ ملاتړ کوي او پیاوړې کوي یې .هېڅ رښتینی یا حکمي کس د دولت او دولتي ادارو په ګډون نه شي کولای د خبري او یا معلوماتي رسنیو فعالیت منع، تحریم، سانسور یا محدود کړي او یا په بل ډول سره د ټولیزو او معلوماتي رسنیو په چارو او خپرونو کې لاسوهنه وکړي.

پنځمه ماده:

هر څوك حق لري معلومات وغواړي او لاسته یې راوړي. دولت د هېواد اتباعو ته هغه معلومات برابروي، چې غواړي یې، خو هغه وخت له دې کار څخه ډډه کوي، چې غوښتل شوي معلومات پوځي محرم راز وي او په ډاګه کول یې ملي امنیت او ګټې له خطر سره مخامخ کړي.

شپږمه ماده:

(۱) خبریالان (ژورنالیستان) د رپوټونو او انتقادي نظریو په ګډون د خپلو مسلکي فعالیتونو په ترسره کولو کې د قانوني ملاتړ وړ ګرځي.

(۲) خبریالان (ژورنالیستان) حق لري د خپلو کاري سرچینو له څرګندولو (افشاء کولو) څخه ډډه وکړي، خو هغه وخت باید دا سرچینې پټې ونه ساتي، چې واکمنې محکمې د هغو د څرګندولو حکم کړی وي.

اوومه ماده :

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریالان او د ټولیزو رسنیو نور غړي کولای شي، له خپلو ټولیزو ګټو څخه د دفاع په موخه، د دې قانون له حکمونو سره سم خپلواکې اتحادیې جوړې کړي.

اتمه ماده:

(۱) د هېواد اتباع کولای شي، په دریمه ماده کې د ټولیزو رسنیو خوندي شوي وسایل، د دې قانون له حکمونو سره سم تأسیس کړي.

(۲) بهرنۍ سیاسي نمایندګۍ، نړیوالې موسسې او په افغانستان کې د هغو نمایندګۍ کولای شي د ډیپلوماتیکو اندولونو په رعایتولو سره، د اطلاعاتو او کلتور وزارت تر اجازې وروسته د خبري توکو په چاپ او خپرولو لاس پورې کړي.))[1]

دریم څپرکی په مجموعي ډول د مطبوع وسایل را پېژني، څلورم څپرکی پر چاپخونې (مطبعې)، د طباعت وسایلو د امتیاز او جوړښت پر څرنګوالي رڼا اچوي، پنځم څپرکي سمعي او بصري وسایل پېژني، شپږم څپرکی د امتیاز خاوند، شرایط او مکلفیونه راپېژني، اووم څپرکی د مسئول مدیر شرایط او مکلفیتونه په ګوته کوي، اتم څپرکی ممنوعه خپرونې، نهم څپرکی جزایي حکمونه او لسم څپرکی وروستني متفرقه حکمونه تشریح کوي.

---

[1] د ټولیزو رسنیو (مطبوعاتو) قانون.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ممنوعه خپرونو کې یوازې دغه خپرونې جواز نه لري:

((۱- هغه لیکنې چې د اسلام د اصولو مغایر او نورو دینونو او مذهبونو ته سپکاوی وي.

۲- هغه لیکنې چې د اشخاصو د سپکاوي او پرهغو باندې د افتراء لامل شي.))[۱]

دا د افغانستان د رسنیز قانون عمومي محتوا وه. دا چې د تېرو اوو کلونو په ترڅ کې دا قانون یا نور رسنیز قوانین څومره عملي شوي او څومره نه دي عملي شوي، په دې برخه کې باید ووایو، که د رسنیو قانون له نورو قوانینو، د افغاني ټولنې له عمومي هضم او ظرفیت او همدارنګه د حکومت اجرایي ځواک له تعمیل سره پرتله کړو، نو د رسنیو قانون د نورو هغو په اندول زیات تطبیق شوی دی. ددې تطابق علت دا نه دی، چې حکومت او یا د دولت نورو درې ګونو ځواکونو دا قانون تطبیق کړی دی، بلکې ددې قانون تر شا په خپله د ټولنې څلورم قوت (د رسنیو چلوونکي او کارکوونکي) ولاړ دي، د هغوی ګټې، فعالیت او رسنیز ژوند ددې غوښتنه کوي، چې دا قانون باید تطبیق شي. په هر حال رسنیز قانون او رسنوال یو له بل سره لازم او ملزوم دي او یو د بل د رسنیز ژوند بشپړوونکي او تنظیموونکي دي.

---

(۱) د ټولیزو رسنیو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د اوسنیو رسنیو ډولونه

پخوا به یې رسنیو ته د (مطبوعاتو) اصطلاح کاروله. څرګنده خبره ده؛ (مطبوعات) یوه عربي کلمه ده، چې د طباعتي یا چاپي خپرونو لپاره راځي. د وخت په تېرېدو سره اورېدنۍ او بیا لیدنۍ رسنۍ هم رامنځته شوې، خو تر اورېدنیو او لیدنیو رسنیو، چاپي رسنۍ اوږد تاریخ لري، چې د چاپ تر ماشین وروسته یې زیات پرمختګ کړی دی. کله چې راډیويي سټېشنونه جوړ شول، اورېدنیو رسنیو ورسره وده وکړه، خو په افغانستان کې د چاپي او اورېدنیو رسنیو له نسبتاً موازي ودې سره سره بیا هم د دواړو لپاره د (مطبوعاتو) همدا عربي اصطلاح کارېدله، نو ځکه خو یې د رسنیو تر اوسني قانون دمخه، د رسنیو قانون ته ((د مطبوعاتو قانون)) اصطلاح کاروله. په افغانستان کې د (رسنیو) اصطلاح یوازې په دې وروستۍ نیمه لسیزه کې دود شوه او ددې علت دا و، چې د (رسنیو) اصطلاح ، د رسنیو د اوسني او پراخ مفهوم په توګه، ټولې هغه ماناوې او ځانګړتیاوې رانغاړي، چې اوسنۍ رسنۍ یې لري. په اوسنیو رسنیو کې نه یوازې چاپي رسنۍ راځي، بلکې اورېدنۍ (راډیويي)، لیدنۍ (ټلویزیوني) او کتنۍ (برېښناییزې-انټرنټي) رسنۍ هم راځي. موږ دلته په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د اوسنيو رسنيو پر همدغو ډولونو او د هغو پر کميت او کيفيت تر خپله وسه رڼا اچوو:

۱- چاپي رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته په افغانستان کې چاپي رسنيو په يو ناڅاپي ډول دومره وده وکړه، چې نه يې د

افغانستان تېر تاريخ مثال لري او نه هم تر بحرانه وروسته د نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نورو ټولنو او هېوادونو کې د رسنیو دا ډول چټکه وده لیدل شوې ده. ددې چاپي رسنیو د ودې او ټوکېدنې عواملو ته مو دمخه اشاره وکړه، خو اوس دلته د کمیت له پلوه د چاپي رسنیو یادونه کوو:

د چاپي رسنیو ډېره درنه برخه اوس په کابل کې خپرېږي، ددې یو علت دادی، چې کابل کې د چاپ او خپراوي امکانات زیات دي او هم د لوستو خلکو کمیت لوړ دی، طبیعي خبره ده، چې د چاپي رسنیو وده، د لوستو خلکو له شمېر او د هغو له اقتصادي حالت سره مستقیم ارتباط لري، نو ځکه په کابل کې د رسنیو کمیت ډېر زیات دی. د بهرنیو ځواکونو، بېلابېلو انجوګانو او نړیوالو سازمانونو شتوالی هم د چاپي رسنیو اړتیا زیاته کړې ده، په عمومي ډول د تقاضا لوړتیا هم په دې برخه کې خپل تاثیرات لري، خو د وروستیو کلونو په بهیر کې د ولایتونو په لویو او وړو ښارونو کې هم چاپي رسنیو وده کړې، چاپشمېر او مینوال یې ورځ پر ورځ زیاتېږي.

دلته به موږ په لومړي ګام کې د مرکز او ولایتونو هغو چاپي خپرونو ته اشاره وکړو، چې په رسمي ډول یې له اطلاعاتو او کلتور وزارت څخه خپل جواز ترلاسه کړی دی، په دې کې دولتي چاپي رسنۍ هم شته او نادولتي هم. په نادولتي هغو کې ټولې ډول ډول نادولتي چاپي رسنۍ شاملې دي؛ تنظیمي، ازادې، انجیوزې هم په دې کټه ګورۍ کې دي، چې وروسته به پرې رڼا واچوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر
۱	خدمت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اداري اصلاحاتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲	پرواز اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اریانا افغان هوايي شرکت	۱۰۰۰
۳	روغتیا او استقلال	مجله- دري میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	استقلال روغتون	۱۵۰۰
۴	وطنداران	جریده- اوونیزه	پشه يي، نورستان، ازبکي، ترکمني، بلوڅي	اطلاعاتو او فرهنګ وزارت	۱۰۰۰
۵	خورشید	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۶	فرهنګ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۲۰۰
۷	کابل ټایمز	ورځپاڼه	انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۹۰۰
۸	اصلاح	ورځپاڼه	پښتو، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۷۰۰
۹	انیس	ورځپاڼه	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۵۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	هېواد	ورځپاڼه	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۲۲۰۰
۱۱	د کمکیانو انیس	مجله	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۵۰۰
۱۲	د افغانستان کالنۍ	کلنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۳	باستانشناسي	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۴	مطبوعات	اوونیزه	پښتو ، دري، انګلیسي	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۸۰۰
۱۵	اطلاعات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۶	کتاب	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	اطلاعاتو او کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۷	وطنداران	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	اطلاعاتو کلتور وزارت	۱۰۰۰
۱۸	افغان اعلانات	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۲۰۰
۱۹	افغان کارپوهان	مجله- درې میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغان اعلاناتو ریاست	۵۰۰
۲۰	اواز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان ملي راډیو ټلویزیون	۱۰۰۰
۲۱	اقتصاد و انکشاف	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	اقتصاد وزارت	۱۰۰۰
۲۲	ورزش	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	المپیک ملي کمېټه	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳	انتخابات	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	انتخاباتو مستقل کمیسیون	۱۰۰۰
۲۴	عرفان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۵	معارف	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	پوهنې وزارت	۵۰۰۰
۲۶	تفتیش	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	تفتیش او کنټرول اداره	۵۰۰
۲۷	چاپېريال ساتنه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	چاپېريال ساتنې مستقله اداره	۱۰۰۰
۲۸	پیام حق	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	حج او اوقافو وزارت	۱۵۰۰
۲۹	برېښنا	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د اوبو او انرژۍ وزارت	۱۰۰۰
۳۰	مبارزه با حوادث	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د پېښو پر وړاندې د تیاري اداره	۱۰۰۰
۳۱	اقتصاد	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو او انګلیسي	د تجارت او صنایعو خونه	۱۸۰۰
۳۲	جرګه	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۳	هموطن	مجله- درې میاشتنۍ	په اوو ژبو	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۵۰۰
۳۴	غرجستان	مجله- درې میاشتنۍ	دري- هزارګی	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۴۰۰
۳۵	جاش	مجله- درې میاشتنۍ	نورستاني، پښتو، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰
۳۶	تارا	جریده- نیم میاشتنۍ	پشه یي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۷	وطن	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۸	یولدوز	جریده- نیم میاشتنۍ	ازبکي	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۳۹	گوراش	جریده- نیم میاشتنۍ	ترکمني	د سرحدونو او قبایلو چارو وزارت	۱۰۰۰
۴۰	ارمان شهدا و معلولین	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	د شهیدانو او معلولینو چارو وزارت	۲۰۰۰
۴۱	کار و اجتماع	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کار او ټولنیزو چارو وزارت	۵۰۰
۴۲	کرنه	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د کرنې وزارت	۱۰۰۰
۴۳	امنیت	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	د ملي امنیت لوی ریاست	۱۰۰۰
۴۴	هوا	مجله- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ټرانسپورټ او هوایي چلند وزارت	۱۰۰
۴۵	اردو	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۲۵۰۰
۴۶	دفاع	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دفاع وزارت	۳۰۰۰
۴۷	ژورنالیزم	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	ژورنالیزم پوهنځی	۵۰۰
۴۸	قضا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۵۰۰
۴۹	میزان	جریده- دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ستره محکمه	۱۰۰۰
۵۰	سره میاشت	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	سره میاشت	۳۰۰۰

۵۱	سواد اموزی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سواد زده کړې معينيت	۱۰۰۰
۵۲	سيمه ييز مطالعات	فصلنامه- درې مياشتنۍ	پښتو، دري، انګليسي	سيمه ييزو مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰
۵۳	صحت	مجله- دوه مياشتنۍ	دري، پښتو	عامې روغتيا وزارت	۵۰۰
۵۴	رسمي جريده	مجله- مياشتنۍ	پښتو، دري	عدليې وزارت	۵۰۰
۵۵	عدالت	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو	عدليې وزارت	۱۵۰۰
۵۶	اګاهي حقوقي	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	عدليې وزارت	۳۰۰۰
۵۷	اريانا	مجله- درې مياشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۸	پښتو	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو او انګليسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۵۹	تبيان	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو، دري او عربي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۰	تحقيقات کوشاني	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو او انګليسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۱	طبيعت	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۲	افغانستان	مجله- درې مياشتنۍ	انګليسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۳	خراسان	مجله- دوه مياشتنۍ	دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۴	کابل	مجله- دوه مياشتنۍ	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۵	زېرى	جريده- اوونيزه	پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۶	تفکر	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۷	تفکر	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۸	اخبار ساينس و تکنالوژي	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	علومو اکاډمي	۱۰۰۰
۶۹	قانونيت	مجله- فصلنامه	پښتو ، دري، انګليسي	فساد پر وړاندې د مبارزې مستقل رياست	۱۵۰۰
۷۰	فوايد عامه	مجله-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	فوايد عامې وزارت	۴۰۰
۷۱	علم وتکنالوژي	مجله- دوه مياشتنۍ	دري	کابل پوليتخنيک	۵۰۰
۷۲	صداى پوهنتون	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	کابل پوهنتون	۱۰۰۰
۷۳	راهيان ابنسينا	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	کابل طب انستيتيوت	۵۰۰
۷۴	پامير	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	کابل ښاروالي	۱۳۰۰
۷۶	پوليس	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري	کورنيو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۷	مبارزه باجرايم	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	کورنيو چارو وزارت	۱۵۰۰
۷۸	څارنوال	مجله- درې مياشتنۍ	دري،و پښتو	لوى څارنوالي	۵۰۰
۷۹	باز سازي	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	لوړو زده کړو وزارت	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰	ثروت	مجله- دوه میاشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۷۰۰
۸۱	اطلاعات مالي	جريده- مياشتنۍ	پښتو ، دري	ماليې وزارت	۲۰۰
۸۲	اړيکه	مجله- درې مياشتنۍ	پښتو ، دري	مخابراتو وزارت	۲۰۰۰
۸۳	مخدرات	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مخدره توکو پر ضد کميسيون	۱۰۰۰
۸۴	سالنامه احصاييوي	مجله- کلنۍ	دري، پښتو	مرکزي احصائيه	۱۰۰۰
۸۵	عودت	مجله- مياشتنۍ	پښتو دري، انګليسي	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۲۰۰۰
۸۷	مهاجر	جريده-مهالنۍ	دري، پښتو	مهاجرينو او راستنېدونکو چارو وزارت	۱۰۰۰
۸۸	ولسي جرګه	جريده- مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۵۰۰
۸۹	فصلنامه ولسي جرګه	مجله- درې مياشتنۍ	دري، پښتو	ولسي جرګه	۱۰۰۰
۹۰	ترانسپورت	مجله- مياشتنۍ	پښتو ، دري، انګليسي	ټرانسپورټ وزارت	۱۰۰۰
۹۱	انکشاف شهري	مجله- مياشتنۍ	دري، پښتو	ښاري پراختيا وزارت	۱۰۰۰
۹۲	هنر هاى زيبا	مجله- دوه مياشتنۍ	دري، پښتو	ښکلو هنرونو پوهنځی	۵۰۰
۹۳	ارشاد النسوان	جريده- اوونيزه	دري،پښتو	ښځو چارو وزارت	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنيو چاپي خپرونو سربېره په کابل کې يو زيات شمېر نورې دولتي چاپي رسنۍ هم شته، چې د بېلابېلو دولتي ارګانونو او علمي مرکزونو له لارې خپرېږي. دې ډول رسنيو يا ډېر پخوا د چاپ امتياز اخيستی، د جګړو پر مهال اکثره پر ټپه ودرېدلې وې، خو اوس يې بيا پر خپرونو پيل کړی او يا هم ځينو يې اوس تازه د خپراوي جواز ترلاسه کړی دی، په مجموعي ډول ددې خپرونو شمېر په ټول کابل کې په سلګونو بېلابېلو عنوانونو ته رسېږي، چې تراوسه لا هېڅ کوم ارګان سره ددې ټولو خپرونو منظم لست او ځانګړتياوې نه شته، ددې ټولو د نومښود او ځانګړتياوو ترتيب اسانه کار ځکه نه دی، چې اکثره يې يوه دوه ګڼې خپرونې وکړې، نورې يې بېرته بندې شي او يا په کې ډېر ځنډ راشي.

د پورتنيو يادشويو خپرونو د ژبنۍ کچې په اړه بايد وويل شي؛ اکثره خپرونې چې په اطلاعاتو او کلتور وزارت کې ثبتېږي، هغوی د ثبت پر وخت ليکي چې په پښتو، دري، انګليسي او يا هم پر کومې بلې ژبې به هم نشرات کوي، خو لکه څنګه چې مو دمخه يادونه وکړه، په عملي برخه کې داسې نه ده، کله کله کېدی شي خپرونه ټوله په يوه ژبه (پښتو او يا دري) وي. کله د دواړو ژبو ترمنځ انډول برابر وي او کله هم د يوې ژبې ليکنې زياتې او د بلې کمې وي. ددې کچ و مېچ اندازه کول سخت کار دی، خو ما چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د ډيټابيس پر بنسټ د ژبو کوم څرنګوالی يا څومره والی ليکلی، هلته د ژبې تقدم او تاخر تر ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

حده دا مفهوم ورکوي، چې کومه چاپي خپرونه کومه ژبه ډېره او لومړۍ کاروي، د اطلاعاتو او کلتور وزارت ډېټابیس هم په دې برخه کې دقیق نه و، هغه چاپي رسنۍ چې ماته ځرګندې معلومې وې هغه مې له دې ډېټابیس سره منطبق کړې، خو بیا هم یادونه باید وشي، چې د ژبو ځرنګوالی ډېر دقیق نه دی. ځینې خپرونې د وخت په تېرېدو سره هم خپل ژبنيز ځرنګوالی بدلوي، خو زما د انګېرنې له مخې په مرکز کابل کې په دري ژبه د چاپي خپرونو کچه تر یوه حده زیاته ده او په ولایتونو کې په پښتو ژبه چاپي خپرونې زیاتې دي. البته د طالبانو تر سقوط وروسته پر لومړیو درې ځلور کلونو په کابل کې پښتو رسنۍ ډېرې کمې وې، خو د وروستیو څو نورو کلونو په ترځ کې پښتو رسنۍ ورځ په ورځ زیاتېږي، په ولایتونو کې بیا د پښتو خپرونو د زیاتوالي سرعت زیات دی. په مرکز کابل کې د یو شمېر دري چاپي خپرونو د شمېر په زیاتون کې د ایران رول هم خپل خپل تاثیرات لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولایتونو کې دولتي چاپي خپروني:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	امتیاز خاوند
۱	صدای بادغیس	جریده	دري، پښتو	د بادغیس اطلاعاتو کلتور ریاست
۲	بدخشان	جریده	دري	د بدخشان اطلاعاتو کلتور ریاست
۳	بیدار	جریده	دري، پښتو	د بلخ اطلاعاتو کلتور ریاست
۴	پروان	جریده	دري	د پروان اطلاعاتو کلتور ریاست
۵	وړانګه	جریده	پښتو	د پکتیا اطلاعاتو کلتور ریاست
۶	پکتیکا	جریده	پښتو	د پکتیکا اطلاعاتو کلتور ریاست
۷	تخارستان	جریده	دري	د تخار اطلاعاتو کلتور ریاست
۸	جوزجان	جریده	دري	د جوزجان اطلاعاتو کلتور ریاست
۹	نصیحت	جریده	پښتو	د خوست اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۰	زابل کلات	جریده	پښتو	د زابل اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۱	سنایي	جریده	دري، پښتو	د غزني اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۲	غور	جریده	دري، پښتو	د غور اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۳	فاریاب	جریده	دري	د فاریاب اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۴	سیستان	جریده	پښتو، دري	د فراه اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۵	کاپیسا	جریده	پښتو، دري	د کاپیسا اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۶	کندز	جریده	پښتو، دري	د کندز اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۷	طلوع افغان	جریده	پښتو، دري	د کندهار اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۸	کونړ	جریده	پښتو	د کونړ اطلاعاتو کلتور ریاست
۱۹	لغمان	جریده	پښتو، دري	د لغمان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۰	لوګر	جریده	پښتو، دري	د لوګر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۱	ننګرهار	جریده	پښتو، دري	د ننګرهار اطلاعاتو کلتور ریاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	اتفاق اسلام	جریده	دري	د هرات اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۳	اتحاد	جریده	دري، پښتو	دبغلان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۴	پنجشېر	جریده	دري	دپنجشېر اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۵	سمنگان	جریده	دري، پښتو	دسمنگان اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۶	هلمند	جریده	پښتو، دري	دهلمند اطلاعاتو کلتور ریاست
۲۷	ملي هدف	جریده	پښتو، دري	ودرگو اطلاعاتو کلتور ریاست

د ولایتونو پر پورته دولتي خپرونو سربېره چې اکثره یې د اړوندو ولایتونو د اطلاعاتو او کلتور ریاستونو له خوا خپرېږي، نورې دولتي خپرونې هم شته، چې تراوسه لا له اطلاعاتو او کلتور وزارت سره په منظم ډول راجستر شوي نه دي او یا دوی تراوسه په خپل ډېټابیس کې په منظم ډول نه دي ځای پر ځای کړي. د ولایتي خپرونو د تیراژ په باب باید وو ایو، چې اکثره دا ډول خپرونې له (۵۰۰) گڼو ټیټ حده نیولې، بیا تر (۲۰۰۰) لوړ حد پورې خپرېږي. البته د اقتصادي او تخنیکي امکاناتو د کمښت او زیادښت په حالت کې د دې خپرونو په گڼشمېر (تیراژ) کې هم بدلون راځي. ددې رسنیو د خپراوي مهال په باب باید وویل شي، چې دا ټولې رسنۍ په منظم ډول نه خپرېږي. ځینې په کې ورځ وروسته، ځینې اوونۍ کې یوځل، ځینې په پنځه لسو ورځو کې یو ځل او ځینې یې په میاشت کې یو ځل خپرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواکې یا نا دولتي چاپي رسنۍ

الف- په پلازمېنې کابل کې:

ګڼه	نوم	ډول او مهال	ژبې	د امتیاز خاوند	ګڼشمېر	ثبت نېټه
۱	دعوت	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	جماعت الدعوت النبي القران والسنته	۱۰۰۰	۲۸/۱۱/۱۳۸۳
۲	راه نهضت	جریده-ماهنامه	دري، پښتو	ولسواکۍ او پرمختیا د پراخ غورځنګ ګوند	۱۰۰۰	۱۸/۲/۱۳۸۷
۳	ملي تړون	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	د افغانستان اسلامي او ملي شورا	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۴	اذان	مجله- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د پرمختیا ، خبرتیا او سمون ټولنه	۵۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۵
۵	حامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خدماتي او حقوقي موسسه	۲۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۲
۶	ارمان مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	د افغانستان خلکو د ارمان ګوند	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۳
۷	راه ازادي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	افغانستان خلکو د ازادۍ غوښتونکو ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۱۰/۱۳۸۳
۸	تکاپو	جریده- نهه میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۳۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۹	ثمر	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د سوله غوښتونکو ځوانانو ټولنه	۲۰۰۰	۲۰/۱۲/۱۳۸۲
۱۰	پیام جوانان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د ځوانانو اجتماعي، مدني او فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ندای معرفت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	د افغانستان عربو د یووالي ټولنه	۵۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۳
۱۲	بنیاد	مجله-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د تمدن او فرهنگي بنسټ موسسه	۳۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۴
۱۳	انارگل	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري	تگاب او السای د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۴	پیوستون	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو ،دري،انگلیسي	د نادولتي موسساتو د همغږۍ اداره	۵۰۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۱۵	بلاغ	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	علامه فیضاني فرهنگي ټولنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۱۶	ابادي	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عمران فرهنگي خدمتونو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۵
۱۷	لانکستر	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انگلیسي	لانکستر کمپیوټر او ټکنالوژۍ شرکت	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۱۸	پایتخت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	مبین پرمختیایي او فرهنگي موسسه	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۴
۱۹	نشردموکراسي	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۰	نشردموکراسي	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	ARCM موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۳
۲۱	صبا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۲	همکاري	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	C.H.A	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۳	بازاریابی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انگلیسي	C.H.A	۱۵۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۴	Hazarajat Assistance Newsletter	خبري- میاشتنۍ	انگلیسي، دري	HAN نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	افغانستان جدید	مجله- دري میاشتنۍ	انگلیسي	ائینه موسسه	۱۰۰۰	۲۳/۸/۱۳۸۵
۲۶	استقلال	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ابوبکر	۵۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۷	اکوبکو	مجله-میاشتنۍ	پښتو	اجمل تورمان	۱۰۰۰	۱۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۸	گنج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله بیات	۳۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۳
۲۹	مشعل امید	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احسان الله صدیقي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۰	اوای مردم	جریده، نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	احمدپرویز جاوید	۱۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۱
۳۱	افغان سین	مجله- میاشتنۍ	انگلیسي	احمدجاهد محسني	۱۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۲	تابش فردا	جریده-اوونیزه	دري،پښتو،انگلیسي	احمدجاوید	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۳۳	اگاه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انگلیسي	احمدذکي زاهد	۳۰۰۰	۲/۱۲/۱۳۸۴
۳۴	جوانان افغان	مجله- دوه میاشتنۍ	دري،پښتو، انگلیسي	احمدذکي لودین	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۳۵	تکبیر	اوونیزه	پښتو، دري	احمدشاه احمدزی	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۳۶	ارامي و ابادي	جریده	دري، پښتو، انگلیسي	احمدشاه افغانزی	۱۰۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۳۷	پیام راستین	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري، پښتو	احمدشاه سلیمانخېل	۱۰۰۰	۲۱/۳/۱۳۸۲
۳۸	صمیمیت	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انگلیسي	احمدضمیر	۵۰۰۰	۸/۱۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	وطندار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	احمدضیا سیامک	۵۰۰۰	۱/۱۲/۱۳۸۴
۴۰	جوانان افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدضیا ضیا	۳۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۴
۴۱	اقتصاد ما	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدطارق شجاع	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۴۲	دشنه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ،انګلیسي	احمدفرید دشنه	۲۰۰۰	۳/۳/۱۳۸۷
۴۳	صدای کوهدامن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	احمدفهیم	۲۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۴۴	کشتي نوح	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	احمدمیرزا روزنیز مرکز	۲۰۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۳
۴۵	نوی سبا	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	احمدنبي حمیدي	۱۰۰۰	۱۹/۱۲/۱۳۸۲
۴۶	الغوچک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ارتباط نادولتي موسسه	۱۰۰۰	۲/۳/۱۳۸۱
۴۷	وطن یا کفن	مهالنۍ	دري، پښتو	ارین خیبر	۵۰۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۵
۴۸	ازاده گان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ازاده ګانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۱
۴۹	نوای کوکچه	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	اسامه بصیري	۱۰۰۰	۱/۴/۱۳۸۷
۵۰	منشور وحدت	جریده- اوونیزه	دري	اسحق حسیني	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۱
۵۱	اسد	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي، عربي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۵۲	نصرت	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	اسدالله شېردل	۳۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	صدای هندوکش	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	اسدالله کوهزاد	۲۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۵۴	شهادت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	اسلامي حزب	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۵
۵۵	مردم افغانستان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	اسما رحیمي	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۵۶	افغان ملت	جریده-میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	افغان سوسیال دموکرات ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۹/۱۳۸۵
۵۷	اراده	ورځپاڼه	پښتو ، دري	افغان نشراتي مرکز	۶۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۱
۵۸	نخبه	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د «نخبه ګانو» ګوند	۹۰۰	۱۱/۶/۱۳۸۵
۵۹	الینا	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د پشه بیانو ټولنه	۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۶۰	مشعل صحت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	افغانستان د صحي کارکوونکو ټولنه	۱۰۰۰	۷/۱۲/۱۳۸۵
۶۱	هشت ثور	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	افغانستان د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۶
۶۲	شیپور غم	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	افغانستان د کډو په سرو سازمان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵
۶۳	پلوشه	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	اکمل غلجی سکاوندي	۱۰۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۲
۶۴	عروج	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	الحاج شېرباز کمین زاده	۱۰۰۰	۱۱/۶/۱۳۸۱
۶۵	قلم و قانون	بلوتن- میاشتنۍ	دري، پښتو	امپکس موسسه	۱۰۰۰	۱۸/۶/۱۳۸۲
۶۶	همبستګی ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	امرالله نظري	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۷	ایدن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، ازبکی	ایدن فرهنګي ټولنه	۲۵۰۰	۹/۲/۱۳۸۴
۶۸	ګهر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	ایمل	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۲
۶۹	سلایي	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	بازمحمد ښادمن	۵۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۳
۷۰	حقوق زن	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	برهان روزنیزه او حقوقي ټولنه	۱۰۰۰	۲۰/۵/۱۳۸۳
۷۱	کلید	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۲	سپېده	مجله-درې میاشتنۍ	پښتو ،دري، ازبکي	بشري خدمتونو موسسه	۲۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۷۳	برګ سبزبیات	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	بیات د قوم شورا	۱۰۰۰	۱۰/۷/۱۳۸۲
۷۴	کېږدۍ	مجله- میاشتنۍ	پښتو	پروین مومند	۱۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۱
۷۵	تجارت نوین	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	تاج محمدنېکنام زریر	۱۰۰۰	۵/۲/۱۳۸۲
۷۶	افغانستان سپورټ	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	تاج ملوک	۱۰۰۰	۱۸/۵/۱۳۸۳
۷۷	ندالقران	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	تسلیم القران خیریه موسسه	۱۵۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۲
۷۸	اصلاحات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	توریالی غیاثي	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۲
۷۹	میهن	مجله- درې میاشتنۍ	دري	توریالی غیاثي	۱۵۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۲
۸۰	فریاد زن	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	ثریا پرلیکا	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۱	زن و قانون	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ثریا پیکان	۱۰۰۰	۲۰/۳/۱۳۸۲
۸۲	روان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جاوید دانشیار	۵۰۰	۹/۹/۱۳۸۱
۸۳	همجا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	جمیل کرزی	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۸۴	ملالۍ	مجله-میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	جمیله مجاهد	۲۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۱
۸۵	ایمان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	جنیدالله ظهیر	۳۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۲
۸۶	اتحاد چهاردهي	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	چهاردهي د خلکو ټولنه	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۸۷	حقایق	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حاجي فضل احمد ثابت	۲۰۰۰	۲۲/۳/۱۳۸۱
۸۸	انتشارات	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	حامد رضا	۱۰۰۰	۷/۳/۱۳۸۷
۸۹	ارمغان ازادی	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسام الدین نیکزاد	۵۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۴
۹۰	کاروان دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	حسیب الله سروش	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۱
۹۱	اوت لوک	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، انګلیسي	حسین علي یاسا	۱۰۰۰	۹/۱۲/۱۳۸۴
۹۲	ندای اخوت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	حسین نوری	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۹۳	اسیا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	حسیني علي غفاري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۵
۹۴	خپلواک	ورځنۍ	پښتو ، دري	حضرت جان	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۵	حقوق مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	حقوقپوهانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۹۲	افغانستان	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري، انګلیسي	حمید قادري	۳۰۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۱
۹۷	وردک	جریده-اوونیزه	پښتو	حمیدناصري	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۹۸	راه نو	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	حوریه مصدق	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۳
۹۹	شخ گوی	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	خالق دادعلي زاده	۵۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۱۰۰	دعوت اسلامي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	خواجه محمدصدیق	۳۰۰۰	۲۱/۲/۱۳۸۲
۱۰۱	پیغام	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۲	پیغام	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	خواجه همایون	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۱۰۳	خنجر	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	خټک منګل	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۲
۱۰۴	همبستگی غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	د افغانستان پیوستون ګوند	۵۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۳
۱۰۵	صنعت	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	د افغانستان د صنایعو ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۳
۱۰۲	مرسل	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	د بشري انکشاف موسسه	۳۰۰۰	۲۷/۳/۱۳۸۲
۱۰۷	گونش	مجله-دري میاشتنۍ	ترکمني	د ترکمنو فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۲
۱۰۸	شرق	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري	د علم او فرهنګ بنسټ	۱۰۰۰	۱۵/۸/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۹	جام	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د غور خلکو شورا	۲۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۱۰	جامعه مدني	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي، الماني	د مدني ټولنې اجتماع	۱۰۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۱۱	فلق جستار در معارف اسلامي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	د مرکز او ولایتونو عالمان	۲۰۰۰	۲۳/۵/۱۳۸۵
۱۱۲	مزدور	جریده- نیم میاتشیزه	پښتو ، دري	د مزدورانو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۹/۸/۱۳۸۲
۱۱۳	میلاد وحدت	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	د ملي یووالي او سولې ګوند	۵۰۰۰	۳۰/۲/۱۳۸۳
۱۱۴	نوید فردا	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	د ملي یووالي حرکت ګوند	۱۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۳
۱۱۵	یووالی	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	د ملي ټولنې ګوند	۲۰۰۰	۷/۲/۱۳۸۳
۱۱۶	روښني	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	د ښځو روغتیایي او پرمختیایي مرکز	۷۰۰۰	۲۴/۱۱/۱۳۸۵
۱۱۷	ترقي	جریده-اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	دادالله نوراني	۵۰۰۰	۱۱/۷/۱۳۸۴
۱۱۸	پیشرو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	دادالله نوراني	۴۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۴
۱۱۹	وفا	مجله- درې میاشتنۍ	انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۰	خپلواکي	مجله-درې میاشتنۍ	پښتو ،دري، انګلیسي	دافغانستان مطالعاتو مرکز	۱۰۰۰	۳/۲/۱۳۸۴
۱۲۱	روښنګر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	دکتور احمدضیا	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۱
۱۲۲	افغانستان ژغ	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	دوکتور بلال احمد	۵۰۰	۱۴/۲/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۳	مدنیت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	دوکتورمحمدکریم باز	۲۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۱۲۴	مساوات	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	دوکتورمسعود ساپی	۱۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۲
۱۲۵	خیبر	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذبیح الرحمن	۱۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۵
۱۲۶	من و تو	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۷	ځوانانو غږ	جریده-اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	ذبیح الله بهار غازي	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۷
۱۲۸	مشعل	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ذید الله ذید	۱۵۰۰۰	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۱۲۹	درفش ازادي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، ازبکی، انګلیسي	رحم دل	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱
۱۳۰	رسالت حوزه	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	رسالت حوزې فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۲۹/۷/۱۳۸۲
۱۳۱	رسالت	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	روح الله	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۱
۱۳۲	وفاق	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	روح الله	۱۰۰۰	۱۲/۱۰/۱۳۸۱
۱۳۳	رهنما	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	روح الله	۱۰۰۰	۳/۷/۱۳۸۴
۱۳۴	فراز	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	زهرا صدیق جعفري	۱۰۰۰	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳۵	معراج	جریده-اوونیزه	پښتو ، دري	ساداتو عالي شورا	۴۰۰۰۰	۲۴/۴/۱۳۸۱
۱۳۶	پیام میهن	مجله- درې میاشتنۍ	دري	سپنا فرهنګي ټولنه	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲

۱۳۷	اسرار	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سروش احمد	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۱۳۸	فریاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سعید مراد راهي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۳۹	نوای قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	سعیدمصطفی سعیدي	۱۰۰۰	۱۴/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۰	ترقي ملي	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	سلما احراري	۱۵۰۰۰	۱۰/۲/۱۳۸۱
۱۴۱	مشتري	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیم	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۲
۱۴۲	بنان اندیشه	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	سلیمان علي	۱۰۰۰	۳/۱/۱۳۸۲
۱۴۲	هشت صبح	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	سنجر سهیل	۴۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۲
۱۴۳	ارمان	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	سید اسحق ګیلاني	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۴	بهار	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سید انور	۳۰۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۱۴۵	ائینه روز	مجله-نیم میاشتنۍ	دري	سید داود	۱۰۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۴
۱۴۶	تفاهم	جریده-نیم میاشتیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	سید سیاووش	۵۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۷
۱۴۷	سینا	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سید علي	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	دانشجوی پژواک	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	سید نادر	۱۰۰۰	۲۵/۳/۱۳۸۴
۱۴۹	افاق	مجله،دري میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدابراهیم سجادي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	گام	جریده-اوونیزه	پښتو ، انګلیسي	سیداختیار سباوون	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۱۵۱	مردم سالاري	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	سیداشرف صمیمي	۲۰۰۰	۲۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۵۲	توسعه	مجله- نیم میاشتنۍ	دري	سیدباقر	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۵۳	افغان سوداګري	مجله-میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	سیدحبیب الله اوریا	۱۰۰۰	۲۳/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	بلاغ	مجله- میاشتنۍ	دري	سیدحبیب الله طاهري	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۵	پویا فلم	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	سیدحسین داودي	۱۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۳
۱۵۶	راه نجات	ورځنۍ	دري، پښتو	سیدحسین عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۷	دایره	جریده-اوونیزه	دري	سیدحسین عالمي بلخي	۲۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۵
۱۵۸	نردبان	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدحمیدالله جوادي	۱۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۱۵۹	کوثر	مجله- میاشتنۍ	ازبکي، دري	سیدرحمت الله مرتضی	۲۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۰	مرکز مطالعات و تحقیات	مجله-دري میاشتنۍ	دري	سیدعبدالقیوم سجادي	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۵
۱۶۱	صدای مردم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعبدالله داریوش غمګین	۱۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۲	اقتدار ملي	جریده- اوونیزه	دري	سیدعلي اکبر کاظمي	۴۰۰۰	۲۱/۵/۱۳۸۲
۱۶۳	ندای عدالت اجتماعي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعلي موسوي	۱۰۰۰	۲۹/۹/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶۴	عصر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدعنایت الله نوید	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۶۵	انصاف	جریده- اوونیزه	دري، انگلیسي	سیدعیسی حسیني مزاري	۴۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۱۶۶	نامه زنده گي	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	سیدفضل الله کابلی	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۷	پاسدار وحدت ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدقمرالدین امیري	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱
۱۶۸	خبر هفتگي	جریده-اوونیزه	دري	سید محمد	۲۰۰۰	۱۶/۲/۱۳۸۷
۱۶۹	راستي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو، انگلیسي	سیدمحمدباقر مصباح زاده	۲۰۰۰	۲۵/۵/۱۳۸۲
۱۷۰	اوای وقت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، انگلیسي	سیدمحمدرضا جاوید	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۲
۱۷۱	اطلاعات صنعتي	مجله- میاشتنۍ	دري، انگلیسي	سید محمد شاه	۳۰۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۲	کشور	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، عربي	سید محمد مقیم	۲۰۰۰	۱۶/۴/۱۳۸۳
۱۷۳	هریوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۱۷/۱۰/۱۳۸۱
۱۷۴	ثبات	اوونیزه	دري، پښتو	سیدمسعود حسیني	۳۰۰۰	۲۲/۹/۱۳۸۵
۱۷۵	افتاب	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	سیدمیرحسین مهدوي	۲۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۱۰۰	امید فردا	ورځپاڼه	دري،پښتو، انگلیسي	سیدناصر تقدسي	۲۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۶
۱۷۶	ارشاد	جریده- اوونیزه	دري،پښتو، عربي، انگلیسي	سیدناصرتقدسي	۱۰۰۰	۱۴/۱۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۷	افغانستان	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	سيدنعيم مجروح	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۷۸	صفر	جريده- اوونيزه	دري، انگليسي، پښتو	سيدنور محمدي	۵۰۰۰	۲۶/۱۲/۱۳۸۶
۱۷۹	ياس نو	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	سيدهادي فروغ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۴
۱۸۰	حكايت	مجله- میاشتنۍ	دري	سيدهادي نوري	۱۰۰۰	۲۹/۶/۱۳۸۳
۱۸۱	كرامت	مجله- درې میاشتنۍ	دري، پښتو	سينا فرهنگي او ټولنيز بنسټ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۵
۱۸۲	گزيده رسانه ها	جريده- نيم میاشتنۍ	دري، پښتو	سينا فرهنگي او ټولنيز بنسټ	۱۰۰۰	۶/۶/۱۳۸۵
۱۸۳	الانبيا	جريده- اوونيزه	عربي	شاه ولي الله اديب	۲۰۰۰	۸/۷/۱۳۸۲
۱۸۴	صراحت	جريده-اوونيزه	دري، پښتو	شفيق الله طاهري	۱۰۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۸۵	انديشه جوانان	جريده-درې میاشتنۍ	دري، پښتو	شفيقه نصيب	۱۰۰۰	۲۷/۲/۱۳۸۴
۱۸۶	ائينه زن	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	شكريه بارکزی	۱۰۰۰	۲۵/۱/۱۳۸۱
۱۸۷	ترقي	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	شكريه بارکزی	۵۰۰۰	۲۷/۱۱/۱۳۸۴
۱۸۸	روز	مجله- دوه میاشتنۍ	دري	شكيبا هاشمي	۱۵۰۰۰	۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۸۹	جهان كودک	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگليسي	شيما ساپی	۱۰۰۰	۲۶/۹/۱۳۸۳
۱۹۰	پخلاينه	جريده- اوونيزه	پښتو	شينواری	۱۰۰۰۰	۱۶/۶/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	خلک	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	شېرګل اوستا	۱۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۲	صدای کودک	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	صادقه راستین	۵۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۱
۱۹۳	هوسۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	پښتو	صالح محمدصالح	۱۰۰۰	۲۰/۴/۱۳۸۳
۱۹۴	خاطره	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صبغت الله خاکسار	۱۰۰۰	۲۰/۱/۱۳۸۲
۱۹۵	پیام جمهوریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، ازبکي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۹۶	صدای دموکراسي	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	صبغت الله ذکي	۱۰۰۰	۲۲/۱۲/۱۳۸۵
۱۹۷	پیام مادر	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۱۰۰۰	۲۰/۸/۱۳۸۱
۱۹۸	جمهوري غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	صبغت الله سنجر	۲۰۰۰	۳۰/۵/۱۳۸۲
۱۹۹	کابل شاهان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	صدیق الله ساهل	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۰	ولولې	جریده-میاشتنۍ	پښتو ، دري	صلاح الدین صالحي	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۷
۲۰۱	فرهنگ اریانا	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	ضیاالحق مصدق	۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۲۰۲	لمر	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	طارق نجم	۲۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۰۳	بسوی فردا	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عباس ارمان	۱۰۰۰	۱۲/۲/۱۳۸۵
۲۰۴	قهرمان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عباس حیدري	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۵	سلام همشهري	جريده-اوونيزه	دري	عبدالبصير سامع	۱۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۳
۲۰۶	شوخک	مجله- مياشتنى	دري، پښتو ، انگليسي	عبدالبصير مختارزاده	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۰۷	اندراب	مجله-نيم مياشتنى	دري	عبدالحفيظ بهروز	۱۰۰۰	۲۹/۵/۱۳۸۲
۲۰۸	امروز	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالحفيظ فخري	۱۰۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۰۹	جوانان	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ،انگليسي	عبدالحق حجر صديقي	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۳
۲۱۰	احسان	مجله- مياشتنى	دري،پښتو ،عربي، انگليسي	عبدالحق عتيد	۱۰۰۰	۱۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۱۱	عدالت	جريده-اوونيزه	دري، پښتو ، ازبکي	عبدالحکيم	۵۰۰۰	۲۰/۲/۱۳۸۱
۲۱۲	بالاحصار	جريده- اوونيزه	دري	عبدالحميد حامي قاريزاده	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۲۱۳	رسانه	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالحميد قاريزاده	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۴	روشنفکر	جريده-نيم مياشتنى	دري،پښتو ، انگليسي	عبدالحى	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۱۵	تجارت عراده جات	مجله- نيم مياشتنى	دري، انگليسي	عبدالرحيم	۲۰۰۰	۱/۱۰/۱۳۸۴
۲۱۶	پيمان	ورځپاڼه-ورځنى	دري	عبدالرزاق مامون	۳۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۲۱۷	پيام ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري، انگليسي	عبدالرشيد ارين	۱۰۰۰	۳۱/۵/۱۳۸۳
۲۱۸	ازادي	جريده-اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي، نورستاني	عبدالرقيب جاويد کوهستاني	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	اوربل	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	عبدالصبور پژمان	۲۰۰۰	۱۹/۵/۱۳۸۵
۲۲۰	کابل اعلانات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	عبدالصمد	۱۰۰۰	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۲۱	پیام نو	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالعزیز ملک عبدالرحیمزی	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۴
۲۲۲	فردا	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	عبدالغفور اعتقاد	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۲۳	اصلاح ملي	جریده- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالفتاح	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۱
۲۲۴	اوای جوان	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	عبدالفتاح راسخ	۱۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۴۲	کیان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالفیاض میر ائین	۵۰۰	۱۸/۱۰/۱۳۸۲
۱۴۳	پیام مجاهد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروری	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۴	پیام ملت	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالقهار سروري	۱۰۰۰	۱۷/۱/۱۳۸۱
۱۴۵	معرفت	مجله- اوونیزه	پښتو ، دري	عبدالقیوم کریم	۱۰۰۰	۲۳/۷/۱۳۸۱
۱۴۶	فجر امید	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	عبدالله بصیر	۱۰۰۰	۴/۲/۱۳۸۲
۱۴۷	امن سرود	مجله- نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري، انګلیسي	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۸	پیمان عدالت	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	عبدالله نجات	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۴۹	پیشګامان	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	عبدالمجید بینا	۱۰۰۰	۱۷/۲/۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۰	فروغ ازادي	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	عبدالمعين اسلام پور	۵۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۱
۱۵۱	روزگاران	جريده- نيم مياشتنۍ	دري، پښتو، انگليسي	عبدالناصر فقيري	۷۰۰۰	۳/۸/۱۳۸۲
۱۵۲	پومسه	مجله-درې مياشتنۍ	پښتو، دري، انگليسي	عبدالناصر هوتكي	۱۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۱
۱۵۳	ميوند	مجله- مياشتنۍ	پښتو	عبدالنافع همت	۱۰۰۰	۳۰/۴/۱۳۸۲
۱۵۴	ملي وحدت	جريده- اوونيزه	پښتو، دري، انگليسي	عبدالنصير سهرابی	۴۰۰۰	۱۸/۳/۱۳۸۱
۱۵۵	افتاب شرق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو، انگليسي، ازبكي	عبدالهادي ايماق	۱۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۱
۱۵۶	كابلستان نوين	جريده- اوونيزه	دري،پښتو، انگليسي	عبدالواحد	۱۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۲
۱۵۷	افغانستان كابل	جريده-مياشتنۍ	دري،پښتو،انگليسي	عبدالواحد قرضي	۲۰۰۰	۲/۸/۱۳۸۲
۱۵۸	گاهنامه	مجله- خلورمياشتنۍ	دري، پښتو، انگليسي	عبدالواسع رهرو عمرزاد	۱۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۱
۱۵۹	افغان	مجله- شپږ مياشتنۍ	پښتو، دري، انگليسي	عبدالودود هوتک	۱۰۰۰	۲۱/۱/۱۳۸۱
۱۶۰	مشاورت دموكراتيک	جريده- اونيزه	دري،پښتو، انگليسي	عبدالوهاب	۵۰۰	۳/۱۰/۱۳۸۱
۱۶۱	جهان معاملات	جريده-اوونيزه	دري،پښتو، انگليسي	عتيق الله مولوي زاده	۴۰۰۰	۱۳/۷/۱۳۸۴
۱۶۲	گذرگاه	مجله- مياشتنۍ	دري،پښتو، انگليسي	عزيزمحمد بشير	۲۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۲
۱۶۳	جرس	جريده- اوونيزه	دري،پښتو، انگليسي	عطاالله حسن پور	۱۰۰۰	۸/۱۰/۱۳۸۱

۱۶۴	افغانستان قلم	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	عطامحمد پویا	۱۰۰۰	۱۶/۳/۱۳۸۴
۱۶۵	تعقل	مجله- میاشتنۍ	دري	علي جان زاهدي	۵۰۰	۲/۴/۱۳۸۱
۱۶۶	جریده کار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	عین الدین	۳۰۰۰	۶/۷/۱۳۸۴
۱۶۷	شاګرد	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام حسین	۵۰۰۰	۱۵/۱۰/۱۳۸۴
۱۶۸	نګاه معاصر	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام سروردانش	۱۰۰۰	۲۰/۶/۱۳۸۱
۱۶۹	پیام وحدت	مجله-میاشتنۍ	دري	غلام عباس حسن زاده	۵۰۰	۱۲/۱۲/۱۳۸۱
۱۷۰	اعتصام	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام علي صارم	۱۵۰۰	۲۹/۲/۱۳۸۳
۱۷۱	پیام بامداد	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام مصطفی دوست	۱۰۰۰	۲۴/۵/۱۳۸۳
۱۷۲	استقامت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	غلام معصوم اخلاص	۱۰۰۰	۱۵/۶/۱۳۸۵
۱۷۳	سبا	ورځنۍ	دري، پښتو	غلام نبي خاطر	۳۰۰۰	۲۳/۱۱/۱۳۸۲
۱۷۴	طراوت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	غلام نبي خلیلي	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۱۷۵	فارمسي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	فارمستانو ټولنه	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۳
۱۰۰	زن افغان	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	فتانه ګیلاني	۲۰۰۰	۳/۶/۱۳۸۱
۱۷۶	هنداره	جریده- اوونیزه	پښتو ،دري، انګلیسي	فخرالدین سباوون	۲۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٧٧	اسايش	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	فخريه	١۵٠٠	۵/۵/١٣٨۴
١٧٨	شفق	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	فرزانه	١٠٠٠	١١/٩/١٣٨٢
١٧٩	اذرخش	جريده-نيم مياشتيزه	انگليسي، دري	فرهاد مقام زاده	١٠٠٠	٧/١٢/١٣٨٢
١٨٠	مشعل دموکراسي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	فضل الرحمن اوريا	٢٠٠٠	٢/٩/١٣٨١
١٨١	پيام	مجله-مياشتنۍ	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	٣٠٠٠	٢٢/١١/١٣٨٣
١٨٢	مشعل نجات	اوونيزه	دري، پښتو	فضل الرحمن اوريا	١۵٠٠٠	١٢/۴/١٣٨٢
١٨٣	د ځوانانو هيلې	مجله- اوونيزه	پښتو ،دري، انگليسي	فضل من الله	١٠٠٠	١٢/٨/١٣٨۴
١٨۴	زيتون	مجله- دري مياشتنۍ	دري ، پښتو	فوزيه اتفاق	١٠٠٠	٢٣/٧/١٣٨١
١٨۵	کيوان	ورځپاڼه-ورځنۍ	دري،پښتو ،انگليسي	فوزيه کوفي	١٠٠٠	٢/٨/١٣٨٢
١٨٢	تجارت و اقتصاد	مجله- مياشتنۍ	دري، انگليسي	قربانعلي رضايي	١٠٠٠	٢/١٢/١٣٨۴
١٨٧	طلايه ظفر	جريده-مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي شورا	١٠٠٠	٢٢/١٢/١٣٨٢
١٨٨	طلايه نور	جريده-نيم مياشتنۍ	دري، پښتو	قزلباشانو د يووالي ټولنه	١٠٠٠	٢١/۵/١٣٨٣
١٨٩	بامداد دانشجو	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انگليسي	قيام الدين غزنوي	٢٠٠٠	٣/٧/١٣٨٣
١٩٠	چراغ	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انگليسي	کاترين وداع	٣٠٠٠	۴/١٢/١٣٨٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱	چای داغ	جریده- اوونیزه	دري، انگلیسي	کامران میرهزار	۵۰۰۰	۱/۳/۱۳۸۴
۱۹۲	پیشه ور	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	کسبگرو مرکزي شورا	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۲
۱۹۳	محصل	جریده-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګلیسي	لطف الله ننګیال	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۱۹۴	ویسا	ورځپاڼه- ورځنۍ	پښتو ، دري	محب الله بهزاد	۲۰۰۰	۸/۹/۱۳۸۵
۱۹۵	کاتون الگو	جریده-میاشتنۍ	دري، پښتو	محب الله نوري	۱۰۰۰	۱۷/۱۱/۱۳۸۱
۱۹۶	روزگاران	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محبوب شاه فقیري	۱۰۰۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۱۹۷	پیام نوین	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محترم ادیب	۱۰۰۰	۴/۵/۱۳۸۴
۱۹۸	ډیوه	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمد اجان حقپال	۱۰۰۰	۷/۸/۱۳۸۱
۱۹۹	کاتون	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد امین	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۱
۲۰۰	شبخند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد مصطفی اذرخش مستور	۱۵۰۰	۲۲/۲/۱۳۸۱
۲۰۱	صدای نسوان	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمداسحق محمدي	۱۰۰۰	۳۰/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۲	ګوربت	مجله- میاشتنۍ	پښتو	محمداصف وردګ	۵۰۰۰	۴/۱۲/۱۳۸۱
۲۰۳	پیام زنده گی	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمداکبر ر وهگر	۱۰۰۰	۵/۱/۱۳۸۲
۲۰۴	رشاد	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، انګلیسي	محمداکرم خپلواک	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۵	محیط زیست و اینده بهتر	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	محمدالله کوشانی	۱۰۰۰	۱۱/۹/۱۳۸۵
۲۰۶	سباوون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمدانور شعیب	۵۰۰۰	۸/۱۱/۱۳۸۱
۲۰۷	دیده	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدانور قره باغی	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۲۰۸	سیمای سبز	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدایوب باران	۱۰۰۰	۱/۱۱/۱۳۸۴
۲۰۹	علامه افغان	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	محمدپرویز فقیري	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۰	نګاه نو	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدتقي بختیاري	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۱
۲۱۱	نجات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	محمدجان باوري	۲۰۰۰	۷/۱/۱۳۸۱
۲۱۲	افغانستان جوان	جریده- اوونیزه	دري، انګلیسي	محمدجواد	۲۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۱۳	خط سوم	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدجواد خاوري	۵۰۰۰	۲۸/۹/۱۳۸۱
۲۱۴	نوی ژوندون	مجله- میاشتنۍ	پښتو، دري	محمدحامد صبوري	۱۰۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۵
۲۱۵	وفا	مجله- میاشتنۍ	دري	محمدحسن جعفري	۱۰۰۰	۱۳/۹/۱۳۸۲
۲۱۶	هار	مجله-میاشتنۍ	پښتو	محمدحسن حقیار	۱۰۰۰	۴/۱۱/۱۳۸۴
۲۱۷	افغان وطن	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري	محمدحسن فیروزخیل	۵۰۰۰	۶/۷/۱۳۸۳
۲۱۸	افغان ملي جریده	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو، دري، انګلیسي	محمدحسن ولسمل	۱۵۰۰	۱۳/۱۲/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۹	رهیات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدحسین ایثاري	۱۰۰۰	۲۸/۱۰/۱۳۸۲
۲۲۰	کابل اشتهارات	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدحسین ایوبي	۵۰۰	۲۲/۸/۱۳۸۲
۲۲۱	پیام استقلال	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدداود	۲۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۲۲	بسوی مکتب	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود	۱۰۰۰	۱۱/۲/۱۳۸۲
۲۲۳	کیمیاګر	مجله-درې میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدداود سرورزاده	۵۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۴	ارمغان ملي	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدداود سیاوش	۱۰۰۰	۱۱/۳/۱۳۸۴
۲۲۵	موج نو	جریده- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدداود قیومي	۱۰۰۰	۱۸/۴/۱۳۸۳
۲۲۶	طلوع افغانستان	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدداودسیاوش	۵۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۱
۲۲۷	عصرجمهوریت	جریده-اوونیزه	دري	محمدذکي	۲۰۰۰	۲۳/۲/۱۳۸۳
۲۲۸	رفاه	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدرحیم شنیواری	۲۰۰۰	۲۷/۷/۱۳۸۲
۲۲۹	ائینه زنده گي	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدرضاشرق	۲۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۳۰	ققنوس	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	محمدزید محسني	۲۰۰۰	۱۰/۴/۱۳۸۲
۲۳۱	افتاب خراسان	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدسالم وحدت	۱۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۲
۲۳۲	حکمت	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدسرور جوادي	۱۰۰۰	۹/۱۰/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳۳	بدرگه	اوونیزه	پښتو ، دري	محمد سلیم هیله من	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۴	فردای افغانستان	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمد شاه صفي	۱۰۰۰	۱۹/۹/۱۳۸۱
۲۳۵	جامعه	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمد شریف حبیبي	۴۰۰۰	۱۸/۱۲/۱۳۸۳
۲۳۶	اخبار بازار	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ، انگلیسي	محمد شعیف	۲۰۰۰	۹/۸/۱۳۸۴
۲۳۷	کاروان افغان	ورځپاڼه-ورځنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	محمدصادق وردګ	۱۰۰۰	۱۳/۳/۱۳۸۲
۲۳۸	مهر میهن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدصبور فرملي	۲۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۲
۲۳۹	بیان	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري، انگلیسي	محمدصدیق پتمن	۵۰۰۰	۲/۲/۱۳۸۲
۲۴۰	سیرت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انگلیسي	محمدضمیر	۱۰۰۰	۹/۴/۱۳۸۱
۲۴۱	ثبات	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدطارق غوریاني	۳۰۰۰	۱۳/۱/۱۳۸۲
۲۴۲	ارزوی مردم	جریده-نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، انگلیسي	محمدطاووس عرب	۲۰۰۰	۱۰/۸/۱۳۸۳
۲۴۳	اینده سازان	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدظاهر احمدي	۲۰۰۰	۱۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۴۴	کاریابي	مجله- نیم میاشتنۍ	دري،پښتو ، روسي، انگلیسي	محمدعارف جاوید	۱۰۰۰	۲۸/۳/۱۳۸۴
۲۴۵	درملنه	مجله-درې میاشتنۍ	پښتو	محمدعارف جاوید	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۴
۲۴۶	هادي	مجله- میاشتنۍ	دري، عربي	محمدعارف محقق کوشا	۱۰۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴۷	نونهالان	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدعثمان	۱۰۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۱
۲۴۸	هنرمند	مجله-میاشتنۍ	دري،انګلیسي	محمدعلي	۱۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۴۹	اغاز	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعلي ادیب	۲۰۰۰	۱۵/۱/۱۳۸۴
۲۵۰	عیاران	جریده- نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدعمر عیار	۱۰۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۲۵۱	ندای ورزش	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدعیسی سهیل	۱۰۰۰	۳۱/۲/۱۳۸۲
۲۵۲	کابل	جریده-اوونیزه	دري، پښتو ،انګلیسي	محمدفهیم دشتي	۱۰۰۰	۲۸/۱/۱۳۸۱
۲۵۳	افغانستان نوین	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدقاسم	۱۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۱
۲۵۴	غبار	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدقسیم اخګر	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۵	اندیشه معاصر	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم	۲۰۰۰	۴/۴/۱۳۸۴
۲۵۶	شهروند	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	محمدکاظم حیدري	۱۰۰۰	۲۰/۷/۱۳۸۲
۲۵۷	د روغتیا ډیوه	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدکبیر عبدالله	۱۰۰۰	۱۲/۷/۱۳۸۵
۲۵۸	مدینه	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدمایل یوسفي	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۲
۲۵۹	فکر	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو ،عربي، انګلیسي	محمدمختار مفلح	۱۰۰۰	۲۳/۱/۱۳۸۲
۲۶۰	وحدت	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	محمدموسی اکرمي	۵۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۶۱	نوای بازرگان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدمیرویس	۱۰۰۰	۱۳/۸/۱۳۸۱
۲۶۲	لاجورد	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدناظم یمگی	۲۰۰۰	۱۹/۱۱/۱۳۸۲
۲۶۳	مساوات مترقي	جریده- میاشتنۍ	پښتو ، دري	محمدولي اریا	۳۰۰۰	۲۴/۱۰/۱۳۸۲
۲۶۴	اوا	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	محمدولي کبیري	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۲۶۵	اوای طبیعت	جریده- اوونیزه	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیار خراساني	۱۵۰۰	۲۸/۱۲/۱۳۸۱
۲۶۶	فلاح ملي	جریده-اوونیزه	دري،پښتو ،انګلیسي	محمدیاسین	۵۰۰۰	۱۲/۵/۱۳۸۴
۲۶۷	صبح کابل	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري،پښتو ، انګلیسي	محمدیونس اختر	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۲۶۸	دموکراسي	مجله- میاشتنۍ	دري	مدني انکشاف بنسټ	۳۰۰۰	۱۲/۱/۱۳۸۲
۲۶۹	مریم	مجله- دري میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګلیسي	مریم ملیح	۱۰۰۰	۲۵/۲/۱۳۸۴
۲۷۰	فقة القران	مجله- دري میاشتنۍ	دري، پښتو	مزمل	۵۰۰	۲/۹/۱۳۸۲
۲۷۱	جستجوی صلح	جریده-اوونیزه		مصطفی نبکزی	۲۰۰۰	۱۰/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۲	اباسین	جریده-اوونیزه	دري،پښتو	معراج زماني	۱۵۰۰	۱۷/۹/۱۳۸۲
۲۷۳	رسانه بایني	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، فرانسوي	مفاخر روزنیز مرکز	۱۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۷۴	پرنیان	جریده-دري میاشتنۍ	دري، انګلیسي	منیژه هوتک باختري	۱۰۰۰	۲۱/۱۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷۵	اطلاعات اقتصادي توسعه و نوسازي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	منځني ختيځ تجارتي شرکت	۱۰۰۰	۲/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۶	فراسوء	جريده- اوونيزه	دري،پښتو ، انګليسي	مونسه شېرزادحسن	۵۰۰	۲۳/۱۰/۱۳۸۲
۲۷۷	اسايش	جريده- میاشتنۍ	دري،پښتو ، انګليسي	مياګل وثيق	۱۰۰۰	۱۳/۲/۱۳۸۲
۲۷۸	تربيون ملي	جريده- اوونيزه	پښتو ، دري	ميرامين الدين	۱۰۰۰	۱۵/۴/۱۳۸۱
۲۷۹	ارمان ملي	ورځپاڼه- ورځنۍ	دري، پښتو	ميرحيدر مطهر	۲۰۰۰	۱۸/۹/۱۳۸۲
۲۸۰	زن افغان و تجارت	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګليسي	مينه شېرزوی	۲۰۰۰	۲۴/۲/۱۳۸۳
۲۸۱	روشندلان	مجله- دري میاشتنۍ	دري ، پښتو	نابينايانو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۷/۱۳۸۱
۲۸۲	اينده افغان	جريده- اوونيزه	دري، پښتو ، انګليسي	نثار احمد	۵۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۱
۲۸۳	خدمت- چوپړ	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجم الرحمن	۱۰۰۰	۳۱/۳/۱۳۸۴
۲۸۴	ساينس و زنده گي	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	نجيب الله	۱۰۰۰	۶/۲/۱۳۸۶
۲۸۵	اطلاعات پويا	جريده- اوونيزه	دري، پښتو	نجيب الله ارين	۱۰۰۰	۶/۳/۱۳۸۳
۲۸۶	جال	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو ،انګليسي	نجيب الله راعي	۳۰۰۰	۲/۴/۱۳۸۳
۲۸۷	ندا	مجله- میاشتنۍ	پښتو ، دري	ندا ټيلي کمونيکشن	۱۰۰۰	۱۸/۸/۱۳۸۲
۲۸۸	مستقبل	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو ، انګليسي	نصيراحمد نويدي	۲۰۰۰	۱۰/۱/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۸۹	ابلاغ	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نقیب الله حمید	۱۰۰۰	۲/۹/۱۳۸۴
۲۹۰	بازتاب نور	جریده- میاشتنۍ	دري،پښتو، انګلیسي	نور تعلیمي مرکز	۱۰۰۰	۱۷/۴/۱۳۸۳
۲۹۱	راه افغان	جریده- اوونیزه	دري، پښتو، انګلیسي	نورالحق علومي	۳۰۰۰	۲/۵/۱۳۸۳
۲۹۲	نور انصاف	مجله- میاشتنۍ	دري،پښتو انګلیسي	نورزمان انصاف	۵۰۰	۵/۱۲/۱۳۸۱
۲۹۳	حریت	جریده- اوونیزه	دري، پښتو	نیازالله حقجو	۵۰۰۰	۴/۳/۱۳۸۴
۲۹۴	بیلگی	جریده- اوونیزه	ازبکی	هارون	۵۰۰۰	۳/۱۱/۱۳۸۴
۲۹۵	اشتي وطن	جریده-مهالنۍ	دري، پښتو	هېواد ملي ګوند	۱۰۰۰	۱۹/۴/۱۳۸۲
۲۹۶	راه سبز	مجله-میاشتنۍ	دري،پښتو،انګلیسي	وحیدالله	۱۵۰۰	۱۲/۴/۱۳۸۳
۲۹۷	فانوس	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو، انګلیسي	وحیدالله	۵۰۰	۲۵/۸/۱۳۸۴
۲۹۸	پگاه	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	وحیدالله بکتاش	۱۰۰۰	۲۳/۳/۱۳۸۳
۲۹۹	ژغورنه	جریده- اوونیزه	پښتو، دري، انګلیسي	وحیدالله زاهد	۱۰۰۰	۱۲/۸/۱۳۸۲
۳۰۰	خوشال	جریده- نیم میاشتنۍ	پښتو، انګلیسي	وحیدالله غازي خېل	۱۰۰۰	۲۴/۳/۱۳۸۳
۳۰۱	روزنه امید	مجله-میاشتنۍ	دري، پښتو	وسیمه هاشمي	۵۰۰	۲۸/۴/۱۳۸۵
۳۰۲	افغان غږ	جریده- اوونیزه	پښتو، دري	ولید اکبر	۲۰۰۰	۲۴/۷/۱۳۸۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰۳	محیط زیست	جریده- اوونیزه	دري، پښتو ، انګلیسي	ټولنیزو خدمتونو ټولنه	۵۰۰	۲۲/۴/۱۳۸۲
۳۰۴	صحت افغان	مجله-دوه میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر عزیزالله امیر	۱۰۰۰	۳/۱۲/۱۳۸۵
۳۰۵	کابورا	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ډاکتر کنیشکا	۱۰۰۰	۲۳/۹/۱۳۸۳
۳۰۶	ایثار	جریده- اوونیزه	دري،پښتو،ازبکي، عربي،انګلیسي	ډاکتر محمد خالد	۱۰۰۰	۱۹/۲/۱۳۸۳
۳۰۷	همبستګۍ غږ	جریده-نیم میاشتنۍ	پښتو ، دري	ډاکتر مسعود متین	۲۰۰۰	۳۰/۳/۱۳۸۳
۳۰۸	اموزګار	جریده-اوونیزه	دري، پښتو	ښوونکو سرتاسري شورا	۱۰۰۰	۱۱/۴/۱۳۸۲
۳۰۹	واقعیت	مجله- میاشتنۍ	دري، پښتو	ښځو او ماشومانو څېړنیز بنسټ	۱۰۰۰	۱۲/۳/۱۳۸۳
۳۱۰	دنیای زن	جریده-نیم میاشتنۍ	دري، پښتو	ګلالۍ حبیب	۱۰۰۰	۱۷/۷/۱۳۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو یادو شویو چاپي رسنیو سربېره اټکل دی، چې نورې خپلواکې رسنۍ هم وي، خو د اطلاعاتو او کلتور وزارت لا تراوسه په منظم ډول لست کړې نه وي. دا رسنۍ چې پورته يې يادونه وشوه، ټولې اوس فعالې نه دي، ځينې ترڅو ګڼو فعاليت وروسته بېرته پر ټپه ودرېدلي دي. د ځينو يوازې جواز ترلاسه شوی، خو پر فعاليت يې لاس نه دی پورې کړی، خو يو زيات شمېر رسنۍ داسې دي، چې همدا اوس فعالې دي. اکثره رسنۍ چې جواز اخلي، نو د خپل ګڼشمېر يو احتمالي رقم ليکي، حتمي نه ده د چاپ پر وخت همغه څه تعقيب کړي، چې هلته يې ليکلي دي. د ژبو په برخه کې هم همدا خبره ده. څوک چې جواز اخلي هلته د خپلې رسنۍ ژبه يا ژبې ليکي، خو په عملي کار کې حتمي نه ده، چې دوی د ژبو بېلانس هم په پام کې ونيسي، خو اصولاً دوی کولای شي پر همغو ژبو خپرونې وکړي، د ګڼشمېر او ژبني څومره والي د کچې ټاکل د دوی په خپل لاس کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- په ولایتونو کې خپلواکې یا نادولتي چاپي رسنۍ:

ګڼه	نوم	د امتیاز خاوند	ډول او مهال	ولایت	ژبې	ثبت نېټه	ګڼشمېر
۱	سعادت	عبدالحکیم	مجله-میاشتنۍ	بادغیس	پښتو ، دري	۲۵/۸/۱۳۸۵	۵۰
۲	حمایت	صابره	مجله-میاشتنۍ	بامیان	دري، انګلیسي	۲۲/۵/۱۳۸۱	۲۰۰
۳	بامیان	نعمت الله صادقي	مجله-میاشتنۍ	بامیان	دري، انګلیسي	۱۱/۴/۱۳۸۴	۲۰۰
۴	پیک خورشید	محمدنور	مجله-میاشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ، انګلیسي	۶/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵	شاهین	احمدولي ودید	مجله-میاشتنۍ	بدخشان	دري	۶/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۶	صدای بدخشان	صبغت الله	جریده-اوونیزه	بدخشان	دري	۲۷/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۷	سیمای شهروند	نجیب الله دهزاد	جریده-میاشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ،ازبکي	۱۹/۲/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۸	ابتهاج	خالد مصطفوي	جریده-اوونیزه	بدخشان	محلي ژبې	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰
۹	ائینه پامیر	ځوانانو فرهنګي ټولنه	جریده-میاشتنۍ	بدخشان	دري،پښتو ،ازبکي	۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰	مهر	محفوظ سعیدي	مجله-میاشتنۍ	بغلان	دري،پښتو ، انګلیسي	۱۷/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱	پسرلی	ذبیح الله احساس	مجله-میاشتنۍ	بغلان	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲	زمان	جيحون جاري	مجله-میاشتنۍ	بغلان	پښتو ، دري	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۳	جوان	عبدالحميد حميدي	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو ،ازبکي، هزاره گي	۲۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۴	طلايه	شير اقا شايان	جريده-نيم مياشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۱۱/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵	کاروان بيان	بسم الله شريفي	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۱۱/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲	فاش	احمدجاويد پايا	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۷	همېشه	نصيراحمد	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري،انګليسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸	ندا بغلان	احمدظهيرالدين	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۱۹	فاش	احمدجاويد پايا	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۲۹/۱۱/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۲۰	همېشه	نصيراحمد	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو ،انګليسي	۱/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	ندای بغلان	احمدظهيرالدين	جريده-اونيزه	بغلان	دري، پښتو	۳/۷/۱۳۸۵	۲۵۰۰
۲۲	نوشاد	درمحمد اريايي نژاد	جريده-میاشتنۍ	بغلان	دري، پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۲۳	مهتاب خاوران	سيدحسن	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۹/۴/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۲۴	اهنګ	محمدعلي ستيغ	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۸/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵	کلک راستگو	محمد شفیق پیام	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو ، انگلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۶	فصلنامه بلخاب	محمد حیدر حاجي زاده	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۲۲/۲/۱۳۸۲	۲۰۰
۲۷	قلب اسیا	یعقوب علي نجیبي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،انگلیسي، پښتو، ترکي، ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۸	شهرخورشید	ماریا رهین	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۵/۱۳۸۲	۳۰۰۰
۲۹	نما	نجیب الله پیکان	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	روشنایي	د سترگو ډاکترانو ټولنه	مجله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو ، انگلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۵۰۰
۳۱	ارزش	علي ذکي	رساله-دري میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۵/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۲	سپرغۍ	رحمت الله	جریده-دري میاشتنۍ	بلخ	پښتو ، دري	۳/۲/۱۳۸۴	۲۰۰
۳۳	کوزګو	محمدهارون نوراني	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۲/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۴	پدیدار	محمد سهراب سامانیان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	گزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۶	ارمغان جوانان	احمد رامین	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۷/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۷	جوان افغان	محمد شریف	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۰/۸/۱۳۸۲	۸۰۰۰
۳۸	امیدهمزیستي	سیدمحمد یزدان پرست	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو	۱۵/۱۰/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹	نوای جوان	سیدمرتضی هاشمي	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، انګلیسي	۲۰/۱۱/۱۳۸۲	۲۵۰
۴۰	سیمای چمتال	محمدحسن	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري، انګلیسي	۱۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۴۱	پدیده	پدیده فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۲۲/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۲	یادګار	عبدالقادر مصباح	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو	۱۳/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۳	دهکده	سید مجتبی	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۴/۳/۱۳۸۷	۵۰۰
۴۴	فجر	عبدالروف توانا	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري، پښتو	۱۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۵	پیوند افغان	بریالی رحیمي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۶	یادګار«مثنی»	عبدالقادر	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۹/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۷	پرتو	فرخنده ارزو ابي	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو،انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۴۸	جهان نو	عبدالقیوم بابک	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱۰/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۹	ائینه زمان	عبدالحی رضا	جریده-اوونیز	بلخ	دري،پښتو		۲۰۰
۵۰	رشاد	سیدغفار	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو،ازبکي	۱/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۵۱	برادري	غلام علي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۸/۵/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۲	عصر نو	سیدحسین صفایي	جریده-اوونیزه	بلخ	دري،پښتو	۲۸/۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۳	پرچم ازادي	حوزه انتشارات شمال	جريده-مياشتنی	بلخ	دري	۴/۹/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۵۴	بامداد	احمدشاه اثر	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۵۵	صبح بلخ	محمدفهيم	جريده-اوونيزه	بلخ	دري	۱۳/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۶	ملي ولس	احمد	جريده-اوونيزه	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۴/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۵۷	ايل سيسي	عمرقل الله ياري	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	ازبکي،ترکمني،دري، پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۵۸	قلب اسيا	محمديعقوب علي نجيبي	جريده-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۵۹	کلک راستگوی	محمدشفيق پيام	جريده-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۰	شهر خورشيد	ماريا رهين	مجله-مياشتنی	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۶۱	بسوی اينده	محمدهمايون خيری	جريده-نيم مياشتنی	بلخ	دري، پښتو ،ازبکي	۱۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۲	راه	صالح محمد خليق	جريده-اوونيزه	بلخ	دري،ښنتو ،انگليسي	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۶۳	تدبير	حسين علي خليلي	جريده-اوونيزه	بلخ	دري،پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۶۴	بلخاب	محمدحيدر حاجي زاده	مجله- دري مياشتنی	بلخ	دري		
۶۵	پيام صلح	سيدعلي رهرو	جريده-مياشتنی	بلخ	دري،پښتو ،ازبکي،انگليسي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۶	انجو	سیدمحمدامین	جریده-نیم میاشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبکي	۴/۸/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۷	پیام خبرگان	محمدطاهر شعیب	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبکي، ترکمني	۷/۱۰/۱۳۸۲	۵۰۰
۶۸	اهنگ	محمدغلی ستیغ	مجله-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبکي		۵۰۰
۶۹	اندیشه نوین	قاسم انوري	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۱۰/۱۰/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۷۰	دوستي	سیدامان الله	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو، ازبکي	۱۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۱	پیام همبستگی	محمدعمر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو، انگلیسي	۹/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۲	بازار هفته	محمدحسن	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو، ازبکي، انگلیسي	۲۸/۲/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۷۳	جرقه	عزیزالله	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو، ازبکي	۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۴	سجر	محمدنعیم قادر طاهري	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۵	نجات وطن	عبدالحامد طغیان	جریده-اوونیزه	بلخ	دري، پښتو		۱۰۰۰
۷۶	اتش	سیداحمدمیثم	جریده-میاشتنی	بلخ	دري، پښتو	۲۰/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۷	پدیدار	محمدسهراب سامانیان	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۳/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۸	تراوش	غلام قادر	جریده-میاشتنی	بلخ	دري	۱۲/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۹	عصر ما	پرویز پیمان	جریده-میاشتنۍ	بلخ	دري	۱۴/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۰	گزار	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۱	چندک	ذبیح الله فطرت	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو،انگلیسي	۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۲	بیان نو	سید اعظیم شاداب	جریده-نیم میاشتنۍ	بلخ	دري،ازبکي	۳/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۳	ارتقا نوین	عبدالکریم بلخي	مجله-میاشتنۍ	بلخ	دري،پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۴	سلام	سیداسمعیل هاشمي نژاد	جریده-اوونیزه	بلخ	دري	۱۹/۳/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۵	صدای مردم بگرام	عبدالمالک	مجله-میاشتنۍ	پروان	دري، پښتو	۱۷/۴/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۸۶	غوربند	عبدالرحمن	جریده-اوونیزه	پروان	دري،پښتو	۲۶/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۸۷	سلیمان غر	عبدالله گل اخلاصیار	مجله-میاشتنۍ	پکتیا	پښتو	۱۲/۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۸۸	اریوب	دنیا گل شفیقي	مجله-فصلنامه	پکتیا	پښتو	۱۳/۱/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۸۹	پکتیا غږ	محمدضیا ارمان	جریده-اوونیزه	پکتیا	پښتو، دري	۲۹/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۹۰	افغان وطن	محمدحسن فیروزخلیل	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو،دري	۹/۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۹۱	روښان	جمیل احمد بارک	جریده-نیم میاشتنۍ	پکتیا	پښتو،دري	۲۲/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۹۲	شرشره	پنجشیر ټولنیز بنسټ	جریده-میاشتنۍ	پنجشیر	دري	۲۸/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۳	افغانستان نوين	عبدالرحيم شوكت	جريده-نيم مياشتنۍ	تخار	دري،پښتو ، ازبكي،انګليسي	۹/۱/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۴	الكر	محمدحسن	جريده-اوونيزه	تخار	دري،پښتو ، ازبكي	۵/۳/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۵	شهاب	محمدملا	جريده-نيم مياشتنۍ	تخار	دري، پښتو ، انګليسي	۱۲/۸/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۹۶	اګاهي	عبدالسميع شريفي	جريده-نيم مياشتنۍ	تخار	دري، پښتو ، ازبكي	۹/۳/۱۳۸۳	۵۰۰
۹۷	خراسان نوين	عصمت الله قرباني	جريده-مياشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبكي	۲۷/۱۰/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۹۸	تصوير	عبدالعزيز عزيز	جريده-مياشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبكي	۱۱/۹/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۹۹	سرو	عبدالمتين	جريده-مياشتنۍ	تخار	دري،پښتو ،ازبكي	۲۱/۱۰/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۰۰	چلوصاف	محمدشفيع	جريده-مياشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبكي، انګليسي	۱۹/۱۱/۱۳۸۲	۴۰۰
۱۰۱	تركستان	علي شېر انتظار جوزجاني	جريده-مياشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبكي، انګليسي	۲۵/۴/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۰۲	روزګو	محمدهارون نورانی	جريده-نيم مياشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو ، ازبكي، انګليسي	۱۲/۳/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۰۳	الايمان	مولوي عبدالحی حيات	جريده-اوونيزه	جوزجان	دري، پښتو ، ازبكي	۲۲/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰
۱۰۴	نوای كوهسار	سيداسمعيل	جريده-مياشتنۍ	جوزجان	دري،پښتو	۱۳/۸/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۰۵	پيام الفت	ميرحسين ضيايي	جريده-مياشتنۍ	جوزجان	دري	۸/۱/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۰۶	سمون	برهان الله فضلي	مجله-دوه مياشتنۍ	خوست	پښتو ، انګليسي	۱۲/۱۲/۱۳۸۱	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۷	زانګو	مجاهدخلیل	جریده-دوه میاشتنۍ	خوست	پښتو، دري	۱۷/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۰۸	مزل	زاهدشاه انګار	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۲۸/۹/۱۳۸۱	۵۰۰۰
۱۰۹	غومبسه	امت خان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۴	۲۰۰۰
۱۱۰	بېړۍ	نصیراحمد روښان	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۴/۱۲/۱۳۸۴	۱۰۰
۱۱۱	تکل	امرالله هلال	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۷/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۲	ثاروان	محمداسلم	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو	۳۰/۳/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۳	اسلام غږ	سیدالله سعید	جریده-اوونیزه	خوست	پښتو،دري	۲۳/۲/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۱۴	صبح دایکندي	محمدحسیني	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري،پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۱۵	نمای دایکندي	دایکندي ځوانانو فرهنګي ټولنه	جریده-اوونیزه	دایکندي	دري، پښتو	۱۸/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۶	ندای استقلال	استقلال فرهنګي ټولنه	جریده-میاشتنۍ	دایکندي	دري، پښتو	۲/۱۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۱۷	سیمای بلخاب	میرحسین ضیایي	جریده-میاشتنۍ	سرپل	دري	۱۳/۹/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۱۸	ایبک	محمدهاشم	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري،پښتو	۱۲/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۱۹	تابش خورشید	عزیزالرحمن	جریده-اوونیزه	سمنګان	دري، پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۰	نیستان	میرویس	مجله-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۰/۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۲۱	ندا غزنه	ممتاز حیدري فروغ	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۲	زمزمه	محمدعارف روان	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۸/۹/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	جوانان امروز	علي رحیمي	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو ، انګلیسي	۱۲/۵/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۴	حیات نوین	محمداصف امیني	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۲/۷/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۲۵	البیروني	بسم الله صاعد	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۱۱/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۲	غزني	محمدضیا حسیني	جریده-اوونیزه	غزني	دري،پښتو،انګلیسي	۴/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۲۷	غزنوي	حبیب الرحمن	جریده-اوونیزه	غزني	پښتو ، دري	۱۴/۸/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۸	مهرتابان	محمداصف امیني	جریده-نیم میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۱۷/۲/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۲۹	مرحله	محمداشرف غیرت	جریده-میاشتنۍ	غزني	دري، پښتو	۲۲/۳/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۳۰	پیام شهروند	محمدفرید ضیا	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۹/۱۱/۱۳۸۴	۵۰۰
۱۳۱	پیام جهاد	مولوي دین محمد عظیمي	جریده-اوونیزه	غور	دري، پښتو	۲۷/۳/۱۳۸۵	۳۰۰
۱۳۲	افغانستان ازاد	خیرمحمد پژواک غوري	جریده-اوونیزه	غور	دري،پښتو،انګلیسي	۱۱/۵/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۳	فیروز کوه	خالق داد فیروزکوهي	جریده-نیم میاشتنۍ	غور	دري، پښتو	۱۵/۷/۱۳۸۵	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۴	صدای قلم	محمداسلم گذر	جریده-نیم میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۲/۱۱/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۳۵	حقیقت	عبدالمحمد شایق وصال فاریابي	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۳/۸/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۳۶	افتخار ملي	سیداحمد	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲۵/۱۱/۱۳۸۴	۳۰۰۰
۱۳۷	صدای ملت	قطب الدین	جریده-نیم میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي انگلیسي	۱۷/۸/۱۳۸۵	۲۰۰۰
۱۳۸	کورش	محمد رسول	جریده-مهالنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۹/۷/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۳۹	ایشانچ	فیروز کریمي	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو، ازبکي	۲/۹/۱۳۸۶	۵۰۰
۱۴۰	میمنه	محمدکاظم امیني	جریده-میاشتنی	فاریاب	دري، پښتو	۲۴/۹/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۱	کل چورتگوی	عبدالحکیم	جریده-مهالنی	فاریاب	دري، ازبکي	۴/۱۲/۱۳۸۶	۱۰۰۰
۱۴۲	رستگاران	شاه رضا منشي زاده	جریده-اوونیزه	فاریاب	دري	۲۲/۱/۱۳۸۷	۵۰۰
۱۴۲	ایدین فاریاب	ایدین فاریاب ساحوي دفتر	جریده-اوونیزه	فاریاب	ازبکي، دري، پښتو، انگلیسي	۱۹/۲/۱۳۸۷	۲۰۰۰
۱۴۳	وحدت اسلام	سیدحسن علوي	جریده-اوونیزه	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۳/۹/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۴۴	پیوند	عبدالکریم شریفي	جریده-نیم میاشتنی	فراه	دري، پښتو، انگلیسي	۵/۱۲/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۴۵	همدرد	حاجي فریدالله	جریده-مهالنی	کاپیسا	پښتو، دري	۲۹/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۴۶	نگین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنی	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۷	سنځله	احمدالله	مجله-میاشتنۍ	کندز	پښتو	۱۰/۷/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۴۸	صاعقه	مسلمه والوالجي	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري،پښتو،ازبکي، انګلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۳	۳۰۰۰
۱۴۹	صدای وطن غږ	عبدالحمید	جریده-نیم میاشتنۍ	کندز	دري، پښتو ،ازبکي	۲۵/۳/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۰	بوستان	عبدالبصیر	جریده-ورځنۍ	کندز	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۵۱	نګین	فاطمه محمدي	مجله-میاشتنۍ	کندز	دري	۲۰/۱۱/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۵۲	بصیرت	پاینده محمد رهیاب	مجله-نیم میاشتنۍ	کندز	دري، پښتو	۲۰/۱۲/۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۵۳	ښکلا	عبدالاحمد محمدیار	مجله- دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۱۹/۵/۱۳۸۳	۱۵۰۰
۱۵۴	مړوند	بسم الله	مجله-دوه میاشتنۍ	کندهار	پښتو	۲۰/۴/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۵۵	بیان نور	انجمن دارالقران هدایت	مجله-میاشتنۍ	کندهار	پښتو ، دري	۱۳/۴/۱۳۸۲	۲۰۰
۱۵۶	بری	عبدالاحد	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري	۸/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۵۷	رښتیا	بسم الله افغانمل	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ، دري	۹/۴/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۵۸	سور غر	محمدنسیم شریفي	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو	۲۳/۲/۱۳۸۷	۷۰۰۰
۱۵۹	فوري خبر	رحمت الله کامران	جریده-اوونیزه	کندهار	پښتو ،دري،انګلیسي	۲/۵/۱۳۸۷	۱۰۰۰
۱۶۰	ثرک	نظام الدین	مجله-دري میاشتنۍ	کونړ	پښتو	۱۱/۳/۱۳۸۲	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲۱	چغان	اجمل محبوبزی	مجله-درې میاشتنۍ	کونړ	پښتو، انګلیسي	۱۹/۴/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۲۲	غونچه	محمدنوازحقیقت	مجله-مهالنۍ	کونړ	پښتو، ګورباتي	۳۱/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۳	رڼا	محمداغا	مجله-دوه میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري، انګلیسي	۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۴	الینګار	محمدسمیع الکوزی	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو	۱۵/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۲۵	ورښت	سناتور تره خېل	مجله-مهالنۍ	لغمان	پښتو، دري	۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲۶	لېسي	اجمل منګل	مجله-درې میاشتنۍ	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۸/۸/۱۳۸۲	۷۰۰۰
۱۲۷	پښتون	محمدنقیب اجمیر احمدزی	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو،دري،انګلیسي	۲/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۸	مهترلام	ذبیح الله بهار غازي	جریده-اوونیزه	لغمان	پښتو	۱۲/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۲۹	نوای عصر	سید مسعود محبوب	جریده-اوونیزه	لوګر	دري،پښتو،انګلیسي	۲۱/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۰	سجاوند	برهان الدین بهرام	جریده-میاشتنۍ	لوګر	دري،پښتو	۳/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷۱	صدای جوان	لوګر د ځونانو ټولنه	جریده-اوونیزه	لوګر	دري، پښتو	۴/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۲	پرخه	شمال د خلکو عنعنوي اصلاحي جرګه	مجله-دوه میاشتنۍ	مزارشریف	پښتو	۲۸/۷/۱۳۸۲	۱۰۰
۱۷۳	سحر	محمدنعیم طاهر قادري	جریده-ورځنۍ	مزارشریف	دري، انګلیسي	۱۸/۴/۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷۴	نړۍ	فضل هادي فضليار	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۱/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۷۵	انځور	عبدالرحيم سالارزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۴/۷/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۰۰	ملنګ جان	غلام غوث حيدري	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۷۶	څپه	جلال الدين	مجله-دوه مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ، انګليسي	۱۷/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۷۷	ملي ښېګڼه	ننګيالی يوسفزی	مجله-درې مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۱۰/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۸	مينه	عزت الله ځواب	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲۵/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۷۹	تلوسه	زرخان څارن	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو	۲/۳/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۸۰	قلموال	محمداسمعيل يون	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو	۸/۹/۱۳۸۵	۵۰۰۰
۱۸۱	خادم	ډاکتر نورشاه	مجله-مياشتنۍ	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۱۸/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۲	تورغر	تورغر علمي او فرهنګي ټولنه	مجله-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۵/۵/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۸۳	افغان يووالی	شهيد عبدالحق ټولنيزو خدمتونو اداره	جريده-اوونيزه	ننګرهار	پښتو ،دري، انګليسي	۲/۵/۱۳۸۱	۵۰۰
۱۸۴	شايق	شفيق الله	جريده- درې ورځنۍ	ننګرهار	پښو ،دري، پشه يي، انګليسي	۱۷/۷/۱۳۸۱	۳۰۰
۱۸۵	نن	محمديعقوب شرافت	جريده-مهالنۍ	ننګرهار	پښتو ، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۱	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۶	گندهارا	غلام غوث حیدري	جریده- نیم میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۸۷	اوښکه	راحت گل	جریده-نیم میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو، دري	۷/۵/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۸۸	د ښوونکي غږ	د ښوونکو اتحادیه	جریده-نیم میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو، دري	۱۳/۵/۱۳۸۵	۳۰۰۰
۱۸۹	ځار	محمدکریم نوښتگر	مجله- اوونیزه	ننگرهار	پښتو، دري	۲۸/۱۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۰	ملنگ جان	غلام غوث حیدري	مجله-دريږ میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو، دري	۲۷/۴/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۱۹۱	خلا	عاشق الله غرزی	مجله- میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو،دري، انگلیسي	۱/۴/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۱۹۲	طب	نجیب الله زاخیلوال	مجله-میاشتنۍ	ننگرهار	پښتو،دري، انگلیسي	۲/۵/۱۳۸۴	۱۵۰۰
۱۹۳	خبر	عبدالحلیم همت	جریده-ورځنۍ	ننگرهار	پښتو،دري	۱۵/۷/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۴	صدای نیمروز	ذبیح الله فایق	جریده-میاشتینۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۹۵	ندای جوان	ذبیح الله	جریده-نیم میاشتنۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۱۷/۴/۱۳۸۳	۵۰۰
۱۹۶	سازمان مدافع حقوق بلوچ ها	د بلوڅو د حقوقو ملاتړ سازمان	مجله-میاشتنۍ	نیمروز	دري،پښتو،بلوڅي	۲۰/۹/۱۳۸۵	۵۰۰
۱۹۷	صدای لوگر	ذبیح الله فایق	جریده-میاشتنۍ	نیمروز	دري، پښتو	۲/۱/۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۸	رویش	محمدنسیم درویشي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري،پښتو ، انګلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۱۹۹	تخصص	محمدرفیق شهیر	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري،پښتو ،انګلیسي	۲۲/۱/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۰	شگوفه ها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۰۱	راه اورد	نوراحمد کریمي	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري،پښتو ،انګلیسي	۷/۸/۱۳۸۳	۲۰۰۰
۲۰۲	عصر اندیشه ها	عبدالله حنیف	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۲۸/۱۰/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۳	پیام نو	غلام رسول	جریده-میاشتنۍ	هرات	دري	۱۱/۳/۱۳۸۳	۳۰۰
۲۰۴	هفته نامه هرات	شفیقه حیدري	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۱۱/۲/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۰۵	ملت	عبدالله کاظمي	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۲۲/۵/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۰۶	صدای هریوا	محمدموسی	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱۹/۱۰/۱۳۸۱	۱۵۰۰
۲۰۷	راه نو	احمدشاه احمدبهزاد	جریده-اوونیزه	هرات	دري	۳۰/۴/۱۳۸۱	۲۰۰۰
۲۰۸	صدای رسالت	رمضان علي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، پښتو ،انګلیسي	۳۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰۹	ایثار	سیدفرید گیلاني	جریده-نیم میاشتنۍ	هرات	دري، پښتو	۱/۲/۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۱۰	نگاه	فضل الرحمن فقیري	جریده-دري میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۲/۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱۱	پگاه هرات	بشیراحمد بهروان	ورځپاڼه-ورځنۍ	هرات	دري، پښتو	۳/۳/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱۲	شگوفها	محمود	مجله-میاشتنۍ	هرات	دري	۲۹/۴/۱۳۸۱	۵۰۰
۲۱۳	سیاست	فاطمه پویا	جریده-ورځنۍ	هرات	دري	۴/۱۰/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۱۴	تهمینه	وحیده صمدي	جریده-اوونیزه	هرات	دري،پښتو،انګلیسي	۲۵/۲/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۵	ارج	نذیراحمد رها	جریده-دوه ورځنۍ	هرات	دري،پښتو،انګلیسي	۱۲/۸/۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۱۶	چهار سوق	محمدعزیز قیومي	جریده-اوونیزه	هرات	دري، انګلیسي	۱/۱۲/۱۳۸۲	۵۰۰
۲۱۷	پویا	قاسم جعفري	مجله-میاشتنۍ	هلمند	دري، پښتو	۴/۴/۱۳۸۲	۱۰۰
۲۱۸	پګړۍ	بریالی هلمند	مجله-درې میاشتنۍ	هلمند	پښتو	۲۵/۵/۱۳۸۳	۸۰۰
۲۱۹	ګودر	روښنا وردګ	جریده-درې میاشتنۍ	وردګ	پښتو	۲۱/۵/۱۳۸۲	۲۰۰۰
۲۲۰	منهه	جمیله مجاهد	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري،انګلیسي	۲۱/۲/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۱	د میدان ځوانان	میدان ځوانانو ټولنه	جریده-اوونیزه	وردګ	پښتو،دري	۹/۱۱/۱۳۸۴	۱۰۰۰
۲۲۲	دریغ	محمداجمل	جریده-میاشتنۍ	وردګ	پښتو،دري	۳۱/۲/۱۳۸۵	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو چاپي رسنیو سربېره یو زیات شمېر ولایتونو کې نورې چاپي رسنۍ هم فعالیت کوي او یا یې فعالیت لرلی دی. کېدی شي اکثرو یې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ولایتي ریاستونو څخه جواز اخیستي وي او ځینې یې له جواز پرته هم خپرونې وکړي؛ هسې هم د چاپي خپرونې مسول چلوونکي تر دربو ګڼو پورې حق لري، خپله خپرونه وچلوي، تر هغه وروسته یې باید رسماً ثبت کړي. خو تراوسه پورې لا چا د ثبت شویو او ناثبت شویو خپرونو کومه پلټنه نه ده کړې. دلته به د ننګرهار، لغمان او کونړ ولایتونو ځینو خپرونو ته نغوته وکړو، چې تراوسه یې د خپرونو او ثبت نمبرونو پوره څرنګوالی د اطلاعاتو او کلتور وزارت په منظمو اسنادو کې نه شته، خو د تېرو څو کلونو په ترځ کې دې ډول خپرونو فعالیت کړی او ځینې یې اوس هم فعالې دي. کېدی شي ددې خپرونو له جملې څخه یو شمېر د مربوطه ولایتونو له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو سره ثبت وي، ځینې یې له وزارت سره هم ثبت وي او ځینې یې هېڅ ثبت شوې نه وي. دغه راز په دې شمېر ولایتي رسنیو کې کېدی شي یو کم شمېر دولتي رسنۍ هم شاملې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	نوم	ډول او مهال	مسوول مدير	ولايت	ثبت يا پيل نېټه	ګڼشمېر
۱	پښتونستان	جريده- اونيزه	ايوبي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲	رښتين	جريده-مياشتنۍ	جعفر حسن	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳	راز	مجله-دوه مياشتينۍ	جما الدين منصور	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶	څراغ	مجله-مهالنۍ	محمد شعيب غروال	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۹	ايمل	مجله-دوه مياشتينۍ	مراد لايق	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۹	ځوانانو غږ	مجله-مهالنۍ	شير حسن کمالزی	ننګرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۱۰	ښاخې	مجله-مهالنۍ	ولي محمد کنډيوال	ننګرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۱۱	ژوند	مجله-مهالنۍ	ډاکتر مصلح	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۲	ګډون	مجله-دوه مياشتينۍ	لعل پاچا ازمون	ننګرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۱۴	تور غر غږ	مجله-مهالنۍ	عبدالواسع انتظار	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۵	کاروان	مجله- مهالنۍ	جعفر احمدي	ننګرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۱۶	انعام	مهالنۍ	نجيب اله	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۱۷	چينه	مجله-دوه مياشتينۍ	بختيار ساحل	ننګرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	ننداره	مجله-درې میاشتینۍ	ببرک میاخیل	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۰	ولس غږ	جریده-دوه میاشتینۍ	نجیب نایل	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۱	غوښتنه	جریده-مهالنۍ	لطیف مل شینواري	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۲	ملاتړ	جریده-مهالنۍ	اسدالله لاروی	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۲۳	انگازه	مجله-مهالنۍ	سید قیاس سیدي	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۴	پرمختگ	مجله-درې میاشتینۍ	عزت اله ساغر	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۲۵	خادک	جریده-مهالنۍ	خالد مومند	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۷	هڅه	جریده-مهالنۍ	عزت اله عزیز	ننگرهار	۱۳۸۰	۱۰۰۰
۲۸	حق	جریده-مهالنۍ	حضرت عثمان	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۲۹	The Light	مجله-مهالنۍ	عبد الاحد	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۰	غلبېل	مجله-مهالنۍ	ورک سرتیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۳۱	علامه رشاد	جریده-مهالنۍ	عبداله ثار	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۲	ننني افغانستان	مجله-مهالنۍ	سردارولي خرک	ننگرهار	۱۳۸۵	۲۰۰۰
۳۳	سبا سپېدې	جریده-مهالنۍ	نقیب احمد اتل	ننگرهار	۱۳۸۲	۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	ډانډس	مجله-مهالنۍ	اور لړونی	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۵	ګلاب	مجله-مهالنۍ	عبدالله حبیبزی	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۳۲	توکل	جریده-مهالنۍ	سید الیاس صداقت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۷	ولسي هنداره	مجله-مهالنۍ	حمید اله مشکور	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۸	ښوونه روزنه	مجله-مهالنۍ	محمد یوسف غیرت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۳۹	احسان	مجله-مهالنۍ	احسان نادولتي مؤسسه	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۰	سپیشل المپیک	مجله-مهالنۍ	حاجي خدمت	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۱	لوی ننگرهار	مجله-مهالنۍ	اسدالله حصارشاهیوال	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۲	ډالۍ	مجله-دوه میاشتنۍ	حفیظ اله تراب	ننگرهار	۱۳۸۱	۱۰۰۰
۴۳	مشرق	جریده-مهالنۍ	خوشال بشردوست	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۴	مراد	جریده-مهالنۍ	فضل حق مراد	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۴۵	ناهید	مجله-مهالنۍ	ارین یون	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۲	سمون	جریده-مهالنۍ	نوراغا ځواک	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۴۷	څریکه	جریده-مهالنۍ	محمدالله علمي	ننگرهار	۱۳۸۲	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۸	معلم	جریده-مهالنۍ	مطیع الله مومند	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۴۹	مخکښ	جریده-مهالنۍ	ملوک رغون	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۵۰	تپه	جریده-مهالنۍ	بټیکوټ محصلینو ټولنه	ننگرهار	۱۳۸۶	۵۰۰
۵۱	د سولې کاروان	جریده-مهالنۍ	عبدالمعید هاشمي	ننگرهار	۱۳۸۷	۵۰۰۰
۵۲	ارزښت	مجله-دوه میاشتنۍ	عبدالصمد کامه وال	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۳	طب	مجله-دوه میاشتنۍ	نجیب الله زاخېلوال	ننگرهار	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۵۴	تانده	جریده-مهالنۍ	ښوونې او روزنې پوهنځي محصلین	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۵۵	پښتون	جریده-میاشتنۍ	شان باچا شینواري	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۶	پرمختیا	جریده-اونیزه	عبدالله حبیبزی	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۷	سیلۍ	جریده-دوه میاشتنۍ	سمسور تعلیمي مرکز	ننگرهار	۱۳۸۶	۵۰۰
۵۸	جلال آباد	مجله-درې میاشتنۍ	عبدالجلیل ولسمل	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۵۹	سلام ځوانان	جریده-دوه میاشتنۍ	نجیب الله کامه وال	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۶۰	سیول انجینر	مجله-درې میاشتنۍ	انجینر اباسین بهیر	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۱	کلي غږ	جریده-دوه میاشتنۍ	جمشید ملکزی	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۲	ملي ځوانان	جریده-مهالنۍ	عبدالهادي زماني	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۶۴	سپوږمۍ	جریده-میاشتنۍ	اباسین بهیر	ننگرهار	۱۳۸۴	۱۰۰۰
۶۵	کاروان	جریده-مهالنۍ	فرید رسولزی	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۶	پرکنډ	مجله-دوه میاشتنۍ	چپرهار ځوانان	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۶۷	للمه	مجله-مهالنۍ	چپرهار ځوانان	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۶۸	ځلانده ستوری	جریده-مهالنۍ	تریلي لېسه	ننگرهار	۱۳۸۷	۵۰۰
۶۹	زیتون	مجله-مهالنۍ	حبیب الله مشرف	ننگرهار	۱۳۸۵	۱۰۰۰
۷۰	وده	جریده-میاشتنۍ	فریدون خوځون	ننگرهار	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۱	څلی	جریده-دوه میاشتنۍ	عبدالواسع ناصري	ننگرهار	۱۳۸۶	۱۰۰۰
۷۲	کونړ غږ	مجله-دوه میاشتنۍ	ادریس غروال	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۳	کونړ	مجله-دري میاشتنۍ	جنت گل فدا	کونړ	۱۳۸۷	۱۰۰۰
۷۴	خوځښت	مجله-دوه میاشتنۍ	سمیع الله ترون	کونړ	۱۳۸۳	۱۰۰۰
۷۵	ستوری	جریده-مهالنۍ	ضیاالدین احساس	کونړ	۱۳۸۶	۱۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۶	زرکمر	مجله- دوه میاشتنۍ	انقلابي ځوان	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۷	وربنت	مجله-دوه میاشتنۍ	ځارنوال تره خېل	لغمان	۱۳۸۲	۱۰۰۰
۷۸	لغمان بولتین	جریده-مهالنۍ	عبدالوکیل	لغمان	۱۳۸۷	۵۰۰
۷۹	مهترلام	جریده-میاشتنۍ	صفي الله باران	لغمان	۱۳۸۳	۱۰۰۰

په همدې اندول د هېواد په نورو ولایتونو کې هم د خپرونو ځومره والی په یو څه توپیر اټکلولای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اوریدنی رسنۍ:

د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروسته، په افغانستان کې ګڼ شمېر راډیوګانې نوې جوړې شوې، هم د دولتي راډیوګانو شمېر زیات شو او هم د ازادو راډیوګانو؛ ګڼ شمېر ولایتي راډیوګانې هم جوړې شوې او هم زیات شمېر ازاد راډیو سټېشنونه فعال شول، ددې ترڅنګ یو شمېر بهرنیو راډیوګانو هم په پښتو او هم په دري ژبو د افغانستان لپاره خپلې نوې خپرونې پیل کړې او یا یې هم پخوانۍ هغه زیاتې کړې، د چاپي او ټلویزیوني خپرونو په پرتله د راډیویي خپرونو د پوښښ ساحه او د ګټه اخیستونکو شمېر ځکه زیات و، چې راډیو هر ځای، په کلیو، غرو، رغو او ښارونو کې، هر څوک؛ زوړ او ځوان، نرینه او ښځینه، لوستي او نالوستي ټول اوریدلای او ګټه ورنه پورته کولای شي، خو چاپي خپرونې د لویو او منځنیو ښارونو په انډول کلیو او بانډو ته یا بېخي نه رسېږي او یا هم کمې او ناوخته رسېږي. پر چاپي خپرونو د ګټه اخیستونکي مالي لګښت هم راځي او بله اساسي مسئله داده، چې چاپي خپرونې یوازې د لوستي قشر له خوا مطالعه کېږي، نالوستي ترې ګټه نه شي پورته کولای، په لوستي قشر کې هم بیا هغه لوستی قشر، چې له مطالعې سره علاقه ولري او د چاپي خپرونو پر مفهوم پوه شي. چاپي خپرونې وخت او انرژي دواړه ضایع کوي، نو ځکه خو یې د راډیویي خپرونو په انډول د پوښښ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساحه کمه او تنګه ده. دلته په لاندې کته ګوريو کې د اورېدنيو (راډيويي) رسنيو کميت يا نوملړ درته وړاندې کړو:
۱- دولتي راډيوګانې، ۲- خپلواکې راډيوګانې

۱- دولتي راډيوګانې:

الف- په پلازمېنې کابل کې دولتي راډيوګانې: په کابل کې د دولتي راډيوګانو شمېر ډېر زيات نه دی، ددې يو علت شايد دا وي، چې راډيو افغانستان د خپل فعاليت ډېره اوږده سابقه لري، نه يوازې په کابل، بلکې ټول افغانستان تر پوښښ لاندې راوستلای شي. په کابل کې دغه لاندې دولتي راډيوګانې اوس فعاليت لري.

۱- **راډيو افغانستان:** د ټول افغانستان لپاره خپرونې کوي او تر هېواده بهر ځينو ځايونو کې هم اورېدل کېږي.

۲ – **راډيو کابل:** دا راډيو هم په ټول هېواد کې اورېدل کېږي.

ب- په ولايتونو کې دولتي راډيو ګانې:

هر ولايت لږ تر لږه يوه دولتي راډيو لري، اکثره دا راډيوګانې د همغه ولايت په نومونو نومول شوي دي، خو ځينې ولايتونه شته چې تر يوې زياتې دولتي راډيوګانې لري. دغه لاندې دولتي راډيو ستېشنونه اوس په ولايتونو کې فعاليت لري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

گڼه	نوم	بڼه	فريکونسي(KHz)
۱	ارزګان	اې ام	۱۴۸۵
۲	بادغيس	اې ام	۱۵۰۰
۳	بدخشان	اې ام	۵۸۴
۴	بلخ	اې ام	۹۰۹
۵	خوست	اې ام	۱۲۰۰
۶	زابل	اې ام	۹۳۶
۷	سمنګان	اې ام	۱۵۰۰
۸	غزني	اې ام	۱۰۱۷
۹	غور	اې ام	۱۵۸۴
۱۰	فارياب	اې ام	۱۰۴۴
۱۱	کندهار	اې ام	۸۲۴
۱۲	کندز	اې ام	۱۲۰۲
۱۳	کونړ	اې ام	۱۵۰۰
۱۴	لغمان	اې ام	؟
۱۵	نيمروز	اې ام	۱۵۸۴
۱۶	ننګرهار	اې ام	۹۹۹
۱۷	هرات	اې ام	۱۵۰۰
۱۸	هلمند	اې ام	۱۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خپلواکې راډیوګانې یا راډیو سټېشنونه: د دولتي راډیو سټېشنونو ترڅنګ، ګڼ شمېر خپلواکې راډیوګانې هم، په مرکز او ولایتونو کې فعالیت لري، په خپلواکو راډیوګانو کې هغه ټولې راډیوګانې شاملې دي، چې یا د اشخاصو یا هم د نادولتي موسساتو او یا هم په مستقیم او نامستقیم ډول د بېلابېلو تنظیمونو له خوا جوړې شوي دي. د ازادو راډیوګانو ګڼ شمېر په پیل کې د انټرنیوز په مرستو پر فعالیت پیل کړی او بیا وروسته، د امتیاز خاوند او چلوونکو ته ورسپارل شوي دي. دا راډیوګانې په مرکز او ولایتونو کې په بېلابېلو نومونو فعالیت کوي، دلته یې نومونه یادوو:

الف- په پلازمېنې کابل کې خپلواکې راډیو ګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند
۱	اریانا	احسان الله بیات
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	افغانې ښځې غږ	افغانې ښځې غږ موسسه
۴	اګاه	انجنیرعبدالرزاق راملي
۵	عالم	ایمل مرجان
۶	تپش	بهروز کلام
۷	کلید	د بشري انکشاف موسسه
۸	نوا	دلشاد سلما
۹	اموزګار	رحمت الله بېګانه
۱۰	اوا	سید عیسی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	ارمان	سید نجیب الله
۱۲	نرگس	شهلا شقایق
۱۳	خاور	عبدالباري سلام
۱۴	رادیونی	عبدالمجیب خلوتګر
۱۵	اواز سبای افغانستان	غلام نبي خاطر
۱۶	هامون	محمد اسلم عسکریار
۱۷	منار نور	محمدصابر
۱۸	قره باغ	معراج الدین
۱۹	وطندار بلخ	میرویس سوسیال
۲۰	سلام وطندار	نوید فریور

ددې ترڅنګ، (دریا)، (شهر)، (موج)، (فردا)، (الکسز)، (نور)، (افغان)، (صدای صلح)، (سراهنګ)، (۱FM)، (سروش)، (شورا)، (تجارت)، (اترا)، (بهار) او ځینو نورو راډیوګانو هم د فعالیت جواز ترلاسه کړی، ځینې یې فعالې شوي او ځینې نورې یې د فعالېدو په حال کې دي.

ب- په ولایتونو کې خپلواکې راډیوګانې

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت	ثبت نېټه
۲	بامیان	علي عرفاني	بامیان	۱۸/۵/۱۳۸۲
۳	امو	روزبه بهروز	بدخشان	۱۷/۴/۱۳۸۳
۴	پیام	عبدالله ضیایي	بدخشان	؟
۵	صدای کشم	نور اغا	بدخشان	؟
۶	تراجمیر	لطیفه	بغلان	۷/۳/۱۳۸۲
۷	پژواک	محفوظ الله سعیدي	بغلان	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸	ارزوها	شېرمحمد جهش	بغلان	؟
۹	اديب	حبيب الرحمن	بغلان	؟
۱۰	نوبهار بلخ	محمدفهيم صادق	بلخ	۳/۹/۱۳۸۲
۱۱	برنا	عنايت الله	بلخ	؟
۱۳	ستاره سحر	محمدكاوه راشد	بلخ	؟
۱۴	ارزو	كمال نبي زاده	بلخ	؟
۱۵	راديوصلح	ذكيه ذكي	پروان	۱۸/۹/۱۳۸۲
۱۶	پکتیکاغږ	بارت مشال	پکتیکا	؟
۱۷	مشعل	محمدبرات مشعل	پکتیکا	؟
۱۸	پکتیکاغږ	ايوا عمري	پکتیکا	؟
۱۹	ارمغان	فتانه فردوس	تخار	۱۰/۲/۱۳۸۲
۲۰	ای خانم	عطاالله عبيدي	تخار	؟
۲۱	همصدا	سمين	تخار	؟
۲۲	ائينه	سيدفهيم ظفر	جوزجان	۲۴/۴/۱۳۸۳
۲۳	د سولې پيغام	زاهد شاه انګار	خوست	۱۵/۹/۱۳۸۲
۲۴	ولس غږ	بسم الله حقمل	خوست	؟
۲۵	ياران	سيدمحمدحنيف هنگام	غزني	۱۲/۵/۱۳۸۳
۲۶	دهكده	فريداحمد	غزني	؟
۲۸	اميد جوان	عبدالصبور حميد	غزني	؟
۲۹	صدای عدالت	علي ظفر	غور	۲/۱۲/۱۳۸۲
۳۰	صدای نجراب	عبدالمطلب	کاپيسا	؟
۳۱	صدای زنان کندز	ملي مشاركت ټولنه	كندز	۱۷/۱۲/۱۳۸۲
۳۲	روشني	صديقه شېرزی	كندز	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	زهره	ناجیه خدا ییار	کندز	؟
۳۵	رابعه بلخي	ناجیه حنیفي	کندز	؟
۳۶	ارغوان	د حقوقي او مدني ټولنې لپاره د افغانانو موسسه	کندهار	۲/۹/۱۳۸۳
۳۸	ازاد افغان	عبدالقیوم کرزی	کندهار	؟
۳۹	تعلیم اسلامي	محمدعمر خطابي	کندهار	؟
۴۰	استقلال	نصرالله ستانکزی	لوګر	۴/۴/۱۳۸۲
۴۱	پیغام ملي	محمدعثمان طارق	لوګر	۲/۴/۱۳۸۲
۴۲	شرق	شفیق الله شایق	ننګرهار	۷/۳/۱۳۸۲
۴۳	مومند	مطیع الله مومند	ننګرهار	؟
۴۴	رڼا	بازمحمد صادق	ننګرهار	؟
۴۵	خپلواک	شفیق الله شایق	ننګرهار	؟
۴۶	زنان هرات	هولان خطیبي	هرات	۱/۲/۱۳۸۵
۴۷	ندای صبح	جمشید نیکجو عزیزي	هرات	۱۲/۱۲/۱۳۸۲
۴۸	هرات پوهنتون	هرات پوهنتون	هرات	۱۰/۲/۱۳۸۳
۴۹	ضیا	محمدعارف کریمي	هرات	؟
۵۰	طنین	محمدګل خیرخواه	هرات	؟
۵۱	فریاد	خلیل احمد	هرات	؟
۵۲	سمون	محمدسلیم زمریال	هلمند	؟

ټولي راډیوګانې چې د بېلابېلو مرستندویانو له خوا فعالې شوي دي. د پورتني لست په شان، نه د اطلاعاتو او کلتور وزارت او نه هم کومې بلې موسسې منظم لست خپور کړی، دا لست هم ما د څو بېلابېلو سرچینو په مټ ترتیب کړی. د انټرنیوز او ځینو نورو موسسو له خوا په افغانستان کې د ازادو او دولتي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګانو يو لست خپور شوی دی، چې دا دی دلته يې په ترتيب سره وړاندې کوو، چې پر ځينو پورتنيو راډيوګانو سربېره يو شمېر نورې هم په کې شاملې دي.

ګڼه	راډيو نوم	ولايت	د چلند څرنګوالی	فريکونسي
۱	باميان	باميان	اف ام	۸۸,۰
۲	آمو	بدخشان	اف ام	۹۱,۵
۳	تراجمير	بغلان	اف ام	۹۱,۳
۴	بلخ	بلخ	اف ام	۸۷,۹
۵	نوبهار	بلخ	اف ام	۸۸,۵
۶	بلخ	بلخ	اف ام	۱۵۱۸,۰
۷	سياګرد	پروان	اف ام	۹۰,۶
۸	پکتيا	پکتيا	ميډيم	۶۲۱,۰
۹	څمکني غږ	پکتيا	اف ام	؟
۱۰	شرنه	پکتيکا	اف ام	۹۲,۹
۱۱	تخارستان	تخار	اف ام	۸۸,۷
۱۲	تخار	تخار	ميډيم	؟
۱۳	سولې پيغام	خوست	اف ام	۹۳,۱
۱۴	خوست	خوست	ميډيم	۱۰۳۰,۰
۱۵	دايکندي	دايکندي	اف ام	۹۱,۵
۱۶	صدای حقيقت	سمنګان	اف ام	؟
۱۷	سمنګان	سمنګان	اف ام	۹۱,۸
۱۸	غزنويان	غزني	اف ام	۸۹,۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹	جاغوري	غزني	اف ام	۸۷,۸
۲۰	ارتباط	غزني	اف ام	۸۸,۳
۲۱	غزني	غزني	میډیم	۱۰۱۷,۰
۲۲	لعل و سرجنگل	غور	اف ام	۸۸,۹
۲۳	صدای عدالت	غور	اف ام	۹۰,۳
۲۴	قیصار	فاریاب	اف ام	۹۲,۵
۲۵	قویاش	فاریاب	اف ام	؟
۲۶	فاریاب	فاریاب	میډیم	۵۹۴,۰
۲۷	فراه	فراه	میډیم	۱۰۴۴,۰
۲۸	وطندار	کابل	اف ام	۸۷,۵
۲۹	ظفر	کابل	اف ام	۹۳,۵
۳۰	کلید	کابل	اف ام	۸۸,۰
۳۱	قره باغ	کابل	اف ام	۹۱,۳
۳۲	ارمان	کابل	اف ام	۹۲,۱
۳۳	افغانستان	کابل	اف ام	۱۲۸۷,۰
۳۴	کابل پوهنتون	کابل	اف ام	؟
۳۵	افغاني ښځې غږ	کابل	اف ام	۹۱,۲
۳۶	نجراب	کاپیسا	اف ام	۹۰,۲
۳۷	ظهرا	کندز	اف ام	۹۰,۵
۳۸	جیون	کندز	اف ام	۸۱,۰
۳۹	ازاد افغان	کندهار	اف ام	۸۸,۱
۴۰	سوله	کندهار	اف ام	۸۸,۰
۴۱	سپین بولدک	کندهار	اف ام	؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲	کندهار	کندهار	میډیم	۸۸۲,۰
۴۳	کونړ	کونړ	میډیم	۱۵۸۰,۰
۴۴	لغمان	لغمان	اف ام	؟
۴۵	استقلال	لوګر	اف ام	۸۹,۵
۴۶	ملي پیغام	لوګر	اف ام	۹۴,۰
۴۷	سپین غر	ننګرهار	اف ام	۸۹,۴
۴۸	شرق	ننګرهار	اف ام	۸۷,۲
۴۹	ننګرهار	ننګرهار	میډیم	۱۵۳۰,۰
۵۰	نیمروز	نیمروز	میډیم	۱۵۸۴,۰
۵۱	سهار	هرات	اف ام	۸۸,۷
۵۲	ندای صبح	هرات	اف ام	۹۰,۴
۵۳	صدای جوان	هرات	اف ام	؟
۵۴	غوریان	هرات	اف ام	؟
۵۵	هرات	هرات	میډیم	۱۵۵۰,۰
۵۶	سباوون	هلمند	اف ام	۸۸,۰
۵۷	هلمند	هلمند	میډیم	۱۲۸۰,۰
۵۸	یووالي غږ	وردګ	اف ام	۸۸,۰

پر پوتنیو راډیوګانو سربېره کېدی شي نورې خپلواکې راډیوګانې هم وي، خو موږ تراوسه د هغو په باب معلومات نه دي ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- لیدنۍ رسنۍ:

هغه رسنۍ چې لیدل کېږي، هغو ته لیدنۍ رسنۍ ویل کېږي، لکه ټلویزیوني خپرونې، سینمایي ننداري او ځینې نورې.

ټلویزیونونه؛ لیدنۍ یا تصویري رسنۍ د اغېز له مخې پر پورتنیو (چاپي او اورېدنیو) دواړو رسنیو غښتلې دي او موثریت یې زیات دی، ځکه چې دا رسنیزه وسیله، هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي.

ټلویزیوني رسنۍ د راډیویي خپرونو په شان یوه بې فشاره مطالعه ده، اغېز یې تر نورو رسنیو زیات دی، خو دا چې په افغانستان کې دا شبکې لا تراوسه پورې پوره پراخه شوې نه دي او د برېښنا د نشتوالي له امله ټول افغانان، ټلویزیوني رسنیو ته لاس رسی نه لري او هم ټلویزیون د راډیو په شان د انتقال اسانه وسیله نه ده، نو ځکه یې د راډیویي خپرونو په انډول، په افغاني ټولنه کې د پوښښ ساحه ډېره پراخه نه ده، خو په لویو ښارونو او هغو سیمو کې، چې د برېښنا امکانات شته او ټلویزیوني خپرونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته رسېدلي، د نورو خپرونو يا رسنيو په انډول د ټلويزيوني رسنيو موثريت او د مينوالو شمېر زيات دی.

دلته به افغاني ليدنۍ رسنۍ په لنډيز سره په لاندې کټګوريو کې درته معرفي کړو:

۱- دولتي ټلويزيونونه، ۲- خپلواک ټلويزيونونه، ۳- کېبلي شبکې.

۱- دولتي ټلويزيونونه:

دولتي ټلويزيونونه هم په مرکز کابل کې فعاليت کوي او هم په ولايتونو کې، په ولايتونو کې چې کوم ټلويزيوني سټېشنونه دي، هغه هم د مرکزي، سراسري او يا ملي ټلويزيون پروګرامونه خپروي او هم خپلې خپرونې لري.

الف- په مرکز کې دولتي ټلويزيونونه:

۱. ملي راډيو ټلويزيون: په کابل کې يو لوی دولتي ټلويزيون فعاليت کوي، چې د ملي ټلويزيون په نامه يادېږي. دا ټلويزيون نه يوازې (مرکز کابل) تر پوښښ لاندې راولي، بلکې خپرونې يې ټول افغانستان او د نړۍ يو زيات شمېر هېوادونو ته هم رسېږي. ملي ټلويزيون نه يوازې په مجموعي ډول د افغانستان د دولت پاليسي تعقيبوي، ددې ترڅنګ اوس د پخوا په انډول په کې تر يوه حده سمون راغلی دی؛ پخوانی فکري انحصار، چې د بېلابېلو حکومتونو پر مهال پر دې سراسري رسنۍ واکمن و، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه حده خپل ځای ازادۍ ته پرې ایښی دی او ورځ پر ورځ لا نور د ازادۍ پر لوري ګامونه اخلي.

۲- ښوونیز او روزنیز راډیو ټلویزیون: دا هم دولتي راډیو ټلویزیون دی، چې په کابل کې د پوهنې وزارت له خوا خپرونې کوي او خپرونې یې اکثره د زده کوونکو د روزنې، د ښوونکو د تجربو د زیاتونې او د پوهنې پر ښېلابېلو برخو راڅرخي.

ب- په ولایتونو کې:

په یو زیات شمېر ولایتونو کې ولایتي ټلویزیونونه چې د همدې سراسري یا مرکزي ټلویزیون تر چتر لاندې کار کوي، فعال دي. دلته یې یادونه کوو:

ګڼه	نوم	موقعیت
۱	کونړ	اسعداباد
۲	سمنګان	ایبک
۳	بغلان	بغلان
۴	تخار	تخار
۵	ننګرهار	جلال اباد
۶	جوزجان	جوزجان
۷	پروان	چاریکار
۸	نیمروز	زرنج
۹	غزني	غزني
۱۰	بدخشان	فیض اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱	کندز	کندز
۱۲	کندهار	کندهار
۱۳	بلخ	مزارشریف
۱۴	لغمان	مهترلام
۱۵	فاریاب	میمنه
۱۶	هرات	هرات
۱۷	پکتیا	ګردېز

همدارنګه په ځینو نورو ولایتونو کې هم دولتي ټلویزیونونه فعال دي او یا د فعالېدو په حال کې دي.

۲- خپلواک ټلویزیونونه:

اوس په افغانستان کې یو زیات شمېر ټلویزیونه فعالیت کوي، چې نه یوازې د کابل ښاو خوا سیمې تر پوښښ لاندې راولي، بلکې ځینې یې د ټول هېواد په کچه هم نشرات کوي. ظاهراً خو ټولې دا ډول رسنۍ د ازاد امتیاز په نامه فعالیت کوي، خو د ځینو ټلویزیونونو د خپرونو لید لوری او ذهني تګلوری دا په ډاګه څرګندوي، چې دا رسنۍ نه یوازې نا پیېلې نه دي، بلکې د مشخصو ډلو ټپلو ملاتړ کوي او ځینې یې د نورو هېوادونو ژبنۍ او کلتوري پراختیا لپاره کار کوي. دلته به دغو ټلویزیونونو ته لنډه اشاره وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف- په کابل کې خپلواک ټلویزیونونه

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	اریانا	احسان الله بیات	کابل
۲	افغان	احمد شاه افغانزی	کابل
۳	طلوع	احمدجاهد محسني	کابل
۴	نور	برهان الدین رباني	کابل
۵	سبا	تلشاد سبا ملالۍ	کابل
۶	فردا	حاجي محمد محقق	کابل
۷	شمشاد	فضل کریم فضل	کابل
۸	تمدن	محمد اصف محسني	کابل
۹	لمر	محمد زید محسني	کابل
۱۰	نورین	محمدعارف نوري	کابل
۱۱	امروز	نجیب الله کابلی	کابل

پر پورتنیو ټلویزیونونو سربېره یو شمېر نورو ټلویزیونونو هم جواز ترلاسه کړی، خو پر فعالیت یې پیل نه دی کړی. دغه لاندې ټلویزیونونه په کې شامل دي:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند
۱	خلو	احمد غوث زلمی
۲	شهر	احمدناصر طوطاخېل
۳	سیمای خراسان	اسدالله رامین
۴	ملالۍ	جمیله مجاهد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ستاره	حمیدالله امیري
۶	۷	عبدالباري نجیب
۷	اریا	عبدالغفار داوي
۸	میوند	عزیزي هوتک ګروپ
۹	باختر	کابل بانک
۱۰	ژوندون	محمد اسمعیل یون
۱۱	شقایق	محمدعثمان نجیب
۱۲	۱	محمدفهیم فرید
۱۳	وطندار	میرویس سوسیال
۱۴	کابل	نصیر وزیرخان

ب- په ولایتونو کې خپلواک ټلویزیونونه:

د مرکز کابل ترڅنګ، په ولایتونو کې هم یو شمېر نوي ازاد ټلویزیونونه راټوکېدلي دي. ځینې دا ډول ټلویزیونونه، یوازې په خپل اړوند ولایت کې نشرات لري، خو د ځینو نورو بیا د پوښښ ساحه پراخه ده.

تراوسه پورې دغو ټلویزیونوجواز ترلاسه کړی، چې ځینې یې فعالیت لري او ځینې نور د فعالیت لپاره هڅه کوي:

ګڼه	نوم	امتیازخاوند	ولایت
۱	فروغ	فضل الدین	بغلان
۲	ارزو	کمال الدین نبي زاده	بلخ
۳	لحظه	محمدابراهیم غضنفر	بلخ
۴	پروان	حفیظ الله حبیب	پروان

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	ائینه	سید فهیم ظفر	جوزجان
۶	هېواد	قیوم کرزی	کندهار
۷	شرق	شفیق الله شایق	ننګرهار
۸	سیمای غوریان	جمشید نیکجو عزیزي	هرات
۹	هري	سید نجیب الله	هرات
۱۰	ساقي	محمد طارق نبي	هرات
۱۱	ملت	ناصر نېکزاد	هرات

۳- کېبلي شبکې:

پر خپلواکو تلویزیونونو سربېره د هېواد پر مرکز او ولایتونو کې یو زیات شمېر کېبلي شبکې هم فعالیت کوي، چې خلکو ته هم بېلابېل کورني او نړیوال ټلویزیوني چینلونه او هم کله کله خپل تولیدات او اعلانونه هم وړاندې کوي. سره له دې چې کېبلي شبکې مستقل ټلویزیونونه نه دي، خو تاثیراتو ته یې ځکه په کمه سترګه نه شي کتل کېدی، چې په ډله ییز ډول ټلویزیوني خدمات وړاندې کوي او تر یوه واحد ټلویزیوني چینل یې اغېزې زیاتې دي.

الف- په مرکز کې کېبلي ټلویزیوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند	ادرس
۱	باختر	اجمل	قمبر څلورلارې، ۱۵ بلاک تر شا
۲	شفاف	احمد تمیم	رحمان مېنه، نجونو لېسې ته مخامخ
۳	کیهان	احمد تمیم	سید نور محمد شاه مېنه، ۳ سړک

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴	آریانا	احمد حامد	نهمه ناحیه، دریم مکروریان، ازادۍ چاپخونې ته مخامخ
۵	زرنگار	احمدراشد	ده افغانان
۶	ورلډ	ایمل	لسمه ناحیه، خیرخانې مېنې دریمه برخه، مریم لیسه
۷	ساحل	توره باز	لومړی پوړ، جبار نعیم مارکېټ، اتم سړک، کلوله پشته
۸	سهراب	خلیل احمد	پروان کارته، درمسال ته مخامخ
۹	باختر	ربیع الله	پنځمه ناحیه، قمبر څلور لارې
۱۰	شاداب	سید عبدالله	سید نورمحمد شاه مېنه، اول سړک
۱۱	کابل پامیر	صلاح الدین	فتح الله کلا دریم سړک، اووم نمبر کور
۱۲	آریا نټ ورک	عبد البصیر(قیومي)	څلورمه ناحیه د انصاري پخوانی تمځی، کلوله پشته
۱۳	کابل کیهان	عبد الواحد	د کور جوړولو فابریکې بازار
۱۳	مشعر	عبدالله	ده دانا
۱۵	خلیل	عبدالناصر	غیبي کلا، چهلستون
۱۶	پرنده آبي	غلام سخي	دشت برچي د تېلو ټانک تمځی
۱۷	گل سرخ	فلکناز	جمال مېنه
۱۸	کیهان	محمد باقي	سید نورمحمد شاه مېنه نوی سړک، عارف مارکېټ
۱۹	کهکشان	محمد بشیر	علاوالدین درې لارې
۲۰	خیبر	محمد زبیر	چهار قلعه وزیر آباد، ولي افغان مارکېټ
۲۱	آریا	محمد نعیم حکیمي	مروارید هوټل شاته، د کلوله پشتې پخوانی تمځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	آمو کېبل	محمد همایون	نهمه ناحیه، درېیم مکروریان
۲۳	سي. ان.ان	محمد وصیل	مسکن څلورلارې، پي.سي.او ترڅنګ
۲۴	ګلکسي	محمد یوسف	شهید څلورلارې- فتح الله کلا
۲۵	افغان ستلایټ	محمد فاروق	نوی ښار، د پارک لویدیزه برخه
۲۶	کابل ستار	میر حمزه	نهمه، ناحیه، درېیم مکروریان، شینوزاده کلنیک
۲۷	شاهین	نجیب الله	آغا علي شمس کوڅه، ماموریت
۲۸	صفا	هدایت الله	نجیب زراب مارکیت، ۲۱۴ اتاق ۲ پوړ، قوای مرکز
۲۹	پامیر	وحید الله	خیرخانې مېنې لومړۍ برخه، نجارانو کلا
۳۰	ستي	ولي الله	تایمني پروژه، درېیم سړک

باور دی چې پر پورتنیو کېبلي شبکو سربېره یو شمېر نورې کېبلي شبکې هم په کابل کې فعالیت کوي او دا شبکې نورې هم د پراخېدو په حال کې دي، خو تر دې دمه مونږ ته د همدغو شبکو په باب معلومات لاسته راغلل.

ب- په ولایتونو کې کېبلي ټلویزیوني شبکې:

ګڼه	نوم	امتیاز خاوند	ولایت	ثبت نېټه
۱	برګ سبز	رحمت الله	بدخسان	۲/۷/۱۳۸۵
۲	جواد کېبل	احمد جواد	بدخشان	۲۰/۸/۱۳۸۵
۳	جل غر	احمد شاه	بدخشان	۷/۱۰/۱۳۸۵
۴	بغلان	عبدالرسول بغلانی	بغلان	۲۸/۳/۱۳۸۲
۸	افغان	محمد رفیع	پلخمري	۴/۱۲/۱۳۸۳
۹	چاه آب	حفیظ الله	تخار	۴/۱۲/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	قناعت	محمد سرور	جوزجان	۱۵/۵/۱۳۸۴
۱۱	آسمان کیبل	سید اسدالله	جوزجان	۹/۲/۱۳۸۴
۱۲	آقچه کیبل	سید یوسف	جوزجان	۹/۷/۱۳۸۵
۱۳	خوست کیبل	محمد هاشم	خوست	۱۷/۲/۱۳۸۴
۱۴	سرپل کیبل	الحاج محمد الله	سرپل	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۵	خرم کیبل	سید ندیم	سمنگان	۵/۱۰/۱۳۸۵
۱۶	سمنگان	کریم الله	سمنگان	۱۲/۱۱/۱۳۸۵
۱۷	جهان نما	محمد ناصر	شبرغان	۱۵/۷/۱۳۸۳
۱۸	غزنوي	صدیق الله	غزني	۱۱/۹/۱۳۸۳
۱۹	تونوغ	محمد افضل	فاریاب	۱۸/۵/۱۳۸۲
۲۰	ستاره الکر	روزي قل	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۱	پامیر فاریاب	سید محمد نسیم	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۲	روشن	سید شکرالله	فاریاب	۲۰/۵/۱۳۸۲
۲۳	اندخوی کیبل	روزی قل	فاریاب	۵/۲/۱۳۸۴
۲۴	فاریاب جهان نما	اورنگ زیب	فاریاب	۴/۲/۱۳۸۲
۲۵	کندز جهان نما	فرید حسن	کندز	۲۵/۱۱/۱۳۸۴
۲۶	جزیره	سید محبوب الله	کندز	۹/۲/۱۳۸۵
۲۷	قطغن	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۸	اتفاق	حمیدالله	کندز	۲۷/۲/۱۳۸۵
۲۹	شرق کیبل	عبدالله	کنـدز	۲۸/۱۱/۱۳۸۵
۳۰	ډیجیټل لغمان	احسان الله	لغمان	۵/۴/۱۳۸۲
۳۱	ملت	سید شکیب	لغمان	۱۴/۷/۱۳۸۲
۳۲	پامیر کیبل	احمد ولي بدوي	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۳	رومان کیبل	محمد رفیع	بلخ	۲۶/۱/۱۳۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۴	پامیر	احمدولي بدوي	بلخ	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۵	مصور کیبل	محمد ناصر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۶	البرز	قربان	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۷	گلسرخ	عبدالمتین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۸	صلح سیتي کیبل	عبدالغفور	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۳۹	آریانا بلخ	جواد	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۰	سمیع کیبل	محمد نسیم	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۱	سه ستاره	عبدالبصیر	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۲	زحل	غلام حسین	مزار شریف	۱۵/۷/۱۳۸۳
۴۳	ستار کیبل	احمد فاروق ورکزی	مزار شریف	۸/۷/۱۳۸۳
۴۴	سوشل	عبدالطیف	مزار شریف	۲۳/۱۰/۱۳۸۳
۴۵	روین کیبل	فریدالله	مزارشریف	۱۲/۴/۱۳۸۴
۴۶	راشد کیبل	محمد اکرم	مزارشریف	۱۱/۴/۱۳۸۴
۴۷	نوبهار کیبل	عبدالبصیر	مزارشریف	۳۱/۵/۱۳۸۴
۴۸	خلم جهان نما	فتح محمد	مزارشریف	۹/۲/۱۳۸۴
۴۹	افغان کیبل	زلمی	ننکرهار	۲۱/۴/۱۳۸۴
۵۰	اسیا	وحیدالله	ننگرهار	۲۴/۴/۱۳۸۳
۵۱	شایق	شفیق الله شایق	ننگرهار	۵/۹/۱۳۸۳
۵۲	افشار	غلام حیدر	ننگرهار	۲۷/۲/۱۳۸۵
۵۳	تور غـــر	ایمـــل	ننگرهار	۱۰/۱۱/۱۳۸۵
۵۴	نیمروز کیبل	همایون	نیمروز	۲۸/۲/۱۳۸۵
۵۵	هرات کیبل ستي	محمد صدیق	هرات	۲۱/۷/۱۳۸۳
۵۶	هرات کیبل	عبدالرزاق	هرات	۲۰/۷/۱۳۸۳
۵۷	پیمان ستي	عبدالجمیل	هرات	۲۷/۷/۱۳۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۸	صمیم کېبل	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳
۵۹	وارث کېبل	فضل الدین	هرات	۲۴/۲/۱۳۸۳
۶۰	برادران یوسفزایي	عبدالرسول	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۱	خوشحال	چارګل	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۲	صالح تره کی	صالح محمد	هرات	۱۵/۹/۱۳۸۳
۶۳	عزیزي	عزیز احمد	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۴	جا م	خواجه عبدالقهار	هرات	۲۸/۹/۱۳۸۳
۶۵	ظاهر کېبل	عبدالناصر	هرات	۲۸/۱۰/۱۳۸۳
۶۶	آرین هوټل	حمیدالله	هرات	۲۷/۱۰/۱۳۸۳
۶۷	انوري	مسعود	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۸	بهروز	شمس الدین	هرات	۱۷/۱۱/۱۳۸۳
۶۹	امید	احمد شاه	هرات	۲۱/۱۱/۱۳۸۳
۷۰	نجیب الله دیانت	نجیب الله دیانت	هرات	۱۳/۱۲/۱۳۸۳
۷۱	سپین غر	ایمل	هرات	۲۹/۱۲/۱۳۸۳
۷۲	تورغونډۍ	ادریس حازم	هرات	۱۷/۱/۱۳۸۴
۷۳	روشن	بصیر احمد	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۴	هرات باستان	احمد فرید	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۵	افغان کېبل	پامیر	هرات	۳۱/۱/۱۳۸۴
۷۶	زبیر کېبل	اختر محمد	هرات	۱۳/۲/۱۳۸۴
۷۷	صمیم	عبدالرحیم	هرات	۱۷/۸/۱۳۸۳

سربېره پر پورتنیو کېبلي شبکو، نورې داسې کېبلي شبکې هم شته، چې یا یې په خپلو ولایتونو کې له اطلاعاتو او کلتور ریاستونو د کار اجازه اخیستې، یا یې له مرکز څخه اجازه، خو تراوسه لا اطلاعاتو او کلتور وزارت د هغو کوم منظم لست نه دی وړاندې کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- کتنۍ رسنۍ:

هغه ډول رسنۍ دي، چې هم کتل کېږي، هم لیدل کېږي، هم اورېدل کېږي او هم لوستل کېږي، دې ډول رسنیو ته برېښنايیزې

رسنۍ هم وايي، چې د انټرنټ په مټ خپرېږي، په دې ډول رسنیو کې ځانګړې پاڼې (وېبسايټونه)، شخصي وېبلاګونه او نور راځي. موږ دې ته ځکه کتنۍ رسنۍ وايو، چې کتل کېږي. د (کتل او لیدل) فعلونو یا مصدرونو ترمنځ، سره له دې چې ماناوې یې سره نږدې او مترادفې دي، خو حقیقي مترادفې نه دي. حقیقي مترادفې دېته ویل کېږي، چې یوه کلمه د مانا له پلوه سل په سلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د بلې کلمې ځای ونيسي، نو څرنګه چې ټلويزيوني(ليدنی) او برېښناييزې يا انټرنټي (کتنی) رسنی سل په سلو کې تر يوې کتنه ګوری لاندې نه راځي، نو ځکه مو ورته (کتنی رسنی) اصطلاح وکاروله. د کتنيو رسنيو ځانګړتيا داده، چې بريد او سرحد نه لري او د سانسور خپسه يې هم په اسانی سره نه شي زندی کولای، نو ځکه خو هر څوک په ازاد مټ خپلې ليکنې ورلېږلای او که د سايټ د چلوونکو خوښه وي، هغه خپرولای شي. په پښتو او دري ژبو تراوسه په سلګونو وېبسايټونه او په زرګونو شخصي وېبلاګونه جوړ شوي او نور هم په ډېرې چټکی سره د جوړېدو په حال کې دي، موږ به دلته يوازې تر دې دمه مشهورې پښتو او دري وېبپاڼې تاسو ته په لنډيز سره در وپېژنو:

الف- دولتي کتنی رسنی:

۱- اريانا افغان هوايي شرکت: دمسافر وړونکو او بار وړونکو الوتکو په اړه معلومات په کې ترلاسه کولای او هم افغانستان ته د سفر ټکټونه په کې رانيولای شئ.

۲- اريانا ټکټ پلورنځی: د هالنډ او اروپايي مېشتو افغانانو لپاره د ټکټ پلورنځي پاڼه ده، چې انلاين ټکټونه په کې رانيولای شئ.

۳- افغان سفارت په استرليا کې: په استرليا کې د افغانستان سفارت وېبپاڼه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د المپیک ملي کمېټه: دا وېبپاڼه د افغانستان د بدني روزنې (سپورټ)، د ملي لوبغاړو او ملي ټیمونو په اړه معلومات خپروي.

۵- د بهرنیو چارو وزارت: د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت رسمي پاڼه ده، چې د همدې وزارت او سفارتونو معلومات په کې ځای شوي دي.

۶- د بیاودانولو وزارت: د همدې وزارت د اطلاعاتي مرکز وېبپاڼه ده، چې په هېواد کې د بیا ودانولو اړوندو پروژو په اړه معلومات خپروي.

۷- د سوداګرۍ وزارت: دا د افغانستان د سوداګرۍ وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت اړوند مواد په کې خپرېږي.

۸- د کرنې وزارت: دا د کرنې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات په دري او انګلیسي ژبو خپروي.

۹- د کلیواو پراختیا وزارت: د کلیو او پراختیا وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت د فعالیتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۰- د مالیې وزارت: د مالیې وزارت رسمي پاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري او انګرېزي) معلومات خپروي، د (ثروت) مجله هم دلته لیدلای شئ.

۱۱- د مخابراتو وزارت: دا د مخابراتو وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات او هم د همدې وزارت ځینې خبرتیاوې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- داطلاعاتو کلتور وزارت: دهمدې وزارت وېبپاڼه ده، په درېو ژبو(پښتو ، دري او انګلیسي) د نوموړي وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۳- دعدلیې وزارت:د افغانستان د عدلیې وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې په درېو ژبو (پښتو، دري، انګرېزي) د همدې وزارت د فعالیتونو په اړه معلومات خپروي.

۱۴- دکانو او صنایعو وزارت: دافغانستان د کانو او صنایعووزارت انټرنټې پاڼه ده، چې د همدي وزارت د کارونو په اړه معلومات خپروي.

۱۵- دلوړو زده کړووزارت: د افغانستان د لوړو زده کړو د وزارت رسمي وېبپاڼه ده، چې د همدې وزارت په اړه معلومات خپروي.

۱۶- دمخدره موادو دکنټرول وزارت: په افغانستان کې د نشه یي توکو او مخدره موادو د کنټرول وزارت معلوماتي وېبپاڼه ده.

۱۷- دولسمشر رسمي پاڼه: د افغانستان دجمهور ریس رسمي پاڼه ده، چې د ولسمشر د دفتر او مشرتابه دکتنو په اړه معلومات په کې خپرېږي.

۱۸- کندهار راډیو ټلویزیون - دنوموړي ټلویزیون خپرونې، کندهار راډیو ،طلوع افغان ورځپاڼه او نور په زړه پورې مواد په کې موندلای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- خپلواکې کتنې رسنۍ:

۱- اریا نټ- د جمشید شفق په مسولیت پر ۱۳۸۳ل کال تاسیس شوی، په دري ژبه پر خبرونو سربېره د بېلابېلو سیاسي، ټولنیزو او کلتوري مسایلو په باب لیکنې خپروي.

۲- اراکوزیا - دارکوزیا افغان اعلاناتو تجارتي پاڼه ده، چې د همدې شرکت په اړه او هم دارکوزیا مشورتي ګروپ معلومات خپروي.

۳- اریایي: د عزیز جرئت په مسولیت په دري ژبه خپرېږي، چې مختلف سیاسي، ټولنیز او نور مطالب لري.

۴- الامارت: په افغانستان کې د طالبانو تحریک د فرهنګي چارو د کمیسیون پاڼه ده، چې سیاسي او جګړېزې پېښې، لیکنې او شننې په کې خپرېږي.

۵- ازادي: د نجیب روشن په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۶- ازمون ملي: د ویس ناصر په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.

۷- استادګل پاچا الفت - د ستر لیکوال اروانباد استاد ګل پاچا الفت پاڼه ده، چې د استاد د ژوندلیک ترڅنګ د هغه یو شمېر ادبي لیکنې خپروي.

۸- اسد ۲۸ - دا یوه خپلواکه ادبي، کلتوري او تاریخي پاڼه ده، چې د افغانستان او سیمې په اړه خبرونه، مقالې او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- **اسمايي**: د ديپلوم انجنير حميدالله عبيدي په مسوليت خپرېږي، چې خبري، معلوماتي، کلتوري او سياسي مطالب خپروي. اکثره ليکنې يې په دري ژبه دي.

۱۰- **افغان ادبي بهير**: د افغان ادبي بهيرځانګړې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي ادبي بهير د غونډو او فعاليتونو په اړه معلومات او همدارنګه ادبي او فرهنګي ليکنې خپروي.

۱۱- **افغان بېسيم**: دهمدې مخابراتي شرکت پاڼه ده، چې د شرکت معلومات او هم د همدې شرکت مخابراتي سامان الات په کې تر لاسه کولای شئ.

۱۲- **افغان جرمن انلاين**: له جرمني هېواد څخه په پښتو ، دري او جرمني ژبو خپرېدونکی وېبپاڼه ده.

۱۳- **افغان رساله** - په کاناډا کې د خپرېدونکي اخبار افغان رسالې پاڼه ده، چې د نوموړي اخبار مطالب او نور مواد په کې لوستلای شئ.

۱۴- **افغان فرهنګي يون**: کابل مېشتو او پېښور مېشتو افغان ليکوالو له خوا خپرېدونکې په زړه پورې ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده.

۱۵- **افغان کلتور**: په جرمني کې د افغانستان د کلتوري ودې ټولنې وېبپاڼه ده، چې د همدې ټولنې د فعاليتونو او نورو کلتوري مسايلو په اړه معلومات خپروي.

۱۶- **افغان لينګويجز**: د جان محمد په مسوليت په پښتو، دري او انګرېزي ژبو خپرونې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷- افغان ملت: د افغان ټولنپال ولسواک ګوند ځانګړې خپرنیزه وېبپاڼه ده، چې د دغه ګوند د تاریخچې ، کار او مبارزو په باب معلومات لري.

۱۸- افغان نټ: یوه کلتوري او تاریخي وېبپاڼه ده، چې پر نورو په زړه پورو معلوماتو سربېره د پښتنود تاریخي او فرهنګي نومیالیو څېړو دپېژندنې برخه یې هم شتمنه ده .

۱۹- افغانستان: د ارواښاد کاندید اکاډمیسین استاد محمد انور نومیالي فرهنګـــي ژوند ، لیکنو او اثارو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.

۲۰- امین زی: د همت الله امین زي وېبپاڼه ده، چې بېلابېل مسایل خپروي.

۲۱- برېښنا: د برېښنایي کتابتون او په نوې او اسانه بڼه د پښتو کتابونو جوړولو او لوستلو لپاره لاربښوونې، مینوالو ته وړاندې کوي.

۲۲- بېنوا: په پښتو ژبه یوه غني او په زړه پورې وېبپاڼه ده، دورځنیو خبرونواو کلتوري موضوعاتو په خپرولو، د لوستونکو تنده ماتوي.

۲۳- پسرلی: استاد محمدصدیق پسرلي ته ځانګړې شوې وېبپـــاڼه ده، چـې د نوموړي د ژوند، لیکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ - پندار: مسول مدیر یې عظیم بابک دی، په دري ژبه بېلا بېل مطالب خپروي.

۲۵ - پوهاند دوست - د ارواښاد پوهاند دوست شینواري په نامه یوه تخنیکي معلوماتي پاڼه ده، چې د کمپیوټر په اړه معلومات خپروي.

۲۶ - پیام مجاهد:د پیام مجاهد اخبار وېبپاڼه ده، چې د نومـوړي اخبار لیکنې او نور مختلف سیاسي مطالب په کې راځي.

۲۷ - پیام وطن: د ایمل پېروز په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز، سیاسي او نور مطالب خپروي.

۲۸ - پښتانه - داپاڼه تر اوسه پورې پر پښتنو له راغلو سترو غمیزو څخه د خلکو د خبرولو په موخه د هرې موضوع لپاره، تر یوه وخته ځانګړې کېږي.

۲۹ - پښـــتو اســـلام – دا د (نفیس علمي ټولنې) اسلامي پاڼه ده، چې په خپل وارسره په پښتو ژبه د اسلام د مبارک دین په اړه معلومات خپروي.

۳۰ - پښـــتو ســافټ: پښتو سافټ نومي د ښاغلي کمپیوټر پوه اسرار احمد کریمزي له خوا خپرېدونکې ښکلې وېبپاڼه ده، چې د نومـوړي لـه خـوا جـوړ شـوي پښـتو پوسـتکالي هـم ترې دګټې لپاره راکښته کولای شو .

۳۱ - پښتو: دا یوه اسلامي او نیمه تجارتي پاڼه ده، چې د اسلام تبلیغي کسټونه په کې اوربدلای شئ او هم یې رانیولای شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۲- پښتونخوا: د پښتنــو ټولنیــز ولسیــز گوند په زړه پوري وېبپاڼــه ده، چــې مینــه وال پــه کــې سیاســي، ټــولنیزې او کلتوري لیکنې موندلای شي.

۳۳- پښــتوټکی نېټ -دا یـوه خپلواکـه ادبـي پاڼـه ده،چې پـه انګلیسـي ژبـه د پښـتو او پښـتنو پـه اړه معلومـات، تـر بهرمېشـت ځوان کهول پورې رسوي.

۳۴- تاند- دا یوه کلتوري پاڼه ده،چې د ورځنیو خبرونو تـر څنګ بېلابېلې ادبي او هنري لیکنې او نور مواد خپروي.

۳۵- ترقي: د دکتور محمد سالم سپارتک پـه مسـولیت خپرېږي او په دري ژبه بېلابېل مطالب خپروي.

۳۶- تل افغان - لـه مسکوه خپرېدونکې خپلواکـه ، نـا پيېلې ، فرهنګي، ټولنیزه وېبپاڼه ده، چې کلتوري توکي او خبرونه خپروي.

۳۷- جوانـان بیدار: د طـارق پیکـار پـه مسـولیت، پـه دري ژبـه خپرونې کوي.

۳۸-جاوېـدان- پـه دري ژبـه پـر خبرونـو سـربېره سیاسـي، کلتوري، ټولنیز او تاریخي مطالب هم خپروي.

۳۹- خیبر: دا هم یوه ناپيېلې هنري او کلتوري وېبپاڼه ده، چې په پښتـو او انګرېزي ژبو خپرونې لري.

۴۰-خاوران- د ضیا رهین پـه مسولیت پـه دري ژبـه، سیاسي، کلتوري او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱- د افغانانو ټاټوبی: یوه خپلواکه ادبي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او افغانانو په باب معلومات خپروي.

۴۲- د افغانستان کتابتون: په دې وېبپاڼه کې د افغانستان هغه کتابونه ځای پر ځای شوي، چې د امیر عبدالرحمن خان په دارالاسلطنت مطبعه کې چاپ شوي دي.

۴۳- داستانونه: د انټرنټ پرمخ له کابله خپرېدونکې داستانونو مجلې وېبپاڼه ده، چې له ګڼو ژبو پښتو ته داستاني اثار را ژباړي او هم د کیسې اړوند مواد مینه والو ته وړاندې کوي.

۴۴- دعوت: له ناروې څخه د «دعوت» نومې میاشتنۍ جریدې وېبپاڼه ده، چې د انټرنېټ پر مخ هم په زړه پورې سیاسي، ټولنیزې او کلتوري لیکنې خپروي.

۴۵- دیدگاه: د فیاض نجیمي په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات لري.

۴۶- راه روشنایي: د فرید فرخزاد په مسولیت په دري ژبه ډول ډول مطالب خپروي.

۴۷- رشاد: اروابناد اکاډمیسین استاد عبدالشکور رشاد ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د نوموړي اروابناد استاد اثاراو د هغه په اړه لیکنې خپروي.

۴۸- روزنه: د نورمحمد عطازی په مسولیت خپرېږي، په دري ژبه ټولنیز او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۹- روښن شرکت: دا په افغانستان کې د ټلیفون د دویم نړیوال شرکت پاڼه ده، چې د شرکت ګرځنده ټلیفونو او سیم کارتونو په اړه معلومات خپروي.

۵۰- روښنایي: یو مدیره هئیت لري او ډول ډول ټولنیز، سیاسي او ادبي مسایل خپروي.

۵۱- روښنګ: د انجنیر سید مهران په مسولیت په دري ژبه نشرات کوي.

۵۲- روغتیا- دافغان ډاکترانو له خوا جوړه شوې وېبپاڼه ده، چې د روغتیا په هکله تازه معلومات، لیکنې او څېړنې په پښتو ژبه خپروي.

۵۳- روهي: اروانباد کاندید اکاډمیسین استاد محمد صدیق روهـي ته منسوبه پښتو وېبپاڼه ده، چې ادبي کلتوري، سیاسي او ټولنیزې لیکنې خپروي.

۵۴- رښتیني افغانان: یوه کلتوري وېبپاڼه ده، په پښتو او دري ژبو خپرېږي، د خبرو اترو د تالار او د افغانستان د نومیالیو څېرو د پېژندنې برخه یې خورا په زړه پورې ده.

۵۵- زمونږ افغانستان: د ښاغلي اکمل ساپي له خوا یوه شخصي وېبپاڼه ده، چې ډېر په زړه پورې معلومات لري.

۵۶- زنده ګي: د فرید سیاوش په مسولیت په دري ژبه د بېلابېلو مسایلو په اړه نشرات کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۷- زيار ټکی نټ: د هېواد نامتو ليکوال او ژبپوهاند، د کابل پوهنتون پخواني استاد ښاغلي پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار وېبسايټ دی، چې د نوموړي استاد ليکنې، څېړنې او شعرونه په کې خپرېږي.

۵۸- ژواک: د کبير شاغاسي په مسوليت خپرېږي او بېلابېل مطالب خپروي.

۵۹- سباوون انلاين: يوه خپلواکه کلتوري او ټولنيزه وېبپاڼه ده، چې په پښتو او انګريزي ژبو خپرونې لري.

۶۰- سپرغی: د سياسي، ادبي، علمي او هنري افکارو او نظريو د خپرولو خپلواکه او ناپېيلې وېبپاڼه ده.

۶۱- سپېده دم: د واحد فيضي وېبپاڼه ده، چې په دري ژبه نشرات کوي.

۶۲- ستوري: د پښتنو د ټولنيز ولسوليز ګوند د پخواني مشر، اروابناد ډاکتر کبير د اند و ژوند په اړه بشپړ او په زړه پورې وېبسايټ دی، چې د نوموړي د سياسي ژوند، ليکوالۍ او اثارو په اړه معلومات خپروي.

۶۳- سلام فرهنګي ټولنه: د هالنډ مېشتې سلام فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د تاريخ،کلتور او لرغونپوهنې په باب څېړنيزې ليکنې خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴- سمسور: یوه هنري پښتو وېبپاڼه ده، چې د پښتو موسیقۍ او افغاني هنر د وړاندې کولو تر څنګ، ځینې ادبي مواد هم خپروي.

۶۵- سورغر اوونیزه - دارکوزیا افغان مشورتي ګروپ له خوا خپرېدونکې اوونیزه ده، چې په کندهار کې په لوړ کیفیت او تیراژ خپرېږي.

۶۶-سیمه ییز مطالعات: د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز وېبپاڼه ده، چې د دغه مرکز د فعالیتونو او د سیمې د حالاتو په باب معلومات په کې خپرېږي.

۶۷-شاخه: د فضل الرحیم رحیم په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مطالب په کې خپرېږي.

۶۸- شبکه غروة الوثقی: د افغانستان لپاره د قرآنکریم تر ټولو لومړۍ او ستره انترنتي شبکه ده، چې د قرآنکریم په اړه هر راز معلومات او نورې اسلامي لیکنې خپروي.

۶۹-طنزونه: طنزونو ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده، چې د هېواد د غښتلي طنز لیکونکي ښاغلي محمود نظري له خوا خپرېږي.

۷۰- علامه حبیبي - دا د اروا ښاد لوی استاد پوهاند علامه عبدالحی حبیبي وېبپاڼه ده، چې د علامه استاد اثار په کې خپرېږي.

۷۱-فریاد ازادي: د جلیل پرشور په مسولیت خپرېږي او بېلابېل سیاسي او ټولنیز مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۲-کابل ناته: د ایشرداس وېبپاڼه ده، چې ډول ډول مطالب خپروي.
۷۳- گفتمان: د انجنیر عبدالله الم په مسولیت په دري ژبه سیاسي، ټولنیز او نور مسایل خپروي.
۷۴- لر او بر: له هالنډ څخه خپرېدونکې په زړه پورې وېبپاڼه ده، چې د لر او بر افغانستان د ورځنیو پېښو په هکله، خبرونه،انځورونه او ویډیویي کلپونه خپروي.
۷۵- لوی افغانستان- یوه ازاده او خپلواکه وېبپاڼه ده، چې د افغانستان او په سر کې دلوی افغانستان بېلابېل مسایل په پښتو ژبه وړاندې کوي.
۷۶-لیکوال - دلیکوالو لپاره دخالدهادي په زیار جوړه شوې ځانګړې پاڼه ده، چې دافغان لیکوالو په اړه مواد او معلومات خپروي.
۷۷-لیکوال: د افغان لیکوالو او د هغوی د اثارو په اړه د معلوماتو خپراوي ته ځانګړې شوې وېبپاڼه ده.
۷۸-لیوال نټ: د لېوال شرکت وېبپاڼه ده، چې نوموړی شرکت په ارزانه بیه پښتوپوستکالي، د انټرنټ اسانتیاوې او کمپیوټر اړوند سامانونه مینه والو ته وړاندې کوي.
۷۹- مسافر: یوه خپلواکه ادبي او هنري وېبپاڼه ده، چې پښتو موسیقۍ ته هم په کې ډېرځای ورکړشوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۰ -مستانه: په انټرنېټ کې د افغاني موسیقۍ او هنر تړوله شتمنه پاڼه ده، چې په وړیا توګه خپلو مینه والو ته موسیقي وړاندې کـــوي.
۸۱ -مشرق سافټ: دا یوه تخنیکي او معلوماتي وېبپاڼه ده، چې په پښتو ژبه د کمپیوټر او انټرنېټ په اړه معلوماتي مواد خپروي.
۸۲ -ملالۍ جویا: د ملالۍ جویا د ملاتړ کمېټې په مسولیت، سیاسي او ټولنیز مسایل خپروي. اکثره لیکنې یې په دري ژبه دي.
۸۳ -مهر: د انجنیر عبدالقیوم میرزاده په مسولیت، په دري ژبه خپرونې کوي.
۸۴ -نهضت اینده افغانستان: د پوهندوی دوکتور بسم الله شیوامل په مسولیت، په دري ژبه بېلابېل مسایل خپروي.
۸۵ -نورالانوار: د دوکتور عبدالستار سیرت ځانګړې وېبپاڼه ده.
۸۶ -نوید فردا: د فاروق فردا په مسولیت خپرېږي، په دري او پښتو ژبو نشرات کوي او ډول ډول خبري، سیاسي، ټولنیز او کلتوري مطالب خپروي.
۸۷ -هېواد افغانستان - دا یو خپلواکه وېبپاڼه ده، د پښتو موسیقۍ او هنر تر څنګ نور کلتوري مواد هم خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۸ - هېواد: د ښاغلي هېواد شېرزاد له خوا یوه شخصي ادبي، کلتوري وېبپاڼه ده، چې د پښتو ادب او کلتور په اړه لیکنې په کې خپرېږي.
۸۹ -وربل- دافغان ولسپال ځوانانو له خوا د ښځو لپاره ځانګړې شوې پاڼه ده، چې په پښتو او انګلیسي ژبو خپرونې کوي.
۹۰ - وطندار: د انجنیر نجیب په مسولیت خپرېږي او په دري ژبه نشرات کوي.
۹۱ -وړانګه: دا یوه ادبي او کلتوري وېبپاڼه ده، چې تاریخي او کلتوري مسایل په کې خپرېږي .
۹۲ - ټول افغان: یوه په زړه پورې کلتوري وېبپاڼه ده، چې د بحث فورم، الکترونیکي لوبو او تخنیکي ستونزو د حل لپاره، مواد و ته هم په کې ځای ورکړل شوی دی.
۹۳ - ټیک افغان: د کمپیوټر د زده کړې یوه بډایه وېبپاڼه ده چې دافغانستان له هرات ښار څخه خپرېږي.
۹۴ - ګوربت: دګوربت فرهنګي ټولنې وېبپاڼه ده، چې د ورځنیو خبرو تر څنګ نورادبي، کلتوري مواد هم په کې خپرېږي .
۹۵ - ۲۴ ساعت: د مهدي بشیر په مسولیت په دري ژبه نشرات کوي، خبري او نور مطالب خپروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر پورتنیو خپلواکو ویبپاڼو سربېره نورې ازادې ویبپاڼې هم شته، چې تر دې دمه یې په باب معلومات زما لاس ته رانغلل. دغه راز کتنی رسنی په تېره بیا ویبپاڼې په ډېرې چټکی سره د زیاتېدو په حال کې دي، چې د ټولو راټولول یې او سمهال ماته ممکن نه و.

خبري اژانسونه او خبرپاڼې

پر پورتنیو ویبپاڼو سربېره د دولتي اژانس ترڅنګ یو شمېر نور ازاد اژانسونه هم فعالیت لري، دا اژانسونه نه یوازې نورو رسنیو ته خبرونه او نور خپرنیز مواد ورکوي، بلکې خپله هم ځانګړې ویبپاڼې لري، چې اکثره یې په خپلو نومونو دي، چې دلته ورته اشاره کېږي:

۱- افغان اسلامي اژانس - دا اژانس، چې پر ۱۹۸۲ م کال د یعقوب شرافت له خوا رامنځته شوی، په افغاني رسنیو کې د پام وړ رول لري.

۲- باختر اژانس - دافغانستان د اطلاعاتو اوکلتور وزارت اړوند خبري اژانس دی،چې د افغانستان، سیمې او نړۍ په اړه خبرونه او نور معلومات خپروي.

۳- پژواک خبري اژانس - خپلواک خبري اژانس دی، چې په پښتو ،انګلیسي او دري ژبو، دافغانستان د ورځنیو خبرونو ترڅنګ د کلتوري خبرونو برخه هم لري.

۴- ققنوس خبري اژانس- دا هم یو نوی خبري اژانس دی، چې د خبري اژانس تر څنګ نور کلتوري فعالیتونه هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ - کوکچه خبري اژانس- نوی جوړ شوی خبري اژانس دی، چې د هېواد د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۶ - هندوکش خبري اژانس- له څو کلونو راهیسې فعالیت لري، د بېلابېلو پېښو په اړه خبرونه خپروي.
۷ - وخت خبري اژانس - په هېواد کې یو نوی جوړ شوی ازاد خبري اژانس دی، چې له ټول افغانستان څخه په دریو ژبو(پښتو ،دري، انګرېزي) خبرونه خپروي.
۸ - روز خبري اژانس- په هېواد کې یو نوی خبري اژانس دی، چې د صفیې میلاد له خوا جوړ شوی او پر خبرونو سربېره د نورو مسایلو په باره کې هم مطالب خپروي.
د یادونې وړ ده، چې د ټولو اژانسونو وېبپاڼې هم په همدې نومونو نومول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم څپرکی

له پانګیز یا تمویلیز پلوه د رسنیو وېش

کله چې د افغانستان اوسنیو رسنیو ته ګورو، نو طبعاً د هغو د تمویل د سرچینو په باب هم د سړي په ذهن کې پوښتنې راټوکېږي، له لیدنیو او اورېدنیو رسنیو پرته، چې هغه هم په پیل کې یو ډول مخنۍ پانګې ته اړتیا لري او یو شخص په اسانۍ سره نه شي کولای، دومره درونډ مالي بار اوچت کړي، نورې رسنۍ په تېره بیا چاپي رسنۍ له چاپه بیا تر نشره پورې اکثره د زیان په زغم چلېږي. لیدنۍ او اورېدنۍ رسنۍ د وروستیو څو کلونو په بهیر کې د خپل دوراني حرکت له لارې خپل ژوند تضمینوي، یانې دا چې د ګڼو اعلانونو د خپراوي او نورو ګټندویو پروګرامونو د جوړولو له لارې تر یوه زیاته بریده خپل لګښت پوره کوي، خو چاپي رسنۍ بیا په ټولنه کې د لوستي قشر د کمي له امله په دې دریځ کې نه دي، نو ځکه د رسنیو پر مالي لګښت د خلکو شک پیدا کېږي. د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون ددې اجازه نه ورکوي، چې کوم ګوند، شخص یا ډله دې د خپلو سیاسي او رسنیزو فعالیتونو لپاره له بهرنیو سرچینو څخه نامشروع مالي پانګه ترلاسه کړي، خو څرنګه چې تراوسه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمونږ په ټولنه کې قانون په بشپړ ډول واکمن نه دی، نو د قانون له دې نیمګړې حاکمیت او خلا څخه یو شمېر کورني اشخاص او د رسنیو چلوونکي هڅه کوي، د ځان لپاره ګټه پورته کړي او یو شمېر لرې او نږدې هېوادونو او نړیوالو سیاسي او ناسیاسي، خیریه او نا خیریه موسسو څخه مغرضې او نا مغرضې مرستې ترلاسه کړي. دلته به له پانګیز پلوه د رسنیو پر څرنګوالي لنډې خبرې وکړو:

۱- دولتي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د دولت له خوا تمویلېږي او د دولت افکار ځلوي. دا رسنۍ په عمومي ډول د خپل لګښت ډېره کمه برخه هم نه شي پوره کولای او دولت د پخواني دود له مخې مجبور دی، په دې برخه کې زیان وزغمي. کله چې په هېواد کې ازادې رسنۍ رامنځته شوې، د دولتي رسنیو انحصار هم ختم شو، نو د لیدونکو، اورېدونکو او لوستونکو شمېر یې هم څه ناڅه کم شو. د باور له پلوه هم دولتي رسنۍ د پخواني تاریخ او دود له کبله په ښه دریځ کې نه دي، که څه هم د وروستیو څو کلونو په بهیر کې دولتي رسنیو ته هم د ځینو بهرنیو هېوادونو له خوا په رسمي ډول ډېرې مرستې شوې او لا هم دا لړۍ روانه ده، خو په مجموعي ډول دولتي رسنۍ اساساً د دولت له خوا تمویلېږي. د جاپان، جرمني، هندوستان، د امریکا متحده ایالاتو او ځینو نورو هېوادونو، د افغانستان د دولت له سراسري او ولایتي ټلویزیونونو او راډیوګانو سره په لسګونو ملیونه ډالره مرسته کړې، دغه راز د ځینو خیریه موسسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا له چاپي رسنيو سره هم مرسته شوې ده. لويې دولتي رسنۍ؛ ملي ټلويزيون او د هغه مربوط ولايتي ټلويزيونونه، همدارنګه راډيو افغانستان او ولايتي راډيو سټېشنونه دي، په چاپي خپرونو کې هېواد، انيس، اصلاح، کابل ټايمز، افغانستان ټايمز ورځپاڼې او د دولتي ارګانونو نورې اړوندې مرکزي او ولايتي خپرونې (اونيزې، مياشتنۍ او کلنۍ) راځي.

۲- تنظيمي يا ګوندي رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې د بېلابېلو سياسي ډلو او ګوندونو له خوا خپرېږي، د تمويل سرچينې يې هم د همدې ګوندونو مشروع او نامشروع مالي منابع دي.

په افغانستان کې د چاپي رسنيو په برخه کې ددې ډول رسنيو شمېر زيات دی، تنظيمي يا ګوندي رسنۍ هم د دولتي هغو په شان د فکري انحصار پر ناورغۍ اخته دي، ډېر مينه وال نه لري، يوازې د خپلو ګوندي ګټو او نظرونو پر محتوا راڅرخي. که څه هم ظاهراً ددې رسنيو لګښت د اړوندو ګوندونو له خوا ورکول کېږي، خو څرنګه چې په افغانستان کې اکثره سياسي ډلې له کورنيو مالي سرچينو څخه نه خړوبېږي او يا خپل کورني امکانات ورته پوره نه دي، نو دوی له ځينو هغو بهرنيو سرچينو څخه، چې دوی ورځنې په سياسي برخه کې الهام اخلي، ددې رسنيو لپاره هم پيسې ترلاسه کوي، خو لکه څنګه چې په سياسي برخه کې دا ډلې ټېلې خپل بهرني روابط ردوي، دغسې په رسنيزه برخه کې هم دوی دېته تيارې نه دي، چې خلکو ته رښتيا ووايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د داسې يو قوي او قانوني حکومت تر رامنځته کېدو پورې، چې دولت د هېواد پر ټول جوړښت بشپړ حاکميت ولري او ټولې بهرنۍ مرستې له يوه فلتره تېرې کړي، دا ډول ستونزې به وي او د بهرنيو په مرسته د جوړو شويو ګوندونو رسنۍ به همدا ډول فعاليت کوي. يو شمېر سياسي ډلې او ګوندونه اوس خپلې خپلې رسنۍ لري، د بېلګې په توګه:

اقتدار ملي، پيام مجاهد، محاذ، مجاهد جريدې، تمدن، فردا، نور، ټلويزيونونه، ملي جبهه، تکبير، افغان ملت جريدې او نورې رسنۍ د ګوندي يا تنظيمي رسنيو له جملې څخه دي.

جمهوري غږ، همبستګي غږ، نويد فردا، پيام ملي، يووالی، ميلاد وحدت، راه ازادی، ارمان مردم، نخبه او ځينې نورې هم، دا ډول رسنۍ دي.

۳- ازادې رسنۍ: هغه رسنۍ دي، چې په رښتيا هم د فکر او مالي امکاناتو له مخې ازادې وي. دا ډول رسنۍ د خپل دوراني حرکت له مخې خپل لګښت پوره کوي او په دې ډول خپل ژوند غځوي، خو په افغانستان کې ددې ډول رسنيو په تېره بيا د ازادو چاپي رسنيو ستونزه داده، چې تر ډېره وخته دوام نه کوي، اکثره له ځنډ او خنډ سره مخامخېږي، کله کله د مالي سرچينو د وچېدو له امله پر ټپه ودرېږي، کله د مسئولو چلوونکو د وظيفې د بدلون، کله د چلوونکو د زياتې ستړيا او کله هم د خپلمنځي اختلافاتو له امله له منځه ځي. په افغانستان کې د اوسنيو ازادو رسنيو بهير که څه هم له ځنډ و خنډ سره مل دی او اوسمهال له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینو دولتي او تنظیمي رسنیو سره د صحافت او مالي امکاناتو له پلوه رقابت نه شي کولای، خوپر ازادو رسنیو د باور تله ورو ورو درنېږي، د ازادو رسنیو د ودې بهیر طبیعي دی، خو د تنظیمي هغو تصنعي؛ هر کله چې د قانون حاکمیت رامنځته شي او د ټولو اشخاصو، سیاسي ډلو او ګوندونو پانګه رڼه شي، نو هغه وخت کېدی شي ډېرې ګوندي خپرونې یا رسنۍ له ستونزو سره مخامخ شي. دا به هغه حالت وي، چې د ازادو رسنیو د نورمالې ودې لپاره ښه زمینه برابره شي، خو په تېر څو کلن بهیر کې هم دولتي، هم ګوندي او هم ازادو رسنیو بهرنۍ مالي مرستې ترلاسه کړې دي:

«تر ۲۰۰۲ کال پورې له خپلواکو رسنیو سره د متحده ایالتونو د نړیوالې پرمختیایي ادارې او اروپايي کمیسیون مرسته ۳۰ ملیونه امریکایي ډالره وه، چې شاوخوا ۱۵ ملیونه امریکایي ډالره یې د ولسمشرۍ ټاکنو پورې په اړوند فعالیتونو باندې لګېدلې وو.

په ۲۰۰۲م کال کې له خپل خپلواکو رسنیو سره مرسته خواوشا ۳ ملیونه امریکایي ډالرو ته راکښته شوه او په ۲۰۰۷م کال کې دغه ډول بودجه نه شته. په ۲۰۰۳م کال کې له رسنیو سره د اروپايي کمیسیون مرسته ۵ ملیونه یورو وه، چې په ۲۰۰۲ کال کې ۲۰۱ ملیونو یورو او په ۲۰۰۷م کال کې ۳۰۰۰۰۰ یورو ته راکښته شوه».[1] دلته به د ځینو ازادو رسنیو نومونه واخلو:

---

[1] ریکارډ ګراسي، رسنۍ یعنې پرمختګ، کلید ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمشاد، سبا، لمر، افغان، طلوع، امروز ازاد ټلویزیونونه دي، سره له دې چې دا ټلویزیونونه ازاد دي، خو له فکري پلوه یې اکثرو لا تراوسه خپل ناپېیلتوب پوره نه دی جوت کړی. د ازادو ټلویزیونو په نوم نور ټلویزیونونه هم شته، خو اکثره یې تنظیمي لېوالتیا لري.

اکثره هغه راډیوګانې چې د انټرنیوز په مرسته جوړې شوي، اوس د مشخصو افرادو له خوا پر کار مصروفې دي. ټولیز شمېر یې تر اویا ستېشنونو هم اوړي. اکثره یې په بېلابېلو ولایتونو او ولسوالیو کې فعالیت کوي.

ویسا، اراده ورځپاڼې، ګنج اونیزه، ائینه زن، هشت صبح، چراغ، عصر جمهوریت او ځینې نورې د ازادو رسنیو له جملې څخه دي. ازادې چاپي خپرونې په سوونو دي، خو په دې کې داسې چاپي رسنۍ چې ناپېیلتوب یې ډېر څرګند وي ډېرې زیاتې نه دي.

۴- انجیویزې رسنۍ: یو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم شته، چې د مشخصو انجیوګانو یا نادولتي موسسو له خوا تمویلېږي او د هغوی د فکر، نظر او فعالیتونو ښکارندویي کوي. که څه هم ځینې انجیوګانې له ځینو دولتي، تنظیمي او ازادو رسنیو سره هم مالي مرستې کوي او تر یوه بریده پرې د خپلو هدفونو ځینې قیدونه هم مني، خو ددې ترڅنګ خپله هم چاپي رسنۍ لري. ددې رسنیو صحافت د ازادو، تنظیمي او دولتي چاپي رسنیو په پرتله په لوړه بیه پرېوزي، ددې یو علت دادی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دا رسنۍ د چاپ او خپراوي لپاره پراخې سرچينې لري. ددې ډول رسنيو عمر هم ډېر دوام نه کوي، عمر يې د خپروونکو موسسو له عمر او فعاليت سره مستقيماً ارتباط لري، که دا موسسې ژوندۍ او فعالې وي، نو دا رسنۍ هم کېدی شي فعالې وي، کله کله د رسنيو پانګه زياته او کله کمه شي، دا حالت هم د دوی د چاپي رسنيو پر ژوند متناسب تاثير لري. له فکري پلوه دا رسنۍ پر سياسي چارو ډېرې مصروفې نه دي، کله کله د ښځو د حقوقو او نورو مدني مسايلو په باب تبليغاتي هڅې کوي، خو اکثره خپرونې يې د خپلو صنفي او مسلکي فعاليتونو په باب دي. دغه څو چاپي رسنۍ دلته د بېلګې په توګه راوړو:

پيوستون، ډالۍ، کليد، صبا، همکاري، حقوق مردم، جامعه مدني، دموکراسي، مرسل او ځينې نورې.

۵- د ازادو رسنيو په نوم نا ازادې رسنۍ: د تېرو دېرشو کلونو پر مهال په افغانستان کې له ځينو نومونو او اصطلاحاتو سره عجيبه لوبه شوې؛ نومونه به يو ډول وي، عملونه به بل ډول. تر **۱۳۵۷**ل کال وروسته په افغانستان کې د خلکو، مزدورانو، کارګرانو، کارګرې طبقې، د خلکو حکومت، د وطن ابادي، انقلاب، هېواد پالنه او داسې نور شعارونه له يوې خوا ګرم وو، خو دا چې ددې شعارونو پلويانو څومره خپل شعارونه عملي کړل او څومره خپلو شعارونو ته ژمن پاتې شول، هغه ټولو خلکو په خپلو سترګو وليدل. هغه بل لوري ته بيا د هرې ډلې ټپلې او تنظيم له نامه سره ضرور «اسلامي» روستاړی ملګری کېده؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

له «اسلامي» لفظ پرته د یوه حرکت پیلول هلته ناشوني وو، دا چې هغه ډلې ځومره اسلام ته متعهدې وې او بیا یې د خپلې واکمنۍ پر مهال په کابل او نورو سیمو کې څه وکړل، هغه هم ټولو خلکو ولیدل. د طالبانو نظام خو خپل بېل خصوصیات درلودل؛ هغوی له رسنیو په تېره بیا تصویري رسنیو سره نه پخلا کېدونکې واټن درلود، کله چې د طالبانو نظام ختم شو، ګڼو ډلو ټپلو خپل «اسلامي» روستاري لرې کړل او د هغو پرځای یې «ملي» اصطلاح وکاروله، دا چې دا ډلې ټپلې ځومره ملي دي، دا اوس خلکو ته ښې معلومېږي. د رسنیو په برخه کې هم یوه داسې اصطلاح، چې تر نورو جالبه وه او د ورځې مود و، وکارېدله «ازاده، مستقله، خپلواکه، غیر وابسته، ناپیېلې...» څرنګه چې په افغانستان کې دا وخت نوې «دیموکراسي» راټوکېدلې وه او د رسنیو قانون هم نوی جوړ شوی و، نو هر چا د «ازاد» له کلمې څخه د خپل تعبیر، خپل استعداد او خپلې خوښې مطابق معقوله او نا معقوله ګټه پورته کولای شوه. یو شمېر سیاسي اشخاصو، چې دا مهال خپل ګوندونه یا پخوانۍ ډلې ټپلې ولیدل، نو په دې لټه کې شول، چې د ازادو رسنیو له لارې په «ازاد سیاسي بازار» کې ځان مطرح کړي. په همدې خاطر یو شمېر داسې چاپي رسنۍ هم رامنځته شوې، چې ظاهراً د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو واقعیت کې خپل سیاسي، قومي، ژبني او سیمه ییز لیدلوري لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی تر ډېره حده کوښښ کوي، چې جنجالیز مسایل په یو اړخیز ډول مطرح کړي او په دې ډول ځان د شهرت پړاو ته ورسوي. دا ډول رسنۍ اکثره د هېواد د بېلابېلو شخصیتونو پر ضد تبلیغات کوي، خو اسلامي جمعیت تنظیم او د هغو په شان نورې ډلې، چې د جګړو د اصلي لوبغاړو په توګه مطرح وو او همدارنګه د هغوی د لوړ پوړو غړو په باب ځکه څه نه وایي، چې له هغوی سره فکري لېوالتیا او ارتباط لري، د بېلګې په توګه به د یو څو دا ډول خپرونو نومونه واخلو:

ملي ارمان، پیمان ورځپاڼې، اګاه، کابل اونیزې، نور، نورین ټلویزیونونه او داسې نورې رسنۍ. دا رسنۍ که څه هم په نورو مسایلو کې د خپراوي ازاد لاس لري، خو کله چې خبره د اسلامي جمعیت او نظار شورا په باب راشي او بیا د هغو د تېرو ناوړه عملونو په باب د لیکنو او ویناوو خپراوي ته، نو بیا دوی په اسانه زړه نه ښه کوي، چې دا ډول لیکنې او ویناوې خپرې کړي. د دوی د خپرونو لیدلوری له ورایه معلومېږي.

۲- د افغانستان لپاره نړیوالې رسنۍ: له نږدې شلو کلونو راهیسې یو شمېر نړیوالې رسنۍ د افغانستان لپاره خپرونې لري، خو د دې وروستیو څو کلونو په بهیر کې دا خپرونې نورې هم زیاتې او ځانګړې شوې دي ، په دې کې راډیویي او ټلویزیوني خپرونې په تېره بیا راډیویي هغه زیاتې دي. ددې خپرونو او رسنیو ټول لګښت د همغه مربوطه هېواد له خوا ورکول کېږي. طبیعي خبره ده، چې دا رسنۍ یوازې د افغانانو د اذهانو د خبرتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښانتیا لپاره کار نه کوي، د پردې تر شا خپل هدفونه هم لري، خو په هر ترتیب زموږ د ټولنې په خبرتیایي بهیر کې یې کارنده ونډه اخیستې ده. دلته به ددې رسنیو د ځینو لنډه یادونه وکړو:

ازادي راډیو: د افغانستان لپاره په شپه او ورځ کې (۱۲) ساعته په پښتو او دري ژبو نشرات لري او داسې اټکل کېږي، چې په افغانستان کې تر ټولو زیات اورېدونکي لري، دا راډیو ددې وس لري، چې د ورځنیو پېښو په باب تازه رپوټونه په مستقیم ډول خلکو ته ورسوي او نورې ژوندۍ خپرونې هم جوړې او خپرې کړي، نو ځکه یې د اورېدونکو شمېر هم زیات دی. ددې راډیو مرکزي دفتر د چک جمهوریت په مرکز (پراګ) او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی او مالي لګښت یې د امریکا متحده ایالاتونو د کانګرس له خوا ورکول کېږي.

بي بي سي: تر ټولو مشهوره او موثره راډیو ده، چې له دوو لسیزو راهیسې د افغانستان لپاره خپرونې کوي. ددې راډیو پښتو او دري خپرونې په افغانستان کې خپل خاص اغېز لري او د خلکو د باور کچه پرې ډېره اوچته ده. ددې راډیو مرکزي دفتر په لندن او سیمه ییز دفتر یې په کابل کې دی. د تمویل چارې یې طبعاً د انګلیستان د حکومت او خپلو ګټندویو منابعو څخه سمبالېږي.

امریکا غږ اشنا راډیو: دا د امریکا دولتي راډیو ده، چې د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، پخوا ((د امریکا غږ)) په نامه یادېده اوس ((د امریکا غږ اشنا راډیو)) په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نامه یادېږي. ددې ترڅنګ دوی د ((ډیوه راډیو)) په نامه بل راډیویي پروګرام هم لري، چې اکثره د کوزې پښتونخوا د پښتنو لپاره خپرونې لري، خو د افغانستان سیاسي او ټولنیز مسایل هم په کې خپرېږي. سربېره پر دې د امریکا غږ اشنا ټلویزیون هم ټول ټال یو ساعت د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، چې د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې خپرېږي. یو مهال د جرمني هېواد هم د افغانستان د ملي ټلویزیون له لارې په پښتو او دري ژبو همدومره نشرات درلودل.

ځینې نورې بهرنۍ راډیوګانې: ایران هم په پښتو او دري ژبو د افغانستان لپاره نشرات لري، چې دا نشرات ټول د ایران د حکومت په انحصار کې دي او د همغه دولت د فکر ځرګندونه کوي. د وچویله المان غږ، چین راډیو ، مسکو راډیو ، ال انډیا راډیو ، همدارنګه په افغانستان کې د ایساف له خوا خپرېدونکې (ازادۍ غږ راډیو) او ځینې نورې راډیوګانې هم د افغانستان لپاره په پښتو او دري ژبو خپرونې کوي، ددې راډیوګانو د تمویل سرچینې د همغو هېوادونو دولتونه دي.

د اغېز او موثریت له مخې په بهرنیو راډیو ګانو کې (ازادي)، (بي بي سي) او (امریکا غږ) تر نورو زیات تاثیر او زیات اورېدونکي لري؛ ددې راډیوګانو تاثیرات دومره زیات دي، چې په اورېدنیو رسنیو کې تر کورنیو دولتي او نا دولتي راډیوګانو هم ډېر تاثیر ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم څپرکی

د اوسنيو رسنيو فکري لوری

د تېرو اوو اتوو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنۍ، د سياست، اقتصادي اړو پېچ او خپلو تجربو تر بېلابېلو پړاوونو تېرې شوي او لا تېرېږي. په دې رسنيو کې له شخصي عقدو نيولې، تر رغوونکو ټولنيزو او سياسي نيوکو پورې ډېر مسايل نشر شوي دي. تخصصي او علمي رسنيو البته په خپله برخه کې خپل رول ادا کړی او هغه رسنيزه خلا، چې د نږدې دوو لسيزو په بهير کې رامنځته شوې وه، تقريباً ډکه شوې، خو په مجموعي ډول دا ډېره سخته خبره ده، چې ټولې رسنۍ دې له فکري پلوه، په څو فکري ليکو کې مطالعه او وارزول شي. هره رسنۍ په واقعيت کې خپل يو جلا فکر او ليد لوری لري او که چېرې د يوې رسنۍ فکر له بلې سره هماهنګ او منطبق وای بيا خو نو بلې ته اړتيا نه پيدا کېدله. که موږ غواړو پر هر اړخيز ډول د رسنيو فکر وشنو نو اړ يو چې هره رسنۍ په جلا جلا ډلو تحليل کړو، ان په دې حالت کې هم کېدی شي يوې واحدې نتيجې ته ځکه ونه رسېږو، چې د هرې رسنۍ فکر له پيله يو ډول، د کار په يو څه بهير کې بل ډول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور وخت په تېرېدو سره يې لا هم تغير موندلای دی. ځینو رسنيو د خپل ژوند په بهير کې له فکري پلوه منحني حرکت کړی، ځینو منکسر او يو شمېر رسنۍ بيا داسې دي، چې خپل خاص تنظيمي، سيمه ييز او قومي اهداف تعقيبوي او په فکري لوري کې يې چندان بدلون نه دی راغلی.

له دې ټولو متضادو او متغيرو نظرونو او ليدلوريو څخه يو څو مهمو مسايلو ته اشاره کوو، چې ځينو رسنيو رانغاړلي او پر همدې محور يې ليکنې او مطالب خپاره کړي دي.

۱- ملتپالنه: په پرمختللو، مخ پر ودې او ان په وروسته پاتې هېوادونو کې ملتپالنه د هېواد د ملي ارزښتونو او مقدساتو په توګه مطرح وي؛ د يوې ټولنې رسنۍ، علمي او مدني مرکزونه، سياستوال او ليکوال، روڼ اندي، روحانيون او عوام ځانونه د ملي ګټو او ملي ارزښتونو پر پالنې او ساتنې مکلف ګڼي. سياسي ګوندونه او اشخاص د قدرت پر سر د مناقشې او مناظرې مشروع او نامشروع لارې کاروي، خو هېڅوک هم د ملي هويت او ملي ګټو پر وړاندې ودرېدلای نه شي. په هغو ټولنو کې چې جګړې ځپلې وي او ګڼې ناروغۍ په کې تو کېدلي وي، يوه ناروغي په کې همدا وي، چې ځينې خلک هسې د ملي ګټو د تعريف او تشخيص لپاره پلمې لټوي او دوی په دې پلمه، چې اول بايد ملي ګټې، ملي هويت او ملي ارزښت تعريف شي، بيا پرې توافق وشي تر هغو وروسته به بيا موږ پرې بحث وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو هغه پلمه ده، چې د معقول زور له استعمال پرته بل ځواب نه شي لرلای، ځکه په ټولنيزو علومو او سياسي چارو کې د يوې پديدې تعريف هغسې مشخص نه دی، لکه د ساينسي هغو په شان، چې څوک بيا په کې دويمه خبره نه شي کولای، نو کله که په ټولنيزو علومو او چارو کې خبره د تعريف پر سر توافق ورسېدله، نو بيا خو پلمه جوړونکي پر هېڅ ډول تعريف موافقې ته حاضر نه دي. زموږ په نظر ملي ارزښتونه همغه دي، چې د پېړيو په اوږدو کې د ملت بېلابېلو وګړو او اقشارو پرې له کومې سياسي لاسوهنې او فشار پرته توافق درلود، دوی دا ارزښتونه درانه ساتلي او چا يې چې پر وړاندې دريځ نيولی، د هغو پر وړاندې ودرېدلي دي.

زموږ ځينو رسنيو د ملت د دغو ملي او طبيعي ارزښتونو خيال ساتلی او کوښښ يې کړی دا سې څه خپاره کړي، چې په ملت کې د ملي روحيې د پياوړتيا سبب شي، د کمترۍ او پرديپالنې احساس له منځه يوسي او د ملت د ارزښتونو دفاعي جوړښت ټينګ کړي. که څه هم په تېر اوه کلن بهير کې د فعالو ملتپالو رسنيو شمېر د ناملتپالو او ملت ضد رسنيو تر شمېره کم و او لا کم دی، خو بيا يې هم ځينو ملي رسنيو په دې برخه کې د دفاعي او تعرضي رسنيو رول اجرا کړی دی. په چاپي رسنيو کې ويسا، ارادې، کليد خپرونو، پخلاينې جريدې، يو زيات شمېر ولايتي راډيويي او چاپي خپرونې او همدارنګه ځينو دولتي ليدنيو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربډنيو او چاپي خپرونو د دې وروستيو څو کلونو په بهير کې تر يوه حده خپل ملي مسوليت ترسره کړی دی.

اريانا ټلويزيوني شبکې هم تر زياته حده د ملي ارزښتونو ملاتړ کړی، شمشاد، امروز او لمر ټلويزيونونو هم په دې برخه کې مناسبه ونډه اخيستې او افغان ټلويزيون هم تر خپله وسه کار کړی دی.

۲- سمون او ولسواکي:

د رسنيو يا مطبوعاتو په اړه دا خبره عامه ده، چې د ټولنې يا هېواد د ځواک څلورمه قوه ده، طبعاً په هغو ټولنو کې، چې د دولت نورې درې ګونې قواوې پر خپل ځای، پر فعاليت بوختې وي، يوه بلې سره د همکارۍ او ارتباط له مخې په خپل حقوقي او قانوني مسير کې کار کوي، ټولنه يې تر مستقيم کنټرول لاندې وي او د هېڅ ډول انارشۍ وېره نه وي، نو په داسې حالاتو کې که رسنۍ د يوه څلورم رکن يا قوت په توګه مطرح شي، نه يوازې دا چې ټولنې ته يې هېڅ خطر نه شته او يا هم ډېر کم ګواښ ورڅخه متصور دی، بلکې د زياتې ګټې، سمون او هر اړخيزې ذهني رغونې او فکري پرمختيا اټکل يې شته. خو زموږ په ټولنه کې چې د دولت نورې درې ګونې قواوې لا تراوسه د استحکام، قوت او پوخوالي ټول مميزات نه لري، نه يې ټول هېواد تر بشپړ کنټرول لاندې دی او نه هم په خپل منځ کې پوره هماهنګي او همکاري لري، اداري فساد يې تر ستوني رسېدلی او د پوره اداري کفايت د نشتوالي له ستونزې سره هم مخ دي، نو په داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالت کې د ډله ییزو رسنیو پوره خپلواکي او بشپړه ازادي له خطرونو خالي نه ده. په هر حال دې ډول خطرونو او پردیپالنې ته به هم، لږ څه وروسته اشاره وکړو، خو د اټکلي او بلفعلو خطرونو ترڅنګ د افغانستان اوسنیو رسنیو، د هېوادنیو چارو په سمون، د ځینو چارواکو د زیاتو او نامشروعو غوښتنو په مهارولو او د ولسواکۍ په پراختیا کې کارنده رول لوبولای دی. همدا رسنۍ دي، چې د حکومت کړنې یې څارلي، ارزولي، د خلکو غږ یې دولت ته رسولی او د دولت فعالیتونه یې ولس ته ورڅرګند کړي دي. د دې تېرو اوو کلونو په واټن کې هېڅ بله داسې مرجع یا سرچینه، چې د حکومت د درېواړو ارګانونو سترګه دې له هغو څخه وسوزي، له رسنیو پرته بله نه وه. یوازې همدا رسنۍ وې، چې دا ارګانونه یې تر یوه حد تر تاثیر لاندې راوستي وو. په ټولیز ډول د هغو نظرونو، مرکو او لیکنو شمېر لکونو ته رسېږي، چې په هغو کې د دولت پر کړنو نیوکې شوي او د همدې ازادو رسنیو له خوا خپاره شوي دي. که چېرې همدا کورنۍ او بهرنۍ رسنۍ نه وای نو خدای ج خبر، چې د افغانانو پر ستوني به د ظلم څومره خطرناکه خپسه ناسته وه، هم به ولس کړول کېده، هم به وژل کېده او هم به ټکول کېده، خو د فریاد او چغې ایستلو توان او امکان به یې هم نه درلود، اوس که له یوې خوا په دولت کې د فساد، رشوت او خیانت بازار ګرم دی، نو نادولتي موسسې او ان نړیوالې خیریې او نادولتي موسسې هم د لوټ او تالان په دې پړاو کې تر دولتي چارواکو او مامورینو کمې نه دي او ولس د فساد د ژرندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددغو دواړو پلونو ترمنځ ګير دی، همدا رسنۍ دي، چې له دې فساد څخه پرده پورته کوي، که څه هم فساد تر دې حده لوړ او د مهارت تر وروستۍ کچې رسېدلی، چې خپله کله کله يو زيات شمېر رسنۍ هم د هغوی تر انحصار لاندې راځي او اوس لا هم، لوی، اصلي او ستر فسادګر، مفسدين، جنايتکار او محتکر د انتقاد له څپې معاف او خوندي دي او لا هم په اکثرو رسنيو کې ددې وس نه شته، چې هغو ته ګوتې وروړي، خو بيا هم ځينې رسنۍ شته، چې ددې ډول اشخاصو د لسګونو ډول ډول فسادونو له يونيم څخه پرده پورته کوي. يوه غټه مغالطه داده، چې خپله مفسدين، محتکرين او جنايتکاران د رسنيو خاوندان شوي او د ازادو رسنيو په نوم يې خپلې تنظيمي او شخصي رسنۍ فعالې کړي او پر دې بريالي شوي، چې عامه ذهنيت ګډوډ او ابهام رامنځته کړي، دا کار ددې سبب ګرځي، چې ځينې خلک د رښتينو او نا رښتينو ازادو رسنيو توپير ونه کړای شي، خو دې سره سره افغاني ازادې رسنۍ ورو ورو د پوخوالي پر لوري ګامونه اخلي او ورځ پر ورځ نوې تجربې ترلاسه کوي. د همدې ازادو رسنيو اغېز دی، چې په يو زيات شمېر دولتي موسسو کې په ښکاره ډول د فساد مخه نيول شوې ده، همدا رسنۍ وې، چې د هېواد له بېلابېلو ګوټونو څخه يې په خپلو راپورونو، د ولس د مظلوميت غږ، د حکومت لوړ پوړو چارواکو ته رسولای دی. ما څو ځله د ولسمشر له خولې په رسنيو او له خلکو سره په غونډو کې اورېدلي، چې زه د رسنيو له لارې پر دې ستونزه خبر شوم او

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا مې د هغه ځای مشران او حکومتي چارواکي راغوښتي او مشکلات مې حل کړي دي. په لسګونو ځله داسې پېښ شوي، چې په یوه سیمه کې کوم دولتي چارواکي پر خلکو ظلم کړی او یا یې له خلکو سره ناوړه چلند کړی، مخکې تر دې چې د حکومت نورې اړوندې ادارې، لوړ پوړي حکومتي چارواکي خبر کړي، میډیا مخکې ترمخکې د خلکو غږ خپور کړی، جمهور رئیس څو ځله د همدې رسنیو له لارې د خپاره شوي رپوټ پر بنسټ خپل ځینې محلي چارواکي له دندې لرې او یا یې بدل کړي دي. همدا راز دا رسنۍ وې، چې دولتي چارواکي، مخور شخصیتونه او د ولس استازي او ان د دولت سیاسي مخالفین یې مخامخ سیاسي بحثونو ته سره کېنول او قضاوت یې ولس ته پرېښود، سره له دې چې په ځینو دا ډول بحثونو کې به د ازادو رسنیو په نامه ځینې نا ازادو رسنیو خپل لیدلوری هم پر بحثونو تحمیل کړی وي، خو بیا هم ډېرې داسې ازادې رسنۍ وې، چې د ناپیېلتوب اصل یې مراعت کړی دی. ازادو رسنیو ولس له دولت او دولت له ولس سره وصل کړی او یو بل ته یې د هغوی پیغامونه رسولي دي، ولس د ازادو رسنیو له لارې خپل فریادونه او غوښتنې حکومت ته رسولي، دغسې حکومت هم خپل غږ او هغه غوښتنې، چې د خپلو دولتي رسنیو له لارې یې د رسولو جوګه نه و، د همدې ازادو رسنیو له لارې، هم خپل ولس ته، هم خپلو مخالفینو، هم ګاونډیو هېوادونو او هم خپلو نورو سیالانو ته رسولي دي. دولتي رسنۍ، چې په افغانستان کې له لسیزو راهیسې د باور پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحران اخته دي، په خپل هېواد ، سیمه او نړۍ کې یې اغېز کم دی، ځای یې همدې ازادو رسنیو ډک کړی دی. د ازادو رسنیو رول دومره زیات و ، چې کله به هم په افغانستان کې د پاکستان د پوځي مداخلې موضوع مطرح کېدله، نو د افغانستان دولت به زیاتره د همدې ازادې رسنۍ له لارې خپل پیغام، ولس او نړیوالو ته رسوه. همدې ازادو رسنیو به دا موضوع ډېره ګرموله، ان تر دې حده چې یو وخت د پاکستان حکومت رسماً له نړیوالې ټولنې وغوښتل، چې حامد کرزی دې نور په میډیا کې په موږ پسې تبلیغ نه کوي. په مقابل کې د حامد کرزي غبرګون دا و ، چې پاکستان دا مهال په هر لحاظ تر افغانستانه غښتلی دی، په تېره بیا له پوځي او اقتصادي پلوه، ماته همدا یوه لاره پاتې ده، چې د (میډیا) له لارې خپل غږ پورته کړم او د دنیا پام په افغانستان کې د پاکستان مداخلې ته راواړوم. په همدې وجه د پاکستان حکومت څو ځله په پاکستان کې پر خپرېدونکې افغان ازادې میډیا باندې بندیز ولګاوه. که څه هم د پاکستان پر وړاندې د افغانستان د ازادې میډیا ژبه تېره وه او لا تېره ده، خو د ایران د مداخلو په باب بیا هغومره تېزه نه ده، دلته بیا سړي ته د رښتینې، ازادې او خپلواکې میډیا په باب پوښتنې راپیداکېږي، خو دې تو پیر سره سره ایران هم سل په سلو کې د ازادو رسنیو له ګوزارونو خوندی نه دی. هغو تنظیمونو، ډلو، رسنیو او اشخاصو ته، چې ایران پیسې ورکوي، هغوی خو طبعاً پر ایرانپالنه مصروفې دي او د مذهب تر چتر لاندې د ایرانپالنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چوپړ کوي، خو په دې ترڅ کې بیا زموږ یو شمېر داسې ازادې رسنۍ شته، چې نه یوازې د پاکستان لاسوهنو ته متوجه دي، بلکې د ایران مداخلې هم له نږدې څاري، دې رسنیو د مذهب په جامه کې د ایران له مداخلو څخه پرده پورته کړې او هغه شبکې، اشخاص، تنظیمونه او رسنۍ یې رسوا کړي، چې په ښکاره او پټه د ایران له خوا تمویلېږي، ددې کار په مقابل کې نه یوازې ایرانپالو ډلو ټپلو سخت غبرګون ښودلی، بلکې د ایران حکومت هم سخت وارخطا شوی او په کابل کې د ایران سفیر څو واره د اطلاعاتو او کلتور وزارت له مسولینو او همدارنګه نورو دولتي چارواکو څخه جدي غوښتنه او هیله کړې، چې د ایران پر ضد باید دا ډول تبلیغات بند شي او که نه نو موږ به افغانستان ته پر خپلو مرستو(!) له سره غور وکړو.

د ایران سفارت د چارواکو ددې وارخطایۍ علت دا و، چې افغاني ازادو رسنیو د ننبې منځ ویشتی و. افغاني ازادې رسنۍ اوس د شک، تردید او باور له همداسې کړلېچونو تېرېږي، خو د دې تېرو نږدې اوو کلونو په اوږدو کې، چې دې رسنیو کوم بریالیتوبونه ترلاسه کړي او څومره چټک پرمختګ یې کړی، د نړۍ په هېڅ هېواد کې د میډیا پرمختګ له دې چټک پرمختګ سره د پرتلې وړ نه دی؛ د دې تېرو څو کلونو په ترڅ کې افغاني رسنیو د افغاني ټولنې اکثره برخې تر پوښښ لاندې راوستې دي.

((په ۲۰۰۷م کال کې کلید ګروپ او فریدریک ایبرټ سټیفټنګ (FES) د رسنیو د پوښښ، لاسرسي او د معلوماتو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهمو سرچینو په هکله یوه سروې ترسره کړه، ددې څېړنې له مخې:

- روانې جګړې د پوښتنې تر ټولو لوړه کچه ۳۲،۱۷٪، د بشر حقونو ۷،۱۰٪ او بیا رغونې ۵،۹٪ درلوده، خو که چېرې اقتصاد ۹۲،۵٪ چې د یوې بېلې کټګورۍ په توګه په پام کې نیول شوی و، ورسره یوځای شي، وروستی هغه ۴۲،۱۵٪ ته لوړېږي.
- د خلکو د اړتیاوو او غوښتنو په هکله راپورونه په بیا رغونې پسې راځي ۲۰،۸٪، سیاست په ده پسې راځي ۹۲،۷٪ او ټولنیز سلوک په سیاست پسې، چې ۹۲،۲٪ جوړوي.
- په سروې کې شاملې موضوع پورې اړوندې نورې ساحې د ټول پوښتنې تر ۵٪ کمه برخه جوړوي، چې په دې کې مخدره موادو د پوښتنې لاندې راغلیو راپورونو ۹۳،۴٪، اداري فساد ۸،۴٪، نړیواله مرسته ۲۱،۴٪، چاپېریال ۷،۲٪ او د حکومتي ادارو حساب ورکول یوازې ۸۲،۰٪ جوړوي.
- د بشر د حقونو په هکله د راپورونو د کتلو پر وخت دغه اړخونه په پام کې نیول شوي وو:
- د بشر حقونه په عمومي توګه ۳۳،۴٪، د ښځو حقونه ۳۰،۴٪ او ډیموکراتیک حقونه ۰۷،۲٪.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د معلوماتو سرچینې تر ډېره حده حکومتي وې؛ د خپرو شویو معلوماتو د نږدې ۴۰٪ نسبت حکومتي سرچینو ته شوی و، مرکزي حکومت ۹۲، ۲۲٪ او ځایي حکومتونه ۴۸، ۱۲٪. البته دغه پوښښ هغه وخت ۲۰، ۵۲٪ ته لوړ شو، چې بین الحکومتي سازمانونه ۲۵، ۱۰٪ او بهرني حکومتونه ۱۹، ۲٪ په ورته ګروپ کې سره ونیول شول.
- د معلوماتو نورې سرچینې: اشخاص ۵۳،۸٪، مدني ټولنه ۲۳،۸٪، نور موسسات ۸،۷٪ او محلي فعالین ۴۲،۵٪ وو.
- نړیوال خبري اژانسونه د افغاني رسنیو د پوښښ ۷۲، ۱۲٪ برخه جوړوي. دغه شمېر د رسنیو له خوا د باختر د دولتي خبري اژانس د نړیوالې څانګې له خوا د برابرو شویو خدمتونو په پام کې نیولو پر اساس ټاکل شوی دی. (باختر خبري اژانس تر ډېره حده ۸۵٪ بهرني مواد ژباړي). کله چې باختر خبري اژانس ترې وابستل شو، نړیوالو خبري اژانسونو د افغاني رسنیو د پوښښ ۲۳، ۱۰٪ جوړوله.
- په څېړنه کې شاملو رسنیو د افغان خبري اژانسونو مواد کارول- ۷۲، ۲۴٪ د هغو معلوماتو چې خپاره شوي، زیاتره د پژواک، افغان او باختر خبري اژانس په واسطه برابر شوي دي.[1]

---

[1] رسنۍ یعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغسې يوه پېچلي سياسي، پرمختيايي او جګړه ييز حالت کې د رسنيو دا ډول پرمختګ له قربانيو پرته ناشونی دی، د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې په مجموعي ډول لس تنه افغان ژورناليستان وژل شوي، په لسګونو تنه لنډ مهالي زنداني شوي او په مجموعي ډول د ژورناليستانو پر وړاندې د تاوتريخوالي په سلګونو پېښې ثبت شوي دي. د همدغو قربانيو برکت و، چې زموږ په ولس کې د جرئت روحيه وروزل شوه، په سياسي ډلو کې د زغم کلتور تر يوه بريده دود شو، جنګسالارانو او نور زورواکو د رسنيو له وېرې په خپل تشدد کې کمی راوست؛ ان د افغانستان ملي شورا، چې د يو زيات شمېر جنګسالارانو، زورواکو او سرتمبه اشخاصو کميت په کې له وړايه ښکاري او پر لومړيو شپو ورځو يې ځان له هر ډول انتقاده خوندي باله، همدې ډله ييزو رسنيو کنټرول کړه او دا يې ورته څرګنده کړه، چې که تاسو پر حکومت نظارت کوئ، داسې نور څوک هم شته، چې تاسو هم وڅاري، نو په دې ډول ازادو رسنيو د ولس د ذهني کچې په اوچتيا او د ولسواکۍ په پراختيا کې تر خپله وسه ونډه واخيسته.

۳- پرديپالنه:

په تېرو بحثونو کې مو ورته اشاره وکړه، چې ټولې افغاني رسنۍ ازادې نه دي، د ازادو په نامه نا ازادې يا تړلې رسنۍ هم شته، چې د رسمي اسنادو او نورو حقوقي مدارکو له مخې يې سپينول او زباتول اسانه خبره نه ده، خو ددې رسنيو ؛ تصويري دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چاپي، اورېدنې دي که کتنې، د چلوونکو له فکري ليدلوري او خپله ددې رسنيو د مطالبو له څرنګوالي سره يې ته پته لګي، چې ددې خپرونو سلسله څېرته رسي. د دې رسنيو خپرنيز حجم، ورځنۍ لګښت، د کارکوونکو د معاشونو او نورو لګښتونو قرينه او د لګښتونو دنه بشپړاوي دوراني حرکت، د سړي باور پياوړی کوي، چې دا ډول خپرونې يا رسنۍ له بهرنيو سرچينو خړوبېږي. د دې رسنيو د چلوونکو ساده ګي په دې کې ده، چې خپل غرضونه او د پرديو ورسپارل شوي نظرونه، په اسانۍ سره نه شي پټولای او هر څه دومره ډانګپيېلي وايي، چې سړی فکر کوي؛ د کوم ګاونډي هېواد رسنۍ وي. دا رسنۍ له ظاهري سليقې يا ډيزانه نيولې، د ژبې تر کارونې او بيا د هغې تر فکري محتوا پورې اکثره محتويات داسې ډاګيز خپروي، چې بل ثبوت ته يې هېڅ اړتيا نه شته. په افغانستان کې د ازادو رسنيو په نامه د نا ازادو رسنيو تر شا کېدی شي د يو زيات شمېر هېوادونو په تېره بيا د ګاونډيو هېوادونو لاس وي، خو هېڅ بل ملک يا هېواد به په رسنيز فعاليت کې دومره مصروف نه وي، لکه ايران، چې په افغانستان کې بوخت دی. په افغانستان کې ګڼ شمېر ټلويزيونونه د ايران له خوا نصب او مونتاژ شوي او د نږدې اوياوو (۷۰)په شاوخوا کې چاپي رسنيو ته پيسې ورکوي. د پيسو د ورکړې په باب داسې کوم مستقيم سند نه شته، نه يې ثوک پيدا کولای شي او نه هم په دې معاصره نړۍ کې څوک چاته د مداخلې داسې لاسوند په لاس ورکوي، چې هغه دې په سيمه کې د هغه نورو رقيبو ډلو ته هم په لاس ورشي، خو دا د لمر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شان یو څرګند حقیقت او واقعیت دی، چې ایران په افغانستان کې مذهبي، ژبني، کلتوري، سیاسي او اقتصادي ټول هدفونه تعقیبوي، نور هېوادونه په افغانستان کې د ایران په شان کوم خاص ژبني او کلتوري هدفونه نه لري، البته نور هدفونه طبعاً لري، نو ځکه خو د ایران ستر مخالفین؛ د امریکا متحده ایالتونه او نور په افغانستان کې د ایران فرهنګي، مذهبي مداخلې ته د ډېر خطر په سترګه نه ګوري، ایران له دې حالت نه اعظمي ګټه پورته کوي او په افغانستان کې د خپلې اوږدې ستراتیژۍ پر اساس فرهنګي، مذهبي او ژبني فعالیتونه ترسره کوي. د ایران ترڅنګ پاکستان، روسیه، هند، ترکیه او د منځنۍ اسیا ځینې هېوادونه هم دلته خپل فرهنګي هدفونه تعقیبوي، خو ډېرې همغه کورنۍ شبکې او اشخاص چې له ایران سره اړیکې لري، له همدې هېوادونو څخه هم خوړلني ترلاسه کوي. ځینې رسنۍ په هېواد کې د هندي کلتور د خپراوي سبب ګرځي، دا خپرونې اکثره د ټلویزیوني فلمونو او ډرامو له لارې ترسره کېږي، کله چې څوک پر نیمه شپه کابل کې کوم شخصي ټلویزیون ګوري، نو په اکثرو کې یې هندي فلمونه خپرېږي، ځینې یې ډوبله شوي او ځینې له ډوبلې یا ژباړې پرته هم خپرېږي. ددې ډول ډرامو او فلمونو خپرول نه یوازې د ځوان نسل د روحیې د خرابېدو سبب ګرځي او زموږ د ماشومانو او تنکیو ځوانانو فکر کږوي، بلکې د کورنیو پر مېرمنو او نورو محسنو اشخاصو هم اثر کوي؛ په دې ډرامو کې دومره هنري قوت شته، چې یو ځل یا دوه ځله یې څوک وګوري، نو د مخدره موادو د روږدي په څېر پرې عادت شي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ډرامې نه یوازې پر اوږده مهال زموږ پر ټولنه منفي تاثیرات لري، بلکې همدا اوس یې هم په ګڼو کورنیو کې کورني اختلافونه پیدا کړي دي. کېدی شي په ناشمېره کورونو کې د همدې ډرامو د کتلو یا نه کتلو او په کورنیو کې پر مېرمنې او مېړه، خوابنې او نږور باندې د هغو د پرېوتو تاثیراتو له امله، د هغوی ترمنځ سختې لفظي او فزیکي جګړې او نورې خوابدۍ رامنځته شوې وي، خو ددې ډرامو او هندي فلمونو له لارې، د هندي کلتور ددې روان سېلاب تر شا کوم سیاسي او استخباراتي لاسونه کار نه کوي، دا یوازې د همغو تصویري رسنیو کار دی، چې غواړي له دې لارو خپل مینه وال زیات کړي او بیا د اعلانونو له لارې ګټه ترلاسه کړي. د هندي فلمونو د خپراوي لپاره نه یوازې دوی ته هندي کمپنۍ پیسې نه ورکوي، بلکې دوی لا مجبور دي د ځینو ډرامو د خپراوي په خاطر همغو کمپنیو ته پیسې ورکړي، خو د ایران فرهنګي او مذهبي مداخله بیا د هندوستان په شان نه ده، دوی له همدې فرهنګي او مذهبي لارې غواړي، په افغانستان کې د خپلې پراختیا غوښتنې د اوږدې ستراتیژۍ عملي کېدو ته لاره اواره کړي، نو ځکه خو یې دلته د اشخاصو او تنظیمونو په نامه ګڼ شمېر تصویري او نورې رسنۍ فعالې کړي او د هغوی لګښت برابروي. دا رسنۍ په ډېره سپین سترګۍ سره په ښکاره او مستقیم ډول او له کوم هنري کیفیت پرته د ایراني کلتور د پراختیا لپاره کار کوي. ایرانۍ ژبه او لهجه ان په دې ډول کاروي، چې تصنع او تکلف په کې له ورایه ښکاري، خو څرنګه چې پرې د فشار قوه وارد ېږي، ځان اړباسي په همغه شکل

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرونې وکړي، چې ایران یې غواړي. دا ډول رسنۍ دومره په پردېپالنه کې ډوبې دي، چې څوک هسې هم د ایران د مداخلې نوم واخلي، نو دوی بدورګې شي، ددې پر ځای، چې د ایران خپل مقامات او رسنۍ یې ځواب ورکړي، دوی یې پر ځواب اخته کېږي. په دې ډول رسنیو کې چاپي، تصویري، اورېدنۍ او کتنۍ ټولې شاملې دي. دا ډول خپرونې که د ایران له مالي او تخنیکي نعمت څخه محرومې شي، نو عمر یې تر یوې میاشتې هم نه شي غځېدلای، خو اوس یې د ازادو رسنیو رنګه تر ډېره بده کړې ده. اوسمهال په واقعیت کې ایران په رسنیزه برخه کې تر هر بل هېواد او ان زموږ تر خپل دولته هم برلاسی دی. ددې برلاسي یو علت د ایران خپله سرشاره مالي منابع دي، چې په دې برخه کې یې لګوي او بل علت یې دا دی، چې د افغانستان د دولت په درېواړو ارګانونو کې داسې لوړ رتبه او ټیټ رتبه چارواکي او مامورین شته، چې د ایران له دې پالیسۍ سره همغاړي دي او د ایران دې مداخلې ته لاره اواروي. د ځینو شمېرنو له مخې ایران هر کال رسنیو او فرهنګي چارو ته درې سوه (۳۰۰) ملیونه ډالره پانګه بېلوي، ددې پانګې یوه برخه یې په نورو هېوادونو او له هغې جملې نه په افغانستان کې مصرفېږي او نوره اکثره یې په خپله ایران کې لګېږي، دا په داسې حال کې ده، چې د افغانستان دولت د مامورینو له معاشونو پرته، د انکشافي کارونو لپاره د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت ته په کال کې یو ملیون ډالر پانګه هم نه ورکوي، خو ایران کېدی شي یوازې په دې فرهنګي او ژبنۍ برخه کې د افغانستان پنځوس برابره لګښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، نو ځکه خو په افغانستان کې اوسنۍ میډیا تر ډېره ځایه د ایران له خوا کنټرولېږي او هغه برخه، چې د ایران د دې ډول مداخلې مخالفت کوي، هغه له تخنیکي، اقتصادي او صحافتي پلوه د ایران پلوه خپرونو په انډول په قوي دریځ کې نه ده. ضرور نه ده، چې موږ دلته د ټولو ایرانپلوه رسنیو نومونه واخلو، که نومونه یې یاد هم کړو، نو پرته له دې چې په رسنیو کې د ځان پر ضد یوه تبلیغاتي جبهه پرانیزو، بل څه نه شو ترلاسه کولای. د افغانستان دولتي ارګانونه هم، اوس په دې موقف کې نه دي، چې د پردیپالو رسنیو څارنه، پلټنه او کنټرول وکړي، که کولای یې شوای، نو خبره دې حد ته نه رسېدله، ددې ډول ارګانونو اکثرو دا غوښتنه او پوښتنه وي، چې ثبوت باید وړاندې شي، دوی ثبوت هغو کاغذونو ته وایي، چې رسماً د ایران د حکومت ټاپه او د چارواکو لاسلیکونه ورباندې وي، خو هغو ته ثبوت نه وایي، چې عملاً د ایران د تاریخي ورځو، شخصیتونو او نظریاتو نمانځنه کېږي، د ایران په څرګند ملاتړ او لسګونو ملیونو ډالرو لګښت ورته مدرسې جوړېږي او په ملیونو ملیونو ډالره ورته ټلویزیونونه فعالېږي، ددې مدرسو او ددې رسنیو ورځنی لګښت ثبوت نه دی؟ ښه به وي، چې دلته د ثبوت په اړه د یو نومیالي سیاستوال یو مثال هم وړاندې کړو: «له خان عبدالولي خان نه چا پوښتنه وکړه، چې ته د هغه شخص په باب څه ثبوت لرې؟ هغه ورته وویل: «ثبوت له علایمو ښکاري؛ یو شی دی، ژېړ دی، ګرد دی، تریو دی، په لاس کې ځایېږي، نو پرته له دې چې زه یې درته ووایم، ته باید خپله پوه شې چې نارنج دی.» یو ډاکتر هم، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ناروغ ناروغي تشخيصوي، نو له نښو نښانو او علايمو يې معلوموي، نو خپله دغه نښې نښاني او ددغو رسنيو فزيکي او فکري موجوديت، ايرانپالنه او ايرانستاينه د ايران د مداخلو ثبوت دی. يوازې يو مثال به د يوې ضروري بېلګې په توګه راوړو. (تمدن) ټلويزيون او د (خاتم النبين) په نوم د شيخ محمد اصف محسني تر چتر لاندې جوړه شوې مدرسه، د ايران د مداخلو څرګند ثبوت دی. د زيات باور لپاره خپله د ټلويزيون نشرات، د ټلويوزيون د مونتاژ چارې، وسايل او خپله د مدرسې داخلي او بهرنی جوړښت وګورئ، فکر کوم همدا به کفايت وکړي. کومې نورې ايران پلوه رسنۍ چې دي، هغوی په قصدي، شعوري او څرګند ډول د ايران تائيد او توصيف کوي، تر دې بل زيات يا څرګند ثبوت څه ته وايي؟ پر ايران او هند سربېره، چې په بېلابېلو ډولو، کلتوري تاثيرات لري: ايران په ژبني، مذهبي او کلتوري او هند په کلتوري برخه کې، ځينې نور هېوادونه هم خپل خپل تاثيرات لري. زموږ ميډيا په يو نه يو ډول د غربي کلتور د خپراوي لپاره هم کله کله استعمالېږي، دا کېدی شي د لويديز کلتور عام تاثيرات وي او يا هم کېدی شي د ځينو رسنيو د اقتصادي ګټو په موخه وي، خو په هر ترتيب دا ډول تاثيرات هم شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

پر افغاني ټولنه د رسنیو اغېز

د هرې پدیدې شتوالی د هغې پدیدې له ضرورت سره نسبت او تناسب لري؛ که چېرې په ټولنه کې د یوې یا بلې پدیدې د شتوالي ضرورت او ظرفیت نه وي او چاپېریال ورته مساعد نه وي، نو هغه پدیده اصلاً هېڅ رامنځته کېږي نه او که رامنځته هم شي، نو عمر به یې ډېر لنډ او تنګ وي. افغاني اوسنی رسنۍ هم زموږ د ټولنې یو ضرورت دی، خو دا چې دا رسنۍ د ټولنې ټولې اړتیاوې خړوبوي او یا په دې لاره کې هڅه کوي که نه؟ دا بیا یو بل بحث دی. په هر ډول زموږ اوسنۍ رسنۍ پر ټولنه خپل تاثیرات لري او د ټولنې خپل تاثیرات بیا پر رسنیو دي، البته ځینې هغه رسنۍ چې له بهرنیو سرچینو خړوبېږي، د افغاني ټولنې د تعاملاتو ډېر خیال نه ساتي، خو بیا هم پر ټولنې زیاتره خپل تاثیرات پرېږدي.

رسنۍ لکه څنګه چې په نورو ټولنو کې د خلکو د ذهني ودې سبب ګرځي، زموږ په ټولنه کې هم دا حالت لري، خو دلته څه ناڅه په ځینو برخو کې د انارشۍ لامل شوي هم دي، په هر ترتیب پر ټولنه یې ذهني تاثیرات شته، چې دلته به په څو کته ګوریو کې ورته نغوته وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ولس پر ذهن يې اغېز: په ولس کې د بېلابېلو پاړکو د ډلبندۍ او په خپله د رسنيو د بڼې او ظرفيت له مخې د ټولو رسنيو تاثير، پر ټولو خلکو يو شان نه دی. دلته کولای شو ټولنه له ذهني پلوه پر عوامو او خواصو يا عوامو او روښنفکرو پاړکو وويشو:

الف- عوام: له رسنيو څخه د عوامو اخيستنه يا هم د ولس پر ذهن د رسنيو تاثيرات هغه شان نه دي، لکه د روښنفکرانو چې دي او نه يې تاثير هغه شان دی، لکه پر روڼ اندو. عوام او په تېره بيا نالوستی قشر د رسنيو له ټولو ډولونو څخه پوره ګټه نه شي اخيستلای او نه ورته لاسرسی لري. راډيو په کليوالي سيمو او ټلويزيون په ښاري سيمو کې د عوامو پر ذهن خپل خپل اغېز لري. عوام هم پر دوو برخو وېشلای شو، يوه برخه لوستي عوام او بله نالوستي عوام. له رسنيو څخه ددې دواړو اخيستنه هم يو شان نه ده. لوستي عوام د رسنيو پر دې پورته دوو ډولونو سربېره له چاپي او کتنيزو يا برېښناييزو رسنيو څخه، که چېرې لاسرسی ورته ولري، هم ګټه اخيستلای شي، بل د افغانستان د اکثرو او ان څه کم ټولو رسنيو ژبه رسمي بڼه لري، يانې په رسنيو کې د ليک او کتاب ژبه کارول کېږي، چې طبعاً دا د عوامو له ورځنۍ محاوره يي ژبې سره توپير لري، نو ځکه خو د عوامو يوه درنه برخه د رسنيو پر هغې رسمي ژبه سم نه پوهېږي، چې دوی يې کاروي. خو د عوامو لوستی قشر کېدی شي د ژبې له دې ډول کارونې ګټه واخيستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیدنیو رسنیو تصویر تر ډېره بریده د رسمي یا لیکنۍ ژبې ستونزه اواره کړي، ځکه په دې ډول رسنیو کې تصویر په خپله خبرې کوي. خو دې رسنیو ته لا هم ډېر مزل پاتې، چې د هېواد کلیو، غرو او رغو ته ځان ورسوي، په هر ترتیب د افغانستان عوام (لوستي او نالوستي) په یو نه یو ډول له رسنیو او د هغو له بېلابېلو ډولونو سره تړلي دي. همدا رسنۍ دي، چې دا ستونزې یې وخت پر وخت حکومت ته رسولي او د حکومت د مسولینو پیغام یې هغوی ته لېږدولای دی. هر کله چې عوام یا ولس له دولتي چارواکو په تنګ شي او یا هم له نورو ظلمونو سره لاس او ګرېوان شي، نو وروستی دمه ځای یې همدا رسنۍ دي. رسنۍ تر دې حده د خلکو پر ژوند تاثیر کوي، چې یوه رسنۍ پر دې هم بریالۍ شوه، چې د یوې سیمې د خلکو څلوېښت کلنه دښمني پایته ورسوي. (لمر) ټلویزیون یو ځل د ننګرهار د (دره نور) ولسوالۍ د هغې سیمې د خلکو د ژوند پر حال یو رپوټ برابر کړی و، چې دا څو لسیزې په خپلو کلیو کې یو بل ته په مورچل کې ناست وو او پر دواړو خواوو ژوند ډېر تنګ شوی و، کله چې دا رپوټ له ټلویزیون څخه خپور شو، د مرکزي او سیمه ییز حکومت چارواکي ورته ډېر متوجه شول او دا شخړه یې د جرګې مرکې او دولتي فشار له لارې په داسې ډول اواره کړه، چې دواړه لورې پرې خوشاله شول. د سیمې خلکو د حکومت ترڅنګ له رسنیو (لمر) ټلویزیون څخه هم مننه وکړه، په واقعیت کې همدا رسنۍ ددې سبب شوې، چې دا ستونزه حل کړي. په دې ډول پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنیو د سیمو خلکو باور زیات شو. افغاني رسنیو د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې د خلکو د ژوندانه او ستونزو په باب په لکونو راپورونه خپاره کړي، خو بیا هم هغه ډول، چې رسنۍ نورو ټولنو کې د خلکو پر ذهن حکومت کوي، دلته لا هغې مرحلې ته نه دي رسېدلي. کېدی شي ددې علت له یوې خوا د ټولنې د اکثریت نالوستوب وي، خو له بلې خوا د رسنیو نوی پیل شوی ژوند دی، چې تر اوسه لا ډېره تجربه نه لري او ډېر عمر یې نه دی خوړلی. ددې ترڅنګ د پخوانیو دولتي رسنیو تاثیرات هم رول لري، چې یو اړخیز نشرات یې کول او خلکو پرې باور نه کاوه، اوس شاید ځینې خلک فکر وکړي، چې ازادې رسنۍ هم همغه ډول رسنۍ دي. ددې ترڅنګ د ځینو رسنیو منفي لیدلوری او تګلوری، تنظیمي او قومي ممیزات هم کولای شي پر رسنیو د خلکو باور کمزوری کړي، خو په هر ډول اوس زموږ په ټولنه کې د رسنیو اغېز ورځ پر ورځ زیاتېږي، دا تاثیرات د ولس ذهن ته ور رسېدلي او لا ور رسېږي، خو لکه څنګه چې دمخه مو یادونه وکړه د ټول ولس پر ذهن دا تاثیرات یو شان نه دي. له رسنیو څخه د روښنفکره قشر او سیاسي پاړکي تعبیر، تفسیر او ګټه اخیستنه بیا بل ډول ده، چې دلته به ورته په لنډیز سره اشاره وکړو.

ب- د روښنفکر قشر: رسنیو نه یوازې زموږ د عوامو پر ذهن تاثیر کړی، بلکې تر هغو زیات یې د روښنفکرانو ذهنونو ته هم لاره کړې، اصلاً خو د رسنیو تاثیرات زیاتره پر همدې روښنفکره قشر دي؛ رسنۍ په واقعیت کې د همدوی په زور

(c) ketabton.com: The Digital Library

چلېږي، د همدوی افکار تمثیلوي او پر همدوی باندې تر هر څه زیات اغېز ښندي.

د افغانستان په اوسنیو ازادو رسنیو کې په زرګونو لیکوال، ژورنالیستان، تخنیکي کارکوونکي او د نورو برخو چلوونکي پر کار بوخت دي، څوک چې بحثونو ته راغوښتل کېږي او یا پرې بحثونه کېږي، هغوی اکثره له لوستي او روښنفکره قشر څخه دي، لنډه دا چې د یوې خپرونې یا رسنۍ چلوونکي، چې خپله روښنفکران وي، نو مخاطبین به یې هم طبعاً اکثره د همدې قشر اړوند خلک وي، خو د هېواد پر روښنفکره قشر د رسنیو تاثیر بیا هغه شان نه دی، لکه پر عوامو چې دی؛ رسنۍ د عوامو پر ذهنیت ورو ورو تاثیر کوي او که چېرې رسنۍ مثبت او یا هم منفي لیدلوري ولري، نو دا تاثیرات هم پر هغوی، ورو ورو اغېز کوي او یو اوږد زماني واټن غواړي، ددې علت دادی، چې زموږ د رسنیو ژبه د عوامو له هغې څخه تر یوځایه توپیر لري، خو دا تاثیرات بیا پر روښنفکره قشر آني دي. اوس زموږ ازادې رسنۍ د روښنفکره قشر په هغو بېلابېلو ډلو پورې تړلې، چې خپل خپل ذهني تمایلات لري، په ځینو برخو کې کېدی شي دا ذهني تمایلات خپلواکې سرچینې ولري، خو تر ډېره دا فکرونه له بهرنیو سرچینو څخه الهام اخلي، طبیعي خبره ده، چې د دوی له خوا سمبالېدونکې رسنۍ هم ددې ډول افکارو خپرندویې دي، دا هغه جریان دی، چې یو شمېر تحصیل کړي اشخاص یې پر خپرولو مصروف دي او یو شمېر نور بیا د دې جریان پر ضد خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه کوي، په دې ډول د هېواد د روښنفکره قشر یوه خورا زیاته برخه له رسنیو څخه د خپرېدونکو متضادو فکري جریانونو پر خپراوي، رفعې او دفعې مصروف دي. په دې منځ کې هغه ازادې رسنۍ، چې د خپلواکو شخصیتونو له خوا خپرېږي، جانبي عوارض یې کم دي، خو ګټه یې زیاته ده، دا ډول خپرونې یا رسنۍ د هېواد د ټولو قشرونو په ذهني عمار کې کارنده ونډه اخلي او د ملت د ویښتیا به سبب ګرځي. دې ډول رسنیو د هېواد د یو زیات شمېر روښنفکرانو د ذهني سطحې په ښېرازۍ کې هم ښه رول ادا کړی او ادا کوي یې. که دا رسنۍ نه وای، ډېره سخته به وای، د هغو رسنیو مخه نیول شوې وای، چې د ازادو رسنیو په نوم خپرېږي، خو په واقعیت او حقیقت کې ازادې نه دي. په مجموعي ډول زموږ له رسنیو څخه، د هېواد روښنفکره قشر زیات اغېزمن شوی او اغېزمنېږي، دا اغېزمني، په مثبتې او منفي دواړو خواوو کې محسوسه ده.

۲- پر دولتي چارواکو یې اغېز:

د تېرو اوو کلونو په اوږدو کې رسنیو، لکه څنګه چې د عام ولس او روښنفکره قشر پر ذهن خپل اغېز شیندلی، دغسې یې پر دولتي چارواکو هم تر بل هر څیز زیات اغېز کړی دی. په تېر اوه کلن بهیر کې د دولت ټول دربواړه ارګانونه د رسنیو تر سخت فشار لاندې وو او ملي شورا یا پارلمان خو رسنۍ بېخي خپل رقیب او سیال ګڼله. که څه هم د ملي شورا یو شمېر زورواکو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناقانونه پانګوالو وکیلانو له ځینو رسنیو سره لاره ونیوله؛ د حق السکوت او تفاهم له لارې یې هغوی ته هم څه خواږه ورکړل، له قومي نسبت څخه یې هم ناوړه ګټه پورته کړه او یو شمېر رسنۍ یې د ځان ترڅنګ کړې، خو په عام ډول همدا رسنۍ وې، چې ددې نامتجانس پارلمان ناممکن هوسونه یې مهار کړل او پر انتقاد کوونکو یې هم په ولس کې د انتقاد روحیه پیاوړې کړه، ددې ترڅنګ یې اجرائیه قوه هم تر سخت فشار لاندې راوسته، د اکثرو سیمه ییزو او نورو سراسري زورواکو له ظلم و زوره یې پرده پورته کړه، دولت او د هغه د مخالفو ډلو استازو ته یې په ګردیو مېزونو کې د مخامخ خبرو اترو زمینه برابره کړه، ولس هم مخامخ د همدې رسنیو له لارې له چارواکو سره مخامخ شو. د دولت په داخل کې یې د مامورینو اداري فساد ډاګیز کړ، سره له دې چې اوس هم فساد ترکچې زیات دی، خو که چېرې د رسنیو دا وېره او کنترول نه وای، نو د قدرت بله سرچینه خو نه شته؛ د قانون د تطبیق اصلي سرچینه خو خپله دولت دی، خو کله چې دولت د فساد پر ناروغۍ اخته وي، نو له رسنیو پرته د هیلې بله لار نه پیدا کېږي. د افغانستان په قضایي سیستم کې د رشوت او فساد له شتوالي څخه هم همدې رسنیو پرده پورته کړې او یو زیات شمېر قاضیان د همدې رسنیو له وېرې رشوت ته ډېر زیات زړه نه ښه کوي، نو چې د رسنیو دا وهم نه وي، نو یو قاضي، چې په حکومت کې د رشوت عام کلتور ویني، څه فکر کېږي، چې دی به په اسانۍ د رشوت له دې خوړلنیو څخه ځان وباسي؟.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ترڅنګ رسنۍ، د دولتي چارواکو د ځينو نامشروعو هيلو په کنټرول او مهارولو کې هم لوی لاس لري، دګڼ شمېر مثبتو دولتي پرمختياوو په انعکاس کې يې هم فعاله ونډه اخيستې، په تېر څو کلن واټن کې يې ان تر دولتي خپرونو هم موثريت او کميت زيات و. په مجموعي ډول رسنيو هم پر دولت او هم پر ملت خپل ذهني تاثيرات پرې اينبي دي؛ رسنيو هغه بېلابېلو مسايل خپاره کړي، چې د دولت او ملت په ورځني ژوندانه پورې يې اړه لرله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

او سنۍ رسنۍ او ادبیات

په عام ډول ژورنالیزم او ادبیات سره ډېر نږدې اړیکي لري او ان سره تړلي دي. د ادبیاتو یو تعریف دا هم دی، چې «ادبیات یو ژبنی هنر دی». ژورنالیزم هم یو ژبنی مسلک دی. ژورنالیزم او ادبیات رښتیا هم دومره سره نږدې دي، چې کله کله یې په ځینو برخو کې بریدونه هم سره ګډ شي، سړی ژر حکم نه شي کولای، چې ووایي دا یو ژورنالیستیک اثر دی که ادبي؟ دا نږدېوالی نه یوازې زموږ په ټولنه کې محسوس دی، بلکې ټولې نړۍ کې دا نږدېوالی ځرګند دی، البته پرمختللو هېوادونو اوس د مسلکي معیارونو له مخې هر څه سره بېل کړي دي. نه یوازې د ژورنالیزم او ادبیاتو بریدونه یې مشخص کړي، بلکې خپله په ادبیاتو او ژورنالیزم دواړو کې یې د بېلابېلو څانګو یا برخو بریدونه هم ځرګند کړي، خو دا ځرګندتیا په دې مانا نه ده، چې دوی دواړه یو بل سره اړیکي او پیوند نه لري. د ژورنالیزم او ادبیاتو ترمنځ اړیکي دومره زیات وو، چې زموږ په خپله ټولنه کې هم ډېر زیات وخت د ژورنالیزم پوهنځی، د بشري علومو او د ادبیاتو پوهنځی یو ډیپارټمنټ و او وروسته یې بیا د جلا پوهنځي بڼه غوره کړه. رسنیزې وسیلې بیا هغه خبرتیایي او خپرنیزې وسیلې دي، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو ټولو ډګرونو په انډول ژورنالیزم سره ډېر پیوند لري. په همدې خاطر رسنیو ته ژرونالستیکي وسیلې وایي. که دا خبره یوه فرضیه وګڼو، نو بیا خو ویلای شو، چې ژورنالیزم د ژوند د نورو خواوو ترڅنګ ډېر زیات د ادبیاتو په خدمت کې دی. همدا ژورنالستیکي وسیلې یا رسنۍ دي، چې د ادیب، ادبپوه او عالم پیغامونه ولس ته رسوي او عامه ذهنیت پرې روښانوي. رسنۍ ان دومره موثرې دي، چې د یوه ولس د ادبیاتو په وده کې ټاکونکی رول لري؛ رسنۍ ددې سبب ګرځي چې د یوې ژبې یوه ادبي دوره له بلې بېله کړي. موږ په خپله ټولنه کې د رسنیو دا جوت تاثیر ګورو، د پښتو ادبیاتو د دورو د وېش په باب له ځینو ادبپوهانو سره دا نظر دی، چې د پښتو ادبیاتو معاصره دوره د شلمې پېړۍ له دویمې لسیزې پیلېږي. په دې برخه کې د ځینو نظر دادی، چې دا مهال (سراج الاخبار) چاپي رسنۍ رامنځته شوه او دې کار د پښتو ادبیاتو په فکري تحول کې خپل اغېز درلود.

((د سراج الاخبار افغانستان لومړۍ ګڼه د مولوي عبدالروف په مدیریت د جنورۍ په (۱۱) نېټه، په (۱۹۰۲) م کال کې نشر شوه او بیا دغه جریده د انګرېزانو په لمسون د یو څه وخت لپاره مصادره شوه. مګر څو کاله وروسته یې د مشروطه خواهانو له خوا بیا په (۱۹۱۱) کال کې د سراج الاخبار افغاني تر نامه لاندې د محمود طرزي په مدیریت په خپرونو پیل وکړ)).[۱]

---

[۱] پوهاند ډاکتر زېورالدین زېور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد محمد صدیق روهي وایي:

[((په افغانستان کې د سراج الاخبار دوهم ځل (۱۹۱۱ ع کال) په خپرېدو سره د پښتو معاصر ادب بنسټ کېښودل شو)).

((محمود طرزي او عبدالرحمن لودین په (سراج الاخبار افغانیه) کې د پښتو نظمونو او مقالو خپرولو ته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولې وه. د پښتو لومړی شعر چې په نوموړې جریده کې خپور شو د مولوي صالح محمد کندهاري شعر دی.

دا څه عجب دوران دی	چې راغلی پر افغان دی
رنګارنګه ترقي ده	څه عجب محبوب عنوان دی
دا له کومه سو په موږ کې	چې ظاهر او نمایان دی
دا خو عصر د سراج دی	چې افغان ټول پرې روښان دی
ته سراج الاخبار ته ګوره	چې د ملک په تن کې ځان دی
اوس بیا نوراعلی نور سو	په پښتو چې دی ګویان دی.))[1]

که څه هم د یوې ژبې د ادبي دورې ټاکل په یوې رسنۍ او یا څو رسنیو پورې نه محدودېږي، خو کوم وخت چې سراج الاخبار، اخبار خپرېده، د هغه وخت د شرایطو او امکاناتو په پام کې نیولو سره یې پر پښتو او دري ادبیاتو څرګند تاثیر درلود. نو ځکه کله چې د پښتو معاصرو ادبیاتو د پیل خبرې کېږي، د سراج الاخبار تاثیراتو ته هم په کې نغوته کېږي.

---

[1] کاندید اکاډمیسین سرمحقق محمدصدیق روهي، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، د محمدصدیق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، **۵۳** او **۵۵** مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تولیز ډول ادبیات که له یوې خوا له موسیقۍ سره نږدې اړیکې لري، موسیقۍ پر نظم او شعر ډېره لګوي او بیا په خپله د شعر او یا نظم د تبلیغ وسیله هم ګرځي.

دغسې رسنۍ یا ژورنالستیکي وسیلې هم د ادبیاتو د تبلیغ، ترویج او خپرېدو وسیلې دي. په ژورنالیزم کې هم له ادبیاتو یا ادبي ژبې څخه کار اخیستل کېږي. ځینې ژورنالیستیک فورمونه لکه (اوچرک)، (ادبي راپور تاژ) او نور له ادبي ژانرونو سره نږدې پیوند لري. لنډه دا چې ژورنالیزم او ادبیات یا رسنۍ او ادبیات یو له بل سره اوږه پر اوږه روان دي او یو د بل د پرمختګ سبب کېږي. دلته به په لنډیز سره د رسنیو بېلابېلو ډولونو ته نغوته وکړو، چې د ادبیاتو د ودې لپاره څومره موثر نقش لوبوي:

چاپي رسنۍ او ادبیات: په افغانستان کې له لومړیو چاپي خپرونو؛ شمس النهار، ارشاد النسوان او سراج الاخباره رانیولې بیا تر دې دمه هېڅ داسې چاپي رسنۍ نه شي په ګوته کولای، چې په هغو کې دې د ادبیاتو یوه برخه نه وي ځلېدلې. ادبیات او د هغو بېلابېل ډولونه په واقعیت کې د چاپي رسنیو د خپرنیزو موادو یوه غوښنه برخه جوړوي او داسې یوه برخه ده، چې خلک ترې د خپل ذوق مطابق خوند او ګټه اخیستلای شي. سره له دې چې زموږ چاپي رسنیو د سیاسي تحولاتو او نورو رسنیو له امله وخت پر وخت خپل رنګ او خپله بڼه بدل کړي، خو په افغانستان کې چې هر مثبت او منفي بدلون راغلی، چاپي رسنیو له ادبیاتو سره خپله رابطه نه ده شلولې. ددې یو علت دادی، چې ادبیات هنر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی او هنر ته په هر وخت د هر چا اړتیا وي. د زماني په بهیر کې چاپي رسنیو ځکه د ادبیاتو زیات خپراوي ته زړه ښه کاوه، چې ادبي لیکنې بې خطره او بې ضرره دي، نورې لیکنې په تېره بیا سیاسي لیکنې کېدی شي جانبي عوارض ولري؛ د رسنیو مسولینو ته له هغو ځخه د بېلابېلو تعبیرونو له امله ستونزې راولاړې شي، خو د ادبیاتو په خپراوي کې د دې ډول ستونزو د پېښېدو احتمال کم دی، البته ځینې سیاسي شعرونه او نظمونه هم دا ډول ستونزې راولاړولای شي، خو په مجموعي ډول چاپي رسنۍ د ادبیاتو د ودې او پالنې لپاره ښه خپرنیز وسایل دي، بالمقابل ادبیات هم د رسنیو د خپرونو لپاره ښه مواد دي.

د ګڼو وجوهاتو له امله د رسنیو او ادبیاتو دا پیوستون تر اوسنیو چاپي رسنیو راروان دی. زموږ اوسنۍ چاپي رسنۍ، چې شمېر یې سوونو عنوانو ته رسېږي، له ځینو استثناتو پرته به هېڅ داسې خپرونه پیدا نه کړې، چې هغه دې ادبي برخه ونه لري؛ ضرور یې د خپلو مخونو یوه برخه ادبیاتو ته ځانګړې کړې ده، ځینې رسنۍ په منظم ډول د ادبیاتو لپاره خپلې کلیشې لري او ځینې هم له کوم ځانګړي عنوان پرته د ادبیاتو د بېلابېلو فورمونو یا صنفونو بېلګې خپروي. د ساري په توګه (الاسلام) اوونیزه د ادب کلکخونه لري، (ازادی) اوونیزه خپله ځانګړې ادبي پاڼه، (ارمان صلح) اوونیزه په اوونۍ کې یو ځل د ((شګوفه های نورسته په نوم ادبي پاڼه لري. (هېواد) ورځپاڼه د ((نکریزو پاڼه)) خپروي، (ملي ارمان) د ((فرهنګ کده)) په نوم پاڼه لري، (اصلاح) ورځپاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

«در گسترد فرهنگ»، «چراغ» ورځپاڼه د «درقلمرو بیکرانه شعر و ادب» د «اباد‌ۍ» اوونیزه «دل نوشته ها» په نوم بېلابېلې کلیشې لري او تر دې عنوانو لاندې ادبي مطالب خپروي، «پکتیا غږ» او «شایق» جریدې، «ننګرهار» ورځپاڼه، «نړۍ» مجله او په سلګونو نورې چاپي رسنۍ خپلې ادبي برخې لري.

سربېره پر دې چې یو زیات شمېر چاپي رسنیو په خپلو پاڼو کې ادبي لیکنو ته ځای ورکړی دی. ډېرې نورې داسې چاپي خپرونې هم شته، چې یا ټولې یا اکثره برخې یې ادبي لیکنې خپروي، د ساري په توګه، داستانونه مجله، الفت او روهي مجله، ښکلا مجله، هوسۍ او ګوربت مجله او ځینې نورې.

که په مجموعي ډول د افغانستان ټولې چاپي رسنۍ له نظره تېرې کړو، نو د ژوند هېڅ ډګر او د هغه په باب هېڅ لیکنې به په کې دومره ځای او ځلا ونه لري، لکه ادبي برخه یا ادبیات یې چې لري.

اورېدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي رسنیو ترڅنګ راډیویي رسنیو هم د ادبیاتو په خپراوي کې ډېره زیاته ونډه اخیستې ده، ان تر چاپي رسنیو هم یې ونډه زیاته ده، راډیویي خپرونې تر چاپي هغو زیات مطالب ځایولای او خپرولای شي، راډیوګانې په واقعیت کې د ژرندو مثال لري، چې همېش باید پرې د لیکنو دانه سوره وي او که نه خو پر تېپه ودرېږي، په افغانستان کې د ډاکتر نجیب الله د حکومت تر ړنګېدو دمخه د ټولو راډیویي خپرونو په سلو کې (۷۰) برخې نشرات موسیقي وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او پاتې په سلو کې دېرش برخې نورو، ټولنيزو، سياسي، ديني، علمي او نورو مسايلو ته ځانګړې شوې وې. ددې کار يو علت دا و، چې نورو ليکنو او پروګرامونو زيات وخت او لګښت ته اړتيا لرله او تر ډېره حده يې تکرار هم نه شو زغملای، ځکه د خپرونو تکرار خپرېدل د اورېدونکو پر ذوق منفي اغېز کاوه، نو يوازېنۍ او کم لګښته لاره همدا وه، چې دوی بايد نوې او پخوانۍ موسيقي خپره کړي. د موسيقۍ تکرار خپرېدل نه يوازې اورېدونکي نه ستړي کول، بلکې په خپله د اورېدونکو غوښتنه هم وه، نو په دې خاطر به راډيويي خپرونې تر ډېره حده په موسيقۍ پوره کېدلې.

موسيقي که څه له ادبياتو سره ډېر نږدې پيوستون لري، خو خپله ادبي خپرونې هم ډېرې زياتې وې. د ډاکتر نجيب الله نظام تر رنګېدو وروسته، په تنظيمواکۍ کې راډيويي خپرونې، لکه د ژوند د نورو برخو په څېر له ستونزو سره مخامخ شوې، په څومره والي او څرنګوالي کې يې ډېر تنزيل راغی، خو بيا هم کوم نشرات چې کېدل په هغو کې ادبي برخه شامله وه. د طالبانو په واکمنۍ کې خو غير له هغې هم پر اکثرو تفريحي او موسقيزو پروګرامونو بنديز ولګېد، دا مهال ادبياتو او شاعرۍ په تېره بيا ترنمي شاعرۍ د موسيقۍ ځای ونيو او پر هغه وخت به د فعالو راډيو ګانو له خپو څخه همدا مترنمه شاعري خپرېدله، مانا دا چې د ژوند د نورو برخو په انډول د ادبياتو برخه کمه متضرر شوه. د طالبانو په واکمنۍ کې د نيمژواندو رسنيو، په تېره بيا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

راډيويي رسنيو لـه لارې د ادبيـاتو خپـراوي تـه لاره خلاصـه وه. د طالبانو نظام تر ړنګېدو وروستـه پـه افغانسـتان کې يـو دم دومره راډيوګـانې راوټوکېـدې، چـې لکـه د راډيوګـانو بزغلـي چـې وشيندې، چا خيال هم نه کاوه، چې پر دومره کم وخت دې دومره زيات راډيويي ستېشنونه فعال شي. پـر موسيقۍ لګېدلې بنديز هـم اوتومـات پورتـه شـو او ګڼـو راډيوګـانو پـه متـواتر ډول د موسيقۍ پر خپرولو پيل وکړ. د FM دومره راډيو ستېشنونه جوړ شول، چې د هېـواد هر ګـوټ يـې تـر پوښـښ لاندې راوست، هـر چېرتـه چې راډيـو فريکونسي بـدلوې، نـو د موسـيقۍ غـږ دې تـر غـوږو کېـږي. د موسـيقۍ ترڅنـګ ادبـي خپرونـې هـم لـه شـمېره ووتې، د راډيو کميت دومره زيات شو، چې دوی مجبور شول د خپلو پروګرامونو د موادو پوره کولو لپاره پر موسيقۍ او ادبي خپرونو ډېره ولګوي، نو تقريباً هرې راډيو په خپلو څپو کې ادبي پروګرامونو ته ځای ورکړ، دې کار نه يوازې تېرو ادبي ليکنو تـه د خپراوي زمينـه برابره کړه، بلکې نور ګڼ شمېر ځوان ليکوال او شاعران يې هم وروزل، اکثرو راډيوګانو د پنځه لس دقيقه يي، نيم ساعته، يو ساعته او ان څو ساعته ادبي خپرونـو پروګرامونـه جوړ کړل، تر مشخصو او ښکلو کليشو لاندې يې دا پروګرامونـه سره منظم کړل. د بېلګې په توګه کليد راډيو پـه مرکز او ولايتونـو کې د ((لونګو دربڅې))، ((رڼه چينه))، شرق راډيو ((د غزل په زمزو کې))، ننګرهار راډيو ((د ستورو کاروان))، مـرام راډيـو، ((مـرام پـه زمزمـو کـې)) ادبـي خپرونـې لـري. بـي بـي سـي راډيـو د ((مرغلـرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

امېل))، پېلوځی، اومه ستوډیو)) ادبي او هنري خپرونې لري، د امریکا غږ راډیو هم د شعر او موسیقۍ پروګرامونه او ادبي بنډارونه لري، ازادۍ راډیو، د ((شګو چینه)) ((د ګوړې اچار))، ((مربامرچ)) ادبي او طنزي خپرونې لري او همدا ډول هره کورنۍ راډیو چې اورې ضرور په کې ادبي خپرونه وي او یا هم د افغانستان لپاره بهرنۍ راډیوګانې چې اورئ، له ادبي خپرونو بې برخې نه دي. که په مجموعي ډول موږ د وروستیو څو تېرو کلونو په بهیر کې د ټولو راډیو ګانو یوازې ادبي خپرونې محاسبه کړو، نو پر شپه او ورځ تر (۲۴) ساعتونو هم اوړي او دا هغه حالت او واقعیت دی، چې په اوسنیو راډیویي رسنیو کې لیدل کېږي، دا حالت د چا په خوب او خیال کې هم نه ګرځېده. طبیعي خبره ده، چې دا بهیر زموږ د ادبیاتو له غوړېدو او پرمختګ سره مرسته کوي.

لیدنۍ رسنۍ او ادبیات: د چاپي او اورېدنیو رسنیو ترڅنګ لیدنۍ رسنۍ، لکه څنګه چې د تاثیر یا اغېز له مخې په قوي دریځ کې دي، دغسې یې د ادبیاتو خپراوي کې هم کارنده ونډه اخیستې ده. پخوا چې افغانستان کې یوازې یو سراسري دولتي او نور څو ولایتي دولتي ټلویزیونونه فعال وو، نو دې ټلویزیونونو د اورېدونکو او لیدونکو ادبي ذوق تر یوه حده خړوباوه؛ د ((هفت شعر هنر))، (ټلویزیوني مجله) او نورو منظمو ادبي او هنري خپرونو د خپراوي ترڅنګ یې د ګڼو ادبي غونډو، مشاعرو او سیمینارونو رپوټونه هم خپرول، سربېره پر دې یې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالو او شاعرانو سره مرکې هم کولې، د هغوی نوي چاپ شوي کتابونه یې معرفي کول. د طالبانو نظام تر رنګولو وروسته چې په افغانستان کې د ازادو رسنیو څپه خپره شوه، نو دې سره ګڼ شمېر ټلویزیوني چینلونه فعال شول، هر ټلویزیون د خپلو نورو خپرونو ترڅنګ هنري او ادبي خپرونو ته پوره ځای ورکړی دی. ان نورې خپرونې یې لا د مهال له مخې دې کچې ته نه رسېږي. د ټلویزیوني خپرونو تاثیرات تر تېرو دوو رسنیو څکه زیات دي، چې دلته مطالب او مسایل هم لیدل کېږي او هم اورېدل کېږي، اکثره خلک ترې ګټه پورته کولای شي؛ هم یې خواص، هم لوستی قشر یې ګوري او هم نالوستی قشر د خپلې ذهني کچې مطابق ترې ګټه پورته کولای شي. تراوسه د ټلویزیوني خپرونو د پو ښبښ ساحه یوازې پر هغه چاپېریال راڅرخي، چې برېښنا په کې غځېدلې ده او له نورې ډول برېښنا ګټه پورته کوي. افغانستان کې د برېښنايي شبکې د پراختیا په حالت کې ټلویزیوني شبکې نورې هم غځېدی شي. ددې لیدنیو رسنیو بله ښېګڼه داده، چې په ځینو خپرونو کې یې ادبیات یا ادبي لیکنې، له لیکني او ګړني حالت څخه راکښلي او تصویري کړي دي. یانې د ادبي کلام د اورېدو ترڅنګ لیدونکی د پردې پرمخ د هغې تصویر هم ګوري، دا کار د ادبي کلام هغه روح او مانا راژوندي کوي، چې د دې کلام په متن کې پرته ده. لیدونکي په دې حالت کې نه یوازې د ادبي وینا له اورېدلو اغېزمن کېږي، بلکې د تصویر په قوت دی لا د هغې ادبي وینا د مانا تل ته ورننوزي. په ادبیاتو؛ شعر یا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبني هنري اثر کې معمولاً دوه ډوله تصويرونه زيات ياد ېږي: يو ته يې عيني تصويرونه وايي او بل ته يې ذهني، البته د دې دوو ترکيب هم شته، عيني تصوير همغه ته ويل کېږي، چې انځورګر يا عکاس د هغه فزيکي تصوير د کاغذ او يا هم د سکرين پر مخ ترسيم کړای شي او هغه مانا چې په خبرو يا ادبي اثر کې دننه خوندي ده، هغه د تصوير په قوت د کاغذ يا پردې پرمخ ترسيم کړي. ليدنيو رسنيو بل کمال دا کړی، چې د ادبياتو د بېلابېلو فورمونو لکه، لنډه کيسه، منځنۍ کيسه، اوږده کيسه، ډرامه او د ادب نور بېلابېل ډولونه يې مصور کړي او د ټلويزيون د پردې پر مخ يې خلکو ته څرګند کړي دي. اوس زموږ په ټولنه کې هېڅ بل شي د خلکو ذهنيت دومره نه دی تسخير کړی، لکه هندي ډرامو، چې پرې خپل تاثير غورځولای دی. ډرامه البته هندي ډرامې زموږ د ادبياتو برخه نه ده، خو په مجموعي توګه د ادبياتو يو ژانر دی. زموږ يو شمېر ټلويزيوني چينلونه پر دې بريالي شوي، چې خپل کورني توليدات ولري، د افغاني ادبياتو په بېلابېلو فورمونو کې د رامنځته شويو ليکنو پر بنسټ جوړ شوي هنري فلمونه، ډرامې او لنډې تمثيلي ټوټې خپرې کړي. البته لا اوس هم زموږ سينمايي هنر، توليدات او امکانات تر دې کچې نه دي، چې هندي او غربي فلمونو سره سيالي وکړي، نو په همدې خاطر يو زيات شمېر رسنۍ، په لويديځ، هندوستان، ايران او نور هېوادونو کې تيار جوړ شوي فلمونه د يوې تياري مړۍ په څېر ليدونکو ته وړاندې کوي، خو دې سره سره په هېواد کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي او ازادو ټلويزيونونو کورني توليدات هم ورځ پر ورځ زياتېږي او زموږ يو زيات شمېر ټلويزيونو د خپلو ادبي خپرونو کميت او کيفيت ته پاملرنه کړې او دې لړۍ ته دوام ورکوي. ملي ټلويزيون تر څو بېلابېلو عنوانونو لاندې ادبي خپرونې لري، ننګرهار ټلويزيون (د ورېمو بهير)، د اريانا ټلويزيون د (بلې ډيوې) او نورو کليشو لاندې ادبي پروګرامونه لري، لمر ټلويزيون څو بېلابېل ادبي پروګرامونه وړاندې کوي، شمشاد ټلويزيون (د ورېمو بهير) او نورې ادبي خپرونې لري، طلوع ټلويزيون، نور، نورين، تمدن او ټول ټلويزيونونه هر يو خپلې خپلې ادبي خپرونې لري، چې دا ټول په ټوليز ډول د ادبياتو له ودې سره مرسته کوي.

که په مجموعي ډول د ټولو ټلويزيونونو ادبي خپرونې سره راټولې کړو، نو پر يوه شپه او ورځ يې مجموعي نشرات تر څلېريشت ساعتونو رسېږي. که د ټول هېواد په کچه پر شپه او ورځ يوازې د ادبياتو په برخه کې تر (۲۴) ساعتونو زياتې ليدنۍ ادبي خپرونې کېږي، نو په زغرده ويلای شو، چې دا زموږ د ادبي بهير په پرمختګ او د ځوانو ليکوالو د استعدادونو په غوړونه کې ډېره زياته او مثمره مرسته کولای شي.

کتنۍ رسنۍ او ادبيات: هر څومره چې نړۍ او علم پرمختګ کوي، په همغه کچه رسنۍ هم ورسره وده کوي. تر چاپي، اورېدنيو او ليدنيو رسنيو وروسته، کتنۍ؛ برېښناييزې او يا انټرنيټي رسنۍ هغه موثرې رسنۍ دي، چې تر پورتنيو درېواړو يې اغېز زيات دی. تاثير يې په دې زيات دی، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنۍ درېواړه رسنۍ یې په سینه کې پرتې دي. یانې دا چې انټرنېټي رسنۍ هم چاپي برخه لري، هم اورېدنۍ او هم لیدنۍ، خو له چاپي رسنیو څخه د اورېدنیو او لیدنیو رسنیو کار نه شي اخیستل کېدی، دغه راز له اورېدنیو څخه د چاپي رسنیو. همدا راز اورېدنۍ رسنۍ د لیدنیو کار نه ورکوي، خو لیدنۍ بیا د اورېدنیو کار هم ورکوي، خو په کتنیو رسنیو کې یو څوک کولای شي هم ننني موضوعات تعقیب کړي، هم د تېرو او اوسنیو، میاشتو او کلونو، په دې ډول که چېرې د یوې موضوع تاریخي شالید ته اړتیا وي، نو کتونکي کولای شي، هغو ته مراجعه وکړي، خو د نورو رسنیو لوستونکي، اورېدونکي او کتونکي ددې امکان نه پیدا کوي، چې دومره اسانتیاوې ورته برابرې شي. په دې حساب کتنۍ رسنۍ تر ټولو رسنیو غښتلې او موثرې دي. البته ددې موثریت کچه په بېلابېلو هېوادونو کې توپیر کوي. زموږ په ټولنه کې تراوسه پورې په سلو کې یوه سلنه خلک انټرنېټي اسانتیاوې لري او له هغو څخه ګټه اخلي، سره له دې چې له اورېدنیو رسنیو څخه ګټه اخیستنه په افغانستان کې عامه ده او ددې رسنیو د پوښښ ساحه تر ټولو رسنیو زیاته ده. د پوښښ د ساحې له مخې په دویمه کته ګورۍ کې لیدنۍ رسنۍ راځي او په درېیمه درجه کې چاپي رسنۍ، خو انټرنېټي رسنۍ په ډېر سرعت سره پرمخ روانې دي؛ اوس د چاپي رسنیو په انډول انټرنېټي رسنۍ ډېرې زیاتې کارول کېږي. د ساري په توګه که په افغانستان کې اوسمهال یوه ښه چاپي رسنۍ (ورځپاڼه) په پام کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونیسو، نو په منځني ډول پنځه زره ګڼې چاپېږي. ددې مانا داده چې زموږ په ټولنه کې د چاپي رسنیو لوستونکي (که د هر عنوان یوې ګڼې ته یې یو تن محاسبه کړې) په همدې شمېر دي، خو په انټرنیټي رسنیو کې داسې وېبپاڼې شته، چې ورځني کاروونکي یا لوستونکي یې هره ورځ تر یو لک کسانو هم اوړي، دا ددې مانا ورکوي، چې ددې رسنیو اغېز څو څو ځله تر چاپي هغو زیات دی او همدارنګه تر اورېدنیو او لیدنیو، اوس چې موږ افغانۍ کتنۍ رسنۍ ګورو، نو یو زیات شمېر وېبپاڼې یې ادبي برخه لري، نه یوازې ادبي برخه لري، بلکې داسې وېبپاڼې هم شته، چې ټولې له یوې مخې ادبي او کلتوري مطالب خپروي. په ځینو نورو کې بیا یوه درنه یاد وړ برخه ادبي ده او په ځینو کې بیا یوه برخه ادبي ده، داسې وېبپاڼې هم شته، چې پر خپلو ادبي خپرونو سربېره له هغو ځانګړو شخصي وېبلاګونو څخه هم مطالب را اخلي او خپروي یې، چې هغه اکثرو ادبي مسایلو ته وقف شوي وي.

لومړۍ هغه وېبپاڼې، چې یا یې ټولې لیکنې ادبي دي او یا یې ادبي لیکنې اکثره برخه جوړوي، په دې کې دغه وېبپاڼې شاملې دي:

طنزونه، افغانستان، زیار ټکی نېټ، ستوری، پسرلی، لیکوال، افغان ادبي بهیر، داستانونه، افغان کلتور، استاد ګل پاچا الفت او نورې...

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم هغه وېبپاڼې دي، چې د ټولنيزو، سياسي، علمي او نورو ليکنو ترڅنګ ادبي مطالب هم خپروي، لکه تاند، لروبر، ټول افغان، بېنوا، دعوت، روهي، سيمه ييز مطالعات، رښتيني افغانان، افغان ملت، سمسور، سورغر اوونيزه، هېواد افغانستان، تل افغان، لوی افغانستان او ګڼ شمېر نورې. سربېره پر دې په ځينو وېبپاڼو کې د بشپړو ادبي کتابونو لړ هم کړکۍ پرانيستل شوې دي او ګڼ شمېر ادبي کتابونه اوس مهال په همدې وېبپاڼو کې لوستلای شو او هم يې چاپي بڼه له کمپيوټر څخه ترلاسه کولای شو. په دې وېبپاڼو کې له شعر څخه نيولې بيا د ادبياتو تر يوه لوی فورم پورې دا د ادبياتو ټول پنځول شوي ډولونه کتلای او لوستلای شئ. نه يوازې ددې وېبپاڼو پرمخ ورځني او نوي ادبي مسايل لوستلای شو، بلکې له دې لارې پخواني خپاره شوي ادبي مسايل هم په اسانۍ سره ترلاسه کولای شو. د کتنيو رسنيو دغو اسانتياوو ته په پام سره ويلای شو، چې دا رسنۍ د ادبياتو په وده او پراختيا کې اغېزمن رول لوبوي او ددې رسنيو په پراختيا سره دا اغېز نور هم زياتېږي او پراخېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د افغاني رسنیو د ښه پرمختګ او اغېز لپاره څو وړاندیزیونه

هره پدیده، چې په یوه ټولنه کې رامنځته کېږي، پرمختګ کوي او شاتګ، دا خپل بېلابېل عوامل لري. کله کله یوه پدیده د بلې د پرمختګ سبب ګرځي او کله کله بیا یوه د بلې پر وړاندې ودرېږي، نه یوازې د پرمختګ مخه یې نیسي، بلکې د نزول سبب یې هم ګرځي. افغاني رسنۍ که څه هم زموږ په ټولنه کې یوه ډېره نوې پدیده نه ده، خو د تېرو اوو اتو کلونو په بهیر کې یې، چې کومه وده کړې او څومره زیاتې شوې، دا د هېواد په تېر تاریخ کې بې ساري دي. که د رسنیو د ودې دا چټک بهیر په دقت سره ډلبندي نه شي، تصنعي او طبیعي رسنۍ سره جلا نه شي، رسنۍ پر خپلو اصلي او طبیعي سرچینو ډډه ونه لګوي او د قوانینو په رڼا کې حرکت ونه کړي، نو ددې خطر شته، چې د رسنیو دا اوسنی پیل شوی پرمختیایي بهیر به له ځنډ او خنډ سره مخامخ شي او تر ټولو دمخه به ځینې مغرضې رسنۍ د ګټورو رسنیو ضد عوامل راوټوکوي. دلته به ځینو هغو عواملو ته نغوته وکړو، چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنیو د اوسني پیل شوي پرمختیایي بهیر له لا پرمختګ او اغېز سره مرسته کولای شي:

۱- د رسنیو قانون تطبیق: د افغانستان اساسي قانون او د رسنیو قانون د افغاني رسنیو د نورمال او طبیعي پرمختګ لپاره یو ښه تضمین دی، خو ددې تضمین مزي هغه وخت سستېږي، چې ځینې رسنۍ له دې قانون څخه ناوړه ګټه پورته کړي، ځینې له قانون څخه سرغړاوی وکړي او ځینې نورې د قانون پر ضد عمل وکړي. څرګنده خبره ده، چې پر اوسني وخت، نه یوازې رسنیز قانون، بلکې د افغانستان نورو اکثره قوانینو ته لا د تطبیق ټول شرایط نه دي برابر شوي، د قانون د بشپړ تطبیق د نشتوالي په حالت کې یو شمېر مغرضې او پردیپالې رسنۍ د ولسواکۍ او د بیان له ازادۍ نه ناوړه ګټه اخلي او د هېواد د ملي ارزښتونو پر ضد ځینې داسې خپرونې کوي، چې د ځواب نه ورکولو په حالت کې یو شمېر پردیپالې رسنۍ ددې وس پیدا کوي، چې د ازادو رسنیو رنګه هم بده کړي او د عام ولس په ذهن کې د ازادو او نا ازادو رسنیو د توپیر ستونزه رامنځته کړي. دا کار د ولس په ذهن کې د اکثرو رسنیو پر وړاندې کینه راپیدا کوي او د ټولو رسنیو رنګه ورسره بد ېږي، نو ربښتینو افغاني رسنیو ته که غواړي خپل ژوند تضمین کړي، په کار ده، چې نه یوازې د رسنیز قانون تطبیق ته غاړه کېږدي، بلکې په خپله رسنۍ د قانون د تطبیق لپاره هلې ځلې وکړي. که چېرې ټولې رسنۍ پر خپل قانوني مسیر حرکت وکړي، نو پردیپالو رسنیو او یا په بله مانا هغو رسنیو ته چې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهـره خړوبېـږي، ددې زمينـه نـه برابرېـږي، چـې د افغانسـتان د ارزښتونو د بربادۍ په بيه له نورو څخه مالي امکانات ترلاسه کړي او يا هم د رښتينو ازادو رسنيو په نامه فعاليت وکړي. دا کار به د رښتينو ازادو رسنيو او تړلو رسنيو ترمنځ بريد روښانه کړي او کله چې دا لړۍ څرګنده شوه، نو بيا تړلې رسنۍ ددې وس نه پيدا کوي، چې يا له چا څخه نامشروع مالي امکانات ترلاسه کړي، يا د ازادو رسنيو په نوم فعاليت وکړي او يا هم د بيان له ازادۍ څخه ناوړه ګټه پورته کړي. دا کار بيا په خپل وار سره ددې زمينه برابروي، چې په افغانستان کې رښتيني ازادې رسنۍ د قانون په چوکاټ کې په نورمال او طبيعي ډول پرمختګ وکړي. طبيعي پرمختګ د رسنيو د ژوند لپاره تر ټولو ښه او مطمين تضمين دی. دې کار سره رسنۍ کولای شي نه يوازې، خپل ملي، ټولنيز او انساني مسووليت ترسره کړي، بلکې خپل ژوند ته هم په ډاډمن ډول دوام ورکړي او ګټندويې وسيلې هم شي.

۲- د رسنيو د مالي سرچينو سپيناوی: کله چې د رسنيو قانون او د هېواد نور وضعه يي قوانين تطبيق شي، نو د رسنيو مالي سرچينې ورسره اوتومات سپينېږي، کله چې د رسنيو مالي سرچينې سپينې شي، دې سره جوخت د طبيعي او تصنعي رسنيو هويت هم څرګندېږي. هر کله چې د نامشروع سرچينو د مخنيوي امکانات برابر شي، نو هغه رسنۍ ورسره ډېرې ژر له منځه ځي، چې له نورو ناقانونه سرچينو څخه پيسې اخلي. کله چې دا ډول رسنۍ له منځه لاړې شي، نو په رښتيا هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتينې ازادۍ او دولتي رسنۍ پاتې کېږي. له ازادو رسنيو سره هم د مالي سرچينو سپيناوی دا مرسته کوي، چې پر خپلو متو ډډه ولګوي، دا حالت پر ازادو رسنيو د خلکو باور پياوړی کوي.

اوس لا هم زموږ رسنۍ د باور له بحران سره مخامخ دي. د باور بحران نه يوازې په سياسي مسايلو، بلکې په رسنيزه برخه کې هم ډېر مهم دی. که يوه رسنيزه وسيله د خلکو باور راخپل نه کړای شي، نو د هغې د چلند ساحه ډېره راتنګېږي، د پېژندنې کچه يې راټيټېږي او دا کار بيا ددې سبب کېږي، چې د رسنيو د پانګې د ترلاسه کولو امکانات راکم کړي. هر کله چې د رسنيو د مارکېټ ساحه راتنګه شي، نو د رسنيو د ژوند دوام هم ورسره سختېږي.

په هر ډول که د رسنيو مالي پانګه رڼه شي، نو هغو رسنيو، چې اوس يې د ازادو رسنيو ځای نيولی؛ د بهرنيو په ملاتړ خپرېږي، ازادۍ او ان دولتي رسنۍ ورسره د صحافت او خپرنيو امکاناتو له مخې مقابله نه شي کولای، دا به له صحنې څخه حذف شي، يوازې دولتي او ازادو خپرونو ته به لاره اواره شي. د ازادو رسنيو د مارکېټ ساحه به هم پراخه شي او پر دې رسنيو د خلکو د باور کچه به هم زياته شي، د باور د کچې لوړتيا او د مشروع مالي امکاناتو ترلاسه کول، هغه دوه ستر عوامل دي، چې د رسنيو د ملي رسنيز ژوند په حرکت کې رغنده رول لوبولای شي.

۳- د سترو ارزښتونو پالنه: لکه په تېرو بحثونو کې چې مو څو ځله ورته اشاره وکړه، په افغانستان کې د اوسنۍ ديموکراسۍ تر چتر لاندې ګڼ شمېر رسنۍ راوټوکېدې، خو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ټولې په طبيعي ډول نه دي رامنځته شوي. هغه رسنۍ چې د بهرنيو په مرسته په تېره بيا زموږ د يو شمېر ګاونډيو هېوادونو د بېلابېلو چينلونو له خوا رامنځته شوي، د همغو هېوادونو ګټې پالي او د هغو افکار خپروي. دې ډول رسنيو د ځو تېرو کلونو په بهير کې د افغانستان د تاريخ، ملي هويت او سترو ملي ارزښتونو پر ضد ګڼ شمېر ليکنې او مرکې خپرې کړي او اوس لا هم دا لړۍ روانه ده. اوس هم يو ګڼ شمېر رسنۍ د پرديو له خوا خړوبېږي او ځينې نورې رسنۍ بيا د ځينو زورواکو او ځينې نورې هم د تنظيمواکانو په لاس کې دي، د ازادو رسنيو شمېر هم کم نه دی، خو رښتينې ازادې رسنۍ له مالي پلوه د پرديپالو او تنظيمي رسنيو پر وړاندې په قوي دريځ کې نه دي. د رښتينو رسنيو د عملي واک د نشتوالي له دغه حالت څخه، پرديپالې رسنۍ د افغانانو د ملي هويت او ملي ارزښتونو پر وړاندې په څرګند ډول ليکنې او ويناوې خپروي. دې کار د عام ولس (اکثريت افغانانو) په زړونو او ذهنونو کې غوسه او کينه راپارولې، خو تراوسه لا زموږ ازادې او دولتي رسنۍ په دې دريځ کې نه دي، چې زموږ د ولس ټول نظريات منعکس کړي او نه هم په دې موقف کې دي، چې د پرديپالو رسنيو دښمني پر غاړه واخلي، نو که ازادې رسنۍ په لومړي ګام کې د رسنيو قانون د تطبيق غوښتنه وکړي او هغه عملي کړي، نو دا کار به د ازادو رسنيو په نامه د پرديپالو رسنيو مالي امکانات محدود کړي او له منځه به يې يوسي، ددې ترڅنګ که ازادې رسنۍ د خپلو ملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښتونو د ملاتړ او ځلونې لپاره راودانګي او د خپل ولس د زړه او فکر خبره نشر کړي، نو دې سره به د ولس زړه تش شي، پر ازادو رسنيو به يې باور زيات شي او د هغو تر شا به ودرېږي، په دې حالت کې به نه يوازې ازادې رسنۍ يو ملي ملاتړ ترلاسه کړي، بلکې په مالي ډګر کې به هم غښتلې شي، ځکه هر څومره چې يې رسنۍ په رښتيني او ملي ډګر کې وي، په همغه کچه يې د پلويانو، لوستونکو، اورېدونکو، ليدونکو او کتونکو شمېر زياتېږي او د شمېر دا زياتون د رسنيو د اقتصادي کچې له پياوړتيا سره مستقيم ارتباط او تناسب لري، نو د ملي ارزښتونو پالنه او ځلونه د رسنيو له ودې، پرمختيا او پراختيا سره هر اړخيزه مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ یادونه

زما له ډېرو هڅو سره سره هغه څه چې ما غوښتل تر زیاته حده ډېر مسایل په دې اثر کې ځای کړای شول، خو بیا هم زما له هیلې سره سم ټول شیان په دې اثر کې رانغلل، په دې مانا چې دا اثر هغسې پوره او کره نه دی، چې ما په ذهن کې کومه نقشه ورته جوړه کړې وه. خو بیا هم څه چې پر دې زمانه او مهال زما په وس پوره وو، هغه مې ترسره کړل. ښه به وي چې دلته د دې اثر نیمګړتیاوو، بریاوو او هیله من تیاوو ته لنډه اشاره وکړم.

۱- نیمګړتیاوې: د دې اثر نیمګړتیاوې دا دي، چې د هېواد د ټولو رسنیو دا سې بشپړ ډېټابیس چې یوه رسنۍ (چاپي، اورېدنۍ، لیدنۍ او کتنۍ) هم ترې پاتې نه وي، نه وړاندې کوي. د دې علت دا دی، چې دا کار د یوه شخص څه چې اوسمهال د حکومتي ادارو په وس کې هم نه دی. په دې اثر کې له همغه ډېټابیس څخه هم ګټه اخیستل شوې، چې اطلاعاتو او کلتور وزارت ترتیب کړی او له هغو سره خوندي دی، خو ما نه یوازې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له ډېټابیس څخه ګټه اخیستې، بلکې د انټرنیوز، د ژورنالیزم د نړیوال مرکز، ملي راډیو ټلویزیون، د افغانستان میډیا ډایریکټري، باختر اژانس او نورو سرچینو څخه، چې د افغاني اوسنیو رسنیو ډېټابیسونه یې جوړ کړي او یا یې د هغو نوملړ ترتیب کړی، هم ګټه اخیستې؛ د دوی ټول معلومات مې یو بل سره پرتله کړي، تکراري مسایل مې ترې یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خواته کړي او کومې معلوماتي تېروتنې چې په کې راته څرګندې شوي، هغه مې څنګ ته کړي دي. زما له خوا په ترتیب شوي ډېټابېس کې، په چاپي، اورېدنۍ، لیدنۍ او کتنۍ برخه کې داسې رسنۍ شته، چې د هېواد په بېلابېلو برخو کې فعالیت کوي، خو د دقیقو معلوماتو د نشتوالي له امله په دې اثر کې نه دي راغلي. دې سره سره د اثر په متن کې ځینې محتوایي برخې او ځینې جملې یوې او بلې برخې ته تللي، د ځینو برخو تشریح هم راته کمه ښکاري او همدارنګه نورې نیمګړتیاوې.

۲- بریاوې: دا اثر په خپل ډول کې یو نسبتاً نوی اثر دی، سره له دې چې تر ۱۳۸۰ل کال دمخه د افغانستان د رسنیو، د ژورنالیزم د ودې، څرنګوالي او همدارنګه د رسنیو د شومره والي په باب بېلابېل اثار چاپ شوي، خو څرنګه چې ددې اوو اتو کلونو په بهیر کې رسنیو له شومره بېز او څرنګېز پلوه ډېره وده کړې، د هغو په باب په هر اړخیز ډول څه نه دي لیکل شوي، د رسنیو د کمیت په باب ټولو معلوماتي سرچینو ته د هر چا لاسرسی اسانه و، خو ما چې د لېوالتیا او دولتي دندې له مخې له رسنیو سره سروکار درلود، نو د رسمي منابعو ترلاسه کول راته له امکانه لرې کار نه و، خو دې سره سره دا سرچیني ما په ډېرې سختۍ سره پیدا کړي او بیا چاڼ کړي دي. پر دې اثر تر حده زیات په تکلیف شوی یم. لږ تر لږه مې پنځه لس ځله ددې اثر توري کتلي، خو هر ځل چې مې کتلي، یو لړ نور بدلونونه مې په کې راوړي او نورو نورو بدلونونو ته مې هم زړه شوی دی. په پای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې نتيجې ته ورسېدم، چې هر څومره يې ګورم بيا هم د بدلون ځای په کې پيدا کېږي، نو ښه به دا وي، چې اوس يې همدلته ودروم او پاتې کارونه نورو وختونو ته پرېږدم.

۳- هيله منتيا: يوه تصادفي خبره داده، چې د افغانستان د اوسنيو رسنيو ګړندی وده د ۱۳۸۰ل کال له وروستيو څخه پيلېږي. ما په خپل دې اثر کې دا وده له همدې کاله څېړلې او نږدې اته کاله ټوله موده رانغاړي. يوې لسيزې ته يوازې دوه (۱۳۸۸) او (۱۳۸۹) کلونه پاتې دي، نو داسې اټکل کېږي، چې لسو کلونو په بهير کې زموږ رسنۍ لا وده وکړي، نو ماته دا هيله پيدا شوه که چېرې ژوند ياري وکړه او ۱۳۹۰ل کال پورې ژوندي وو، نو بيا به په دې لسيزه کې د افغاني رسنيو ټول لسکلن بهير په دقيق ډول وارزوو. يوه لسيزه به پوره شي. په دې اثر کې پر شتو موادو سربېره به نور دوه کلن پرمختګ هم ورسره يو ځای کړو او په هر اړخيز ډول به يې وشنو، دا نو که د خدای(ج) رضا وه او زموږ اوبه و دانه پر دې دنيا پاتې وه. اوس نو چې څه زما په وس کې وو، هغه مې ترسره کړل، ددې درنو لوستونکو مخې ته يې ږدم، هيله ده درانه لوستونکي پرې هم قضاوت وکړي او هم ترې ګټه پورته کړي.

په ډېر درنښت
پوهندوی محمد اسمعيل يون
کابل- افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځونه

۱- رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۵۲مخ.
۲- Afghan Media Directory, first Edition, March,۵،۲۰۰۴
۳- رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۴۷مخ.
۴- رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷م کال، ۷۴ مخ.
۵- د افغانستان اوسنی اساسي قانون، ۳۴مه ماده.
۷- د ټوليزو رسنيو (مطبوعاتو) قانون، دويمه ماده.
۲- د ټوليزو رسنيو (مطبوعاتو) قانون، لومړۍ ماده.
۷-د ټوليزو رسنيو (مطبوعاتو) قانون، دويمه ماده.
۸-د ټوليزو رسنيو (مطبوعاتو) قانون بېلابېلې برخې.
۹- د ټوليزو رسنيو قانون، اتم څپرکی، ۳۱مه ماده.
۱۰- ريکارډ ګراسي، رسنۍ يعنې پرمختګ، کليد ګروپ، ۲۰۰۷ م کال، ۵۲مخ.
۱۱ - رسنۍ يعنې پرمختګ، ۲۰۰۷م کال، چاپ، ۲۹-۳۰مخونه.
۱۲- پوهاند ډاکتر زېورالدين زېور، د پښتو ادبياتو تاريخ اوسنۍ دوره، د ساپي د پښتو څېړنو او پراختيا مرکز، ۱۳۸۵ل کال، ۹مخ.
۱۳- کانديد اکاډميسين سرمحقق محمدصديق روهي، د پښتو ادبياتو تاريخ (معاصره دوره)، د محمدصديق روهي فرهنګي ټولنه، ۱۳۸۷ل کال چاپ، ۵۳ او ۵۵ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Contemporary Afghan Media

(2001 - 2008)

Written By:
M. Ismael Yoon

ISBN 978-9936-500-30-3
9 789936 500303 >

د خپرونو لړ: (۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library